

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
חקת-
בלק
תשפ"ו

Divrei
Torah

Parshah
Stories

Parshah
Riddles

Halachah
Challenges

Inyana
D'Yoma

\$3

To receive weekly, call or text 732.301.4043 (opt. 8-3), or email shabboschayeinu@gmail.com

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
חקת-
בלק
תשפ"ו

PAGE CONTENT

3-4	Divrei Torah
5-7	Seudah Stories
8-9	Gedolim Story
10-17	Parsha Challenge
18-21	Life of Truth Story
22	Hilchos Shabbos Initiative
23-24	Halacha Q&A
25-29	Rav Kalman Krohn Story
30	Comic Story
31-37	Nefesh Shimshon

גליונות

38-39	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
40-41	הגר"ג אדלשטיין זצ"ל
42-43	הגר"ד לנדו שליט"א
44-45	הגר"ר משה שטרנבוך שליט"א
46-47	הגר"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
48-49	הגר"ב פוברסקי שליט"א
50-51	הגר"ר משה הלל הירש שליט"א
52-53	הגר"ר יצחק זילברשטיין שליט"א
54-55	הגר"ר איתמר גרבוז שליט"א
56-57	הגר"ר נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

SPONSOR A WEEK OF CHAYEINU WEEKLY!

Call or Text: 732-301-4043 opt. 8#-2

Email: info@chayeinuoffice.org Zelle: chayeinuoffice@gmail.com

דברי תורה לסעודת שבת

Keeping the Hashpo'ah

וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מְדַבְּרִין בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיָּשֻׁב
הָעָם בְּקֹדֶשׁ וְתַמְתָּ שֵׁם מִרְיָם וְתִקְבְּרִי שָׁם: וְלֹא הָיָה מִיָּם לָעֵדָה
וַיִּקְהְלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֹהֲרֹן: (כ, א-ב)

The *Kli Yakar* points out that the *pasuk* never mentions that Klal Yisrael was *maspid* Miriam Haneviyah or cried over her loss. It just says that she was *nifteres*, and then they buried her. He explains that is why the next *pasuk* says that they lost the *be'er*. Klal Yisrael was punished with losing the *be'er* because they didn't properly eulogize the *tzaddeikes* in whose *zechus* the water was given.

There is another lesson that can be learned. Rav Hutner famously explained the phrase that when a *tzaddik* is *niftar* he is *שבק חי לכל חי* — “he left life to all living.” Rav Hutner explains this to mean that when a *gadol* is *niftar*, his *hashpa'ah* isn't removed from this world; it remains here for someone else to take it over. When a person follows in the ways of that *gadol*, it's as if the *gadol* is continuing his *hashpa'ah* through that person.

The same applied to Miriam. The *be'er* came in her *zechus*, but just because she was *nifteres* doesn't mean the *be'er* would have to stop. If Klal Yisrael would learn from her and try to continue her *hashpa'ah*, then it would be considered as if she was still alive and the *be'er* Miriam would continue. But Klal Yisrael wasn't *maspid* Miriam sufficiently; they didn't try to learn from her ways and continue her *hashpa'ah*. ותמת שם מרים ותקבר שם. They buried her without thinking about her *maalos*, and that is why they lost the *be'er* — ולא היה מים לעדה. When a *gadol* is *niftar*, it's important to try to internalize his qualities, because they are now available for the taking!

Ruchniyus Food

וַיִּדְבֹּר הָעָם בְּאַלְקִים וּבַמֶּשֶׁה לָמָּה הֶעֱלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוֹת
בְּמִדְבָּר כִּי אֵין לָחֶם וְאֵין מַיִם וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה בְּלַחֵם הַקָּלָקֶל:
(כא, ה)

בלחם הקלוקל - לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו קלוקל. אמרו עתיד המן הזה שיתפחט במעינו, כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא: (רש"י)

Rashi tells us that Klal Yisrael complained about the *mann* because it was נבלע באברים, and they thought it could cause them to explode. The question is obvious — Klal Yisrael had been eating the *mann* for close to forty years already, and they never had an issue. How could they complain that it would cause them harm?

The *mefarshim* explain (see *Ha'amek Davar*) that Klal Yisrael understood that the *hanhagah* they had in the *midbar* was temporary. They understood that in the *midbar* they were living on *nissim*, but now that they were getting close to Eretz Yisrael, the *hanhagah* would switch to *b'derech hateva*. The *mann* was a *maachal ruchni* — that is why it was נבלע באיברים. But now, as they approached the end of the forty years and they were preparing to enter Eretz Yisrael, Klal Yisrael believed that the *hanhagah* of *derech neis* was ending and *derech hateva* was beginning. At this point, Klal Yisrael couldn't fathom that they could continue to exist on a *maachal ruchni* and that it would be able to be נבלע באברים without causing them harm.

But this was a mistake. The Ramban writes that a Yid is really a *ruchniyusdig bria* and can survive on *ruchniyus*, just as Moshe Rabbeinu was able to survive without food and sleep for forty days when he went up to *Shamayim*. Eliyahu HaNavi as well, says the Ramban, is living with his *guf* being nourished by *ruchniyus*. A Yid isn't a human being — he is a *malach*, and a Yid, even with *hanhagas hateva*, can survive on *ruchniyus*. Rav Chaim Volozhin writes that all

דברי תורה לסעודת שבת

food has a *ruchniyus* and *gashmiyus* aspect and when we learn while eating, דברי תורה, we can get nourishment from the *ruchniyus* aspect — just like the *mann!*

The Donkey's Vision

וַיִּפְתַּח ה' אֶת פִּי הָאֲתוֹן וַתֹּאמֶר לְבָלָעַם מָה עָשִׂיתִי לָךְ כִּי הִפְתָּנִי זֶה שְׁלֹשׁ רִגְלִים: (כב, כח)

The Steipler (*Birchas Peretz*) quotes the *Medrash* that Hashem doesn't allow animals to speak, because if they would, humans wouldn't be able to make them work — as we see that the donkey, the most foolish animal, was able to outsmart *Bilaam*, who was a *chacham sheb'chachamim*.

The Steipler explains that an animal doesn't have its own *seichel*, so if it speaks, it will be absolute truth. A human being, as smart as he is, has his *negios* and

agendas which warp his intellect. *Bilaam* was a tremendous *chacham*, yet when all the signs were pointing to the fact that he shouldn't curse the Yidden, his agenda to harm them overpowered his *seichel*. The donkey, who doesn't know any *cheshbonos*, just sees the obvious truth — the *emes l'amito*.

The *Medrash* (Parshas Vayigash) derives from *Bilaam* that אוי לנו מיום הדין או לנו מיום התוכחה בלעם חכם של אומות העולם לא היה יכול לעמוד בפני תוכחתה של אתונו וכי' ע"ש. The Steipler explains that in this world a person has all types of convoluted excuses to explain his actions, but when he gets up to the *Olam Ha'emes*, he will be faced by absolute truth and all his calculations will simply disappear.

We learn from *Bilaam* that as smart as we are, we need to recognize that as human beings, our intellect itself can cloud our vision, and we need to strive to always aim for clear, unaltered *emes*.

Seudah Stories

Hurricane Hospitality

A massive hurricane was sweeping up the Florida peninsula, forcing many residents to flee their homes. But where could they go? One of the first large Jewish communities they reached was Atlanta, Georgia. Over one thousand evacuees flocked to the city to escape the storm. The local community had never had to deal with a sudden housing crisis of this scale. Where would all these people be hosted? How would they be fed?

The Atlanta community immediately sprang into action, and the Congregation Beth Jacob *shul* became the central hub. All day long, its doors were open, providing hot food, cots, and activities for children. Host families were assigned to the guests, and the entire neighborhood started cooking and baking *challo*s to feed the massive crowd. A local musician even gave a free concert and organized a carnival for the displaced families.

Ironically, after a couple of days—including a beautiful *Shabbos* spent together—the remnants of the storm hit Atlanta, and the city itself lost power. Yet, the light of *ahavah* shone brighter than ever. All barriers were completely broken, whether people were *litvaks*, *chassidim*, *Sefardim*, Modern Orthodox, or *chareidim*. Everyone opened their homes and hearts for another *Yid*. *Mi k'amcha Yisrael!*

Detour

In Israel, children under five ride public transportation for free. My daughter had been waiting for months for her fifth birthday so she could get a *rav kav* (electronic bus card) of her very own. Since her birthday was coming up in a few weeks and we had an intercity trip planned, we decided the time was right to sign her up. We took a family

trip to the *rav kav* office, where my daughter proudly posed for her picture and received her card with her own name and photo on it!

She couldn't wipe the grin off her face the whole way home, and she made sure to show her shiny new card to everyone she knew. At home, she slipped it carefully into her Hello Kitty wallet for safekeeping—only to remove it several times an hour just to admire it.

This morning, she begged to bring her card to *gan* to show her teachers and friends. I gave in against my better judgment, rationalizing that she was a pretty responsible child, even if she wasn't quite five yet.

After leaving her at *gan*, I dropped off my toddler at his own *gan*. Just as I was leaving, his teacher called after me to let me know I had forgotten his pacifier, which he needed for his nap. I told her my husband would bring it a little later, and then I went home.

My husband wasn't thrilled about being drafted into delivery duty, since our son's *gan* was in the opposite direction of his *kollel*. But like a good *Abba*, he set out for *kollel*, taking a little detour first.

Five minutes later, he walked back into the house. "I know why *Hashem* made us forget the baby's pacifier at home," he said, a familiar Hello Kitty wallet dangling from his fingers.

He had found it lying on the ground between our building and the baby's *gan*—in the opposite direction of his *kollel*. I wouldn't have walked that way again until that afternoon, and had I not noticed it then, I probably would have missed it on my way to *gan* pickup.

Once again, *Hashem* showed us how every detail of every day is arranged for our benefit.

Seudah Stories

Jingling Coins on Shabbos

In the *sefer Tuvcha Yabiu*, Rav Yitzchok Zilberstein relates that when he served as the Rav of the *Beis Haknesses Hagadol* in Cholon, several *mispalelim* approached him with a concern regarding the *chazzan* who *davened Musaf* in his *shul*. They claimed that coins were distinctly jingling in the man's pocket on *Shabbos*.

At first, Rav Zilberstein was skeptical, but then he heard the sound himself. He had no choice but to approach the *baal Musaf* and gently ask if perhaps he had mistakenly put on a pair of pants with coins left in the pocket.

The *baal Musaf*, who was from Belgium, explained that these coins were not ordinary money. They had been given to him by Rabbi Itzikel of Antwerp as a *segulah* for *shemirah*. Because they had been designated specifically for this purpose and physically altered to serve as a *kameia*, there was no *halachic* concern of carrying them on *Shabbos*.

This lesson, Rabbi Zilberstein noted, hit home as a powerful reminder of how careful we must be to be *dan l'kaf zechus*, even when the appearance of wrongdoing seems completely obvious.

Worth Everything I Own

Part of Rav Shach's joy in learning derived from his constant awareness that he was studying the *devar Hashem*.

A *talmid* related what happened when they were once learning a difficult *Tosfos* together.

"I have never been able to understand this *Tosfos*, despite learning it many times," Rav Shach confessed to him.

"Perhaps," the *talmid* suggested, "the intent of the *Tosfos* is such and such?"

Leaping with joy, Rav Shach declared, "May *Hashem* bless you for enlightening me! This *chiddush* is worth everything I own."

After searching his pockets, he handed the *bochur* five hundred *shekel*, apologizing, "This is all I have at the moment."

Rav Aharon and the Mafia

During World War II, twenty-four *rabbonim* were being held in Italy, facing deportation back to Nazi-occupied Europe and certain death.

Rav Aharon Kotler, the founder and *Rosh Yeshiva* of the Lakewood *Yeshiva*, turned to Irving Bunim—a well-known *askan* and the author of *Ethics from Sinai*—and asked who could intercede on behalf of these twenty-four *rabbonim*. Irving Bunim suggested the Italian Mafia, and Rav Kotler urged him to contact them immediately.

After making contact, Mr. Bunim asked Rav Aharon, "Who are we sending to the meeting?"

Rav Aharon replied, "You and I are going."

Off they went to meet the godfather of the Mafia, Joe Bonanno. Rav Aharon did not speak English, so it was Mr. Bunim who explained the plight of the *rabbonim* trapped in Italy.

The Mafia chief asked Mr. Bunim, "Who is the elderly man sitting next to you?"

He replied, "He is the godfather of the Jewish people."

"Really?" asked the Mafia chief.

Seudah Stories

“Yes!” replied Mr. Bunim emphatically.

“Tell him I want a blessing.”

So, Mr. Bunim turned to Rav Aharon and said in Yiddish, “*Ehr vill a bracha fun de rov.*” (He wants a blessing from the rov).

Rav Aharon replied, “*Zog eim ehr zol leiben lang un shtarben in bet.*”

Irving Bunim turned back to the Mafia chief, Joe Bonanno, and told him, “The rabbi blesses you with a long life, and that you should die in your bed.” (At the time, mob bosses were frequently assassinated on the street and rarely reached old age.)

Upon hearing this, the Mafia chief replied, “I like that,” and promised to arrange the freedom of the twenty-four *rabbonim* within two weeks—which he indeed accomplished.

Twenty-something years later, in 1964, a shiny black stretch limousine pulled up in front of the Lakewood *Yeshiva* in Lakewood, New Jersey. Two sharply dressed men got out and walked up to the office, saying they were looking for “Rabbi Kotler”. A man came out and introduced himself.

“No, not you,” the men said. “We are looking for an older man.”

“That was my father,” replied the *Rosh Yeshiva*, Rav Shneur Kotler, “but he passed away a number of years ago.”

The men explained that they were the Bonanno brothers, and that their father always attributed his long life to his saintly father’s blessing. “Now that he has just retired and we are taking over the business,” they said, “we came here for the same blessing.”

“I’m sorry,” Rav Shneur replied, “my father could do that, but I am not on that high level.”

Disappointed, the new Mafia chiefs bid farewell to Rav Shneur and left.

For saving twenty-four *rabbonim* from the Nazis, and in the merit of Rav Aharon Kotler’s *bracha*, Joe Bonanno—the Mafia godfather—lived to ninety-seven years old and died peacefully in his own bed.

Taking Attendance

A class of young girls decided to play a prank on their new substitute teacher by all claiming their name was “Amelia Bedelia.” When the substitute arrived and began calling attendance, she was met with total silence. Feeling unsure of herself, she asked several students for their names directly, but each one simply replied, “Amelia Bedelia.”

Miriam Greenfeld hadn’t wanted to participate but had been too shy to speak up. Now, seeing her teacher’s obvious distress, she knew she had to act. When her name was called, she answered with her real name. Hearing her speak up, several other girls followed suit, the prank fell apart, and the lesson was able to proceed.

A few weeks later, Miriam’s older brother got engaged. At the celebratory *L’chaim*, he brought his new *kallah* over to introduce her to his sister. As soon as they made eye contact, they froze in disbelief. Standing before Miriam as her future sister-in-law was none other than the substitute teacher she had saved from humiliation!

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com.

Details of stories have not been confirmed.

Our Gedolim

RAV SHMUEL BERENBAUM – Part 2

(1921-2008)

The Mir Yeshiva remained in Shanghai until the final group left in 1947; they went to San Francisco and then to New York, where Rav Avrohom Kalmanovitz arranged living quarters for them in Brownsville. Rav Shmuel immediately settled into the *Beis Medrash*, learning with Rav Nochum Partzovitz for much of the day and swaying at his *shtender* until the wee hours. For American observers it was a phenomenon to observe, on a late steamy summer night, Rav Shmuel and Rav Nochum alone, animatedly arguing in learning and utterly oblivious to their surroundings — Rav Nochum fanning himself as Rav Shmuel reiterated his points, beads of sweat on his forehead.

With the war behind them, many Mir *talmidim* debated whether to remain in America or move on to Eretz Yisroel. Rav Chatzkel Levenstein was determined to leave, fearing America's materialism; Rav Shmuel considered going as well after Rav Nochum emigrated, but Hashem had other plans. America would yet need Rav Shmuel.

Rav Kalmanovitz recognized Rav Shmuel's extraordinary *hasmadah* and had him in mind as a son-in-law, once remarking that there were still *bochurim* as impressive as those of old. When asked whom he meant he named Rav Shmuel. Within a year Rav Shmuel was engaged to Rav Kalmanovitz's daughter and a few months later they married.

The transition to married life only intensified his *hasmadah*, supported by his *Eishes Chayil*. The very morning after his *chasunah* he was in the *Beis Medrash* — "Because my *kallah* sent me," he said — and he

continued his schedule, often learning until one a.m. with her encouragement. Yet he insisted other newlywed *yungeleit* go home early to spend time with their wives and would sometimes return merely to send them home.

In the years after his *chasunah* he continued with tremendous *hasmadah* and soon began delivering *chaburos* to an elite circle. Rav Efraim Mordechai Ginsburg then gave the regular senior *shiur* until his sudden *petirah* in 1961, after which Rav Shmuel was asked to say *shiur* and later became Rosh Yeshiva when Rav Kalmanovitz passed away. At first, he kept a lower profile — giving *shiur* in the afternoon rather than the traditional midday hour and questioning whether to assume full responsibility — but once he did, his impact was immediate.

On the last day of the *zman*, someone hung a sign on the door stating that *seder* would end that day at 11:30 a.m. Rav Shmuel asked a *talmid* what the sign said, and when he heard, he instructed that it be taken down, as there's no such thing. *Seder* never ends.

Rav Shmuel often taught with gentle, pointed hints. If a *bochur* showed up late to morning *seder*, he might remark, "You must have been up late wrestling with a difficult Tosafos." If someone stepped out to make a phone call mid-*seder*, he would say, "Ah, you must have been seeking clarity in learning — perhaps from a *talmid chochom* outside the *beis medrash*?"

His firmness sprang from love. When a *talmid* lost his father and his widowed mother urged him to leave yeshiva to help support the family, Rav Shmuel asked if

Our Gedolim

he would remain if \$50,000 were provided; when the *talmid* said yes, Rav Shmuel said he would take a mortgage his house to provide it — so precious was each *bochur's* learning.

After preparing and delivering *shiur* in the morning, he spent afternoons in the *Beis Medrash* surrounded by *bochurim*, patiently explaining *sugyos* and answering questions one by one, often long after the *shiur* ended. He would repeat explanations with fresh excitement whenever asked again, never showing frustration; *talmidim* recalled no instance of him losing patience.

He treated even seemingly foolish *chiddushim* seriously, probing them as if weighty. One Shavuos night a *talmid* pursued a *sevara* he could not grasp; Rav Shmuel explained it over seventy times — until *Shacharis*, answering each time as if the question were new.

He taught *talmidim* how to think. When asked what qualities were needed for a lower-grade Rebbe, Rav Shmuel insisted on a *lamdan*, explaining that a child and an adult eat the same food — only prepared differently. He demanded depth even in small *sugyos*: encountering a seemingly simple discussion of stones in Bava Basra, he insisted that if it was given at Sinai, it contained tremendous depth.

The *bochurim* saw him as a father. When a father asked him to officiate at his only son's wedding, Rav Shmuel exclaimed, "Your son? He is my son too." When a *talmid* fell seriously ill and missed a summer *zman*, Rav Shmuel called nearly daily and even booked a ticket to Boston to visit. When a brilliant *bochur* objected that he couldn't prepare a *chaburah*, Rav Shmuel sat with him over two evenings guiding him to formulate it himself.

He looked for ways to build *bochurim* up. When one *bochur* once lost a significant amount of weight, Rav

Shmuel remarked with admiration, "With such self-discipline, you can surely become a true *talmid chochom*."

When a group requested a problematic *bochur's* expulsion, Rav Shmuel thundered, "Before asking me to throw out a *bochur*, did you fast forty days?"

His love of learning was visible and contagious. At his *levayah* a man with no connection to Mir said he owed his life to seeing Rav Shmuel learning — watching his pleasure restored the man's faith that Torah could be enjoyed, and gave him the impetus to do so himself.

Rav Moshe Feinstein once arranged a demonstration at the Israeli Consulate in Manhattan to protest the government's anti-Torah initiatives. Wanting the event to have as much impact as possible, he told his *talmid*, Rav Tuvia Goldstein, to call all the local Roshei Yeshiva in his name and urge their participation. Reviewing the list together, Rav Tuvia mentioned the Mir Yeshiva — but Rav Moshe immediately stopped him. "Not Rav Shmuel. *Er hot tzu fil lieb lernen*." He loves learning too much; to ask him to leave his Gemara, even for a worthy cause, was unthinkable.

To Rav Shmuel, loving learning was the most natural and obvious thing in the world — so much so that he could hardly fathom how anyone might feel otherwise. Once, someone approached him regarding a young *bochur* who lacked any desire to learn and asked for a *brochah* that he develop an appreciation for Torah. Rav Shmuel wished the *bochur* a *refuah sheleimah*. After all, to Rav Shmuel, how else could one possibly explain not enjoying learning, if not as an illness in need of healing?

To be continued...

Reprinted with permission from "The Weekly Vort"

by E. Kaplan

PARSHA CHALLENGE

פרשת חקת

1. Which person in this week's פרשה is called a מלאך? When?
2. Which עבודה זרה is mentioned by name in this week's פרשה?
3. Which ספר is mentioned in this week's פרשה?
4. In what instance is ימין ושמאל mentioned in this week's פרשה?
 - b. List eight other places in the תורה that they are mentioned together.¹
5. What name did משה call the בני ישראל in this week's פרשה?
 - b. Who in last week's פרשה calls them a similar name? When?
6. What is the third word in אז ישיר?
7. Bring two ראיות, מפורש, in the תורה, that the מצוה of פרה אדומה was given earlier than this week's פרשה.²
8. I was used for a מצוה in מצרים,
Through it many lives were saved,
In this week's פרשה I was used in a similar way -
but for a completely different purpose.
Who am I? (Submitted by B. Schwartz)
9. I was punished for the words I spoke,
I was used to punish others for their words,
Unfortunately, I was stopped by a lifeless traitor.
I am mentioned in this week's פרשה
Who am I?

Need a Hint?

¹ They are found in שופטים, דברים, בלק, בשלח, ויחי, שופטים

² Both ראיות are in פרשת בהעלתך

Answers

1. משה. The פסוק says (כ,טז) וישלח מלאך ויצאנו ממצרים explains that the "מאלך" refers to משה.
2. כמוש
3. ספר מלחמת ה' (כא,יד)
4. The Yidden ask אדום if they can pass through their land without turning שמאל וימין.
 - b. 1) אברהם tell לוט "אם השמאל אימנה" לוט (לך לך יג,ט).
 - 2) תואל tells you if you don't consent to the marriage I will turn אלעזר (חיי שרה כד,מט). "על ימין או על שמאל"
 - 3) מנשה brings יוסף and אפרים – בשמאלו" (ויחי מח,יג).
 - 4) The water of the ים סוף was walls for the Yidden ומשמאלם (בשלח יד,כב).
 - 5) שמאל came to a place where he couldn't turn ימין (בלק כב,כו).
 - 6) The Yidden asked סיחון to pass through without turning שמאל וימין (דברים ב,כו).
 - 7) One must not turn שמאל from the תורה (במדבר ה, כט).
 - 8) One must follow the חכמים and not turn שמאל (שופטים יז,יא).
5. בני מרי calls the Yidden ה' After קרח's rebellion (במדבר י"ז כה) המורים
6. In this week's פרשה ישראל is the third word. In בשלח the third word is משה.
7. 1) מי חטאת were sprayed with the לויים the פרשת בהעלתך .
 2) בני ישראל that were טמא were themselves and brought מטהור (פסח שני on קרבן פסח).
8. I was used for a מצוה in מצרים,
 Through it many lives were saved, - by מכות בכורות
 In this week's פרשה I was used in a similar way
 but for a completely different purpose. - for spraying the פרה מי
 Who am I? - אזוב
9. Next week....

Last week's Riddle:

My name begins with a "ק",

My name has three letters,

My father was a famous רשע,

My name is found in this week's פרשה.

Who am I?

קרח בן עשיו (וישלח לו, ה) -

PARSHA CHALLENGE

פרשת בלק

1. List four instances in the תורה that ה' makes as if he doesn't know something.
 - a. List three instances where a מלאך makes as if he doesn't know something.
(Submitted by R' Y. Lichtenstein)
2. List three things that אברהם¹ does that is reminiscent of בלעם.
 - a. What ברכה does בלעם give to כלל ישראל that was previously given to יעקב and אברהם?
3. Which שלש רגלים are mentioned in this week's פרשה?
4. What event in this week's פרשה is startlingly similar to an event that happened during the days of רבי עקיבא?
5. List four people in the תורה whose eyes were opened.
6. List seven מגפות mentioned in the תורה.²
7. For two I was a place of refuge,
For two I was a place of birth,
For five I was a place of their sovereignty,
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I?
8. My two brothers were killed,
One accidentally, one on purpose,
My birth was a comfort to my parents,
I was one of the ten,
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I?

Need a Hint?

¹ All three are part of the same event.

² Three are in ספר שמות and four in ספר במדבר.

Answers

1. 1) "איכה וגו' מי הגיד לך וגו'" (ג, ל) - עץ הדעת of the חטא asks after the ה' 2) "אי הבל אחיד" (ד, ט) - הבל kills קין asks after the ה' 3) "ארדה נא ואראה" (יח, כא) - סדום says before destroying the ה' 4) "מי האנשים האלה עמד" (כב, ט) - פרשה asks in this week's ה'
 - a. When questioning the ה' when asking where שרה was, and when asking his name יעקב.
2. 1) Regarding both it says בבוקר (וישכם) ויקם 2) Both saddled their own donkey. 3) Both took two נערים as escorts.

Bonus answer: They both fell while receiving נבואה because they were ערל

a) לך in אברהם to ה' was given ברכה almost identical. מברכך ברוך ואריך ארור (כד, ט) a) and יצחק by יעקב gave יצחק.
3. The שלש רגלים that בלעם hit his donkey.
4. Both in this week's פרשה and בימי רבי עקיבא there was a מגפה in which 24,000 people died. (It is brought בשם the אריזל that the עקיבא רבי תלמידי were גלגולים of the 24,000 people in this week's פרשה)
5. 1) Regarding בלעם it says (כב, לא) "ויגל ה' את עיני בלעם" 2) Regarding ה' it says (כא, יט) "ויפקח אלקים את עיניה" 3-4) Regarding אדם and חוה it says (ג, ז) "ותפקחנה עיני שניהם"
6. 1) By the חטא המרגלים 2) By the חטא העגל 3) By the מכת בכורות 4) By the חטא העגל 5) By the חטא המרגלים 6) By the complainers after קרח's death 7) By the בנות מואב ובעל פעור
7. **For two I was a place of refuge,** - משה and יתרו (ran to me rather than having to advise פרעה to enslave the Yidden.)
For two I was a place of birth, - גרשם ואליעזר
For five I was a place of their sovereignty, - אוי, רקס, צור, חור, רבע (לא, ח)
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I? - מדין
8. Next week....

Last week's riddle:

- I was punished for the words I spoke, - חוה to
 I was used to punish others for their words, - the בני ישראל for speaking badly about the מן
 Unfortunately, I was stopped by a lifeless traitor. - The copper snake
 I am mentioned in this week's פרשה.
 Who am I? - A Snake

רפואה שלמה אביגדור ששון מאיר בן רחל לאה, יונתן בן איטא
 לעי"נ שאול בן אברהם ז"ל, ברכה בילה בת דוד יעקב ע"ה, יצחק דוד בן אלימלך הכהן ז"ל
 For questions, comments, or to subscribe, send an email to parshachallenge@gmail.com
 © כל הזכויות שמורות
 Sponsorships Available

RIDDLES

From the time we got the *mitzvah* of *Parah Adumah*, until the second *Bais Hamikdash* was destroyed, how many *paros adumos* did we have?

9: Moshe processed the first, Ezra the second, and there were 7 from Ezra until the *churban*. The 10th will be processed by Mashiach, hopefully soon.¹

The *mitzvah* of *Parah Adumah* brings *kaparah* for the *Chet HaEigel*.² What *halacha* do we observe daily which also achieves this purpose?

Inside the *batim* (boxes) of *tefillin*, we insert "*parshios*" – small pieces of folded *klaf* upon which are written different sets of *pesukim*. Before insertion, these *parshios* are wrapped in hair taken from a *kosher* species of *beheima* or *chaya*. Some of this hair protrudes through a tiny hole in the *bayis* (box) of the *tefillin shel rosh*, and is visible on the outside. Our practice is to use the hair of an *eigel*³ (calf) to remind us of the *Chet HaEigel*, so we will avoid *aveiros*, and earn *kaparah*. For this reason, one should ideally make all the parts of *tefillin* from the hide of an *eigel*.⁴

Name someone, mentioned in *Parshas Chukas*, who did a *chesed* connected to water, and got rewarded with water.

To reward Miriam for watching over baby Moshe as he floated in the water, Bnei Yisrael were given *Be'er Miriam* in her *zechus*.⁵

The Torah mentions the deaths of 3 famous people who passed away in the *midbar*. Regarding one of them, Bnei Yisrael knew about the death immediately, but couldn't find the *kever*; regarding another, the *kever* was known immediately, but not the death; regarding another, both were known immediately.

Who were these people?

- Moshe's death was known, but his *kever* is hidden.⁶
- Bnei Yisrael had to be informed of Aharon's death, but they knew where it happened.⁷
- Regarding Miriam's death, the Torah mentions, "She died there and was buried there (in Kadeish)," stressing that only regarding Miriam were both immediately known.⁸

Twice, Bnei Yisrael were shown the image of someone deceased in a bed. Who were the two people whom they were shown?

- At Har Sinai, the *Satan* showed Bnei Yisrael a fake image of Moshe deceased in a bed, in order to precipitate *Chet HaEigel*.⁹
- When Bnei Yisrael found it hard to believe that Aharon had died, Moshe *davened* and the *malachim* showed them an image of Aharon deceased in a bed.¹⁰

¹ רמב"ם הל' פרה אדומה ג' ד'

² רש"י פרק י"ט פסוק ב' ונדפס אחרי פירושו לפסוק כ"ב

³ עד כאן מאו"ח ל"ב מ"ד

⁴ מ"ב שם ס"ק ר"י

⁵ שפת"ח כ' ב' אות פ'

⁶ דברים ל"ד ו'

⁷ עי' רש"י כ' כ"ט

⁸ אזנים לתורה כ' א'

⁹ שבת פ"ט, ועי' רש"י שמות ל"ב א'

¹⁰ רש"י כ' כ"ט

In what months did Moshe, Aharon, and Miriam pass away?

- When Bnei Yisrael arrived in Kadesh in the month of Nissan, Miriam died.¹¹
- Aharon died on Rosh Chodesh Av.¹²
- Moshe died on the 7th of Adar.¹³

Who was the first person to drink from Be'er Miriam?

When Yishmael was sent out of Abraham's house, Hashem sent the Be'er Miriam to keep him alive.¹⁴

How many people died early as a result of Mei Meriva?

- Moshe and Aharon, as a punishment.
- Paroh's advisors analyzed the stars and perceived that Moshe would die due to water. Not realizing that it referred to Mei Meriva, they advised that all boys from Bnei Yisrael be thrown in the river. Thus, as a result of Mei Meriva, many Jewish baby boys died.¹⁵

Name an object described in Parshas Chukas which was made in order to remind people that Hashem is in charge, but later had to be destroyed because it made people think the opposite.

When Bnei Yisrael were attacked by snakes, Moshe made a copper snake, and when Bnei Yisrael looked up at it, they rededicated themselves to Hashem, and were healed.¹⁶ Many years later, this same copper snake was still intact, and Bnei Yisrael began worshipping it, so Chizkiyahu HaMelech had to destroy it.¹⁷

When the Emoriim tried to attack Bnei Yisrael, the mountains miraculously crushed them, thereby saving us.¹⁸ When we sang to Hashem in thanks, who led the song?

The "pi habe'er" was created at the very end of the 6th day of creation, right before Shabbos.¹⁹ Some explain that this refers to the opening in Be'er Miriam from which water flowed,²⁰ but others explain that this "mouth in the rock" led the song!²¹

How old was Bilam during the events described in Parshas Balak?

- Since evil people, "Don't live out even half of their days,"²² and, "The days of our lives are 70 years,"²³ Rebbe Chanina figured that Bilam died before "mid-life," at the age of around 33-34. A heretic found a historical work called "Pink'sei D'Bilam," which confirmed that Bilam died at age 33.²⁴
- According to Rebbe Simai, Bilam advised Paroh to throw the boys of Bnei Yisrael into the water.²⁵ Bilam was presumably at least 20 years old at that point, and thus worthy of advising. After that event, Moshe was born, lived 80 years, left Mitzrayim, and spent 40 years in the midbar, which would make Bilam at least 140 years old.²⁶

¹¹ כ' א'

¹² ל"ג ל"ח

¹³ מגילה י"ג; ועי' תענית ט.

¹⁴ פרקי דר"א פ' ל' הובא ברמב"ן כ' ח'

¹⁵ עי' רש"י כ' י"ג

¹⁶ רש"י כ"א ח'

¹⁷ מלכים ב' ח' ד'

¹⁸ רש"י כ"א ט"ו

¹⁹ אבות ה' ו'

²⁰ רש"י בפירוש א' שם, רבינו יונה

²¹ רש"י בפירוש ב' שם, רע"ב

²² תהלים נ"ה כ"ד

²³ תהלים צ' י'

²⁴ סנהדרין ק"ו.

²⁵ סנהדרין ק"ו. ע"פ רש"י, אמנם עי' דע"ז שמות א' י'

²⁶ דע"ז שם, ועיי"ש עוד

What is the first statement of Bilam which is recorded in *Chumash*?

- According to Rebbe Simai, Bilam advised Paroh, “*Kol habein hayilod hayeora tashlichuhu*—Any boy who is born should be thrown into the river,”²⁷ wherein he suggested that the Jewish babies be thrown into the river.²⁸
- In *Parshas Chukas*, the “*Moshlim*,” who make *meshalim*, poetically describe Sichon’s conquest of Moav. One of these “*Moshlim*” was Bilam.²⁹

Which nation was bigger – Bnei Yisrael, or Moav?

The nation of K’naan, which descended from a grandson of Noach, had been around for a long time, and had a large population. The nation of Moav, which descended from Lot, was a much “younger,” and smaller, nation. Although Bnei Yisrael were an equally “young” nation, Moav noticed their miraculous population growth in Mitzrayim, and were intimidated of this larger nation.³⁰

Name 4 times in *Chumash* where someone very important prepared his own animal for riding (instead of asking a servant to prepare it). Hint: 2 donkeys, and 2 chariots.

- Avraham prepared his donkey when heading to *Akeidas Yitzchak*.³¹
- Yosef prepared his chariot, to greet Yaakov.³²
- Paroh prepared his chariot, to chase Bnei Yisrael into the Yam Suf.³³
- Bilam prepared his donkey, to go curse Bnei Yisrael.³⁴

Arrogant Bilam told Balak’s first set of messengers, “I can only go curse Bnei Yisrael if I’m escorted by officers who are more important than you.” How did Bilam’s desire for honor actually wind up causing him embarrassment?

Bilam claimed he could destroy Bnei Yisrael with his mouth, but then exclaimed that he needed a sword to kill a simple donkey. Due to Bilam’s demand for the most distinguished companions, this embarrassing moment was witnessed by these highly respected officers, who would later repeat it, intensifying the damage to his reputation.³⁵

Bilam encountered a *malach*, who criticized him.³⁶ Regarding what was he criticized?

Hitting his donkey.

Name a part of *davening* which some people say excitedly, right when they get to shul, and others think shouldn’t be in *davening* at all.

Bilam tried to curse us that we shouldn’t have *batei k’neisios* and *batei midrashos*, and Hashem forced him to give us a *beracha*, “*Ma tovu ohalecha Yaakov*—How nice are your tents, Yaakov.”³⁷ The Rema records the *minhag* to say this *pasuk* when entering shul,³⁸ but the Maharshal disagrees and holds that we shouldn’t be quoting Bilam.³⁹

²⁷ שמות א' כ"ב, ע"פ רש"י סנהדרין ק"ו.

²⁸ סנהדרין ק"ו.

²⁹ רש"י כ"א כ"ז

³⁰ רמב"ן כ"ב ג'

³¹ בראשית כ"ב ג'

³² בראשית מ"ו כ"ט

³³ שמות י"ד ו'

³⁴ כ"ב כ"א

³⁵ עי' רש"י כ"ב כ"ט, משלחן ר' אליהו ברוך לתרץ דברי האב"ע כ"ב י"ט בשם רס"ג

³⁶ כ"ב ל"ב

³⁷ כ"ד ה', סנהדרין ק"ה:

³⁸ דרכי משה ו' ג' בשם הכל בו

³⁹ הובא בא"ר מ"ו י' ובעטרת זקנים בגליון הש"ע

Name three places in *davening* where we quote Bilam. (Hint: one is daily, one is on Shabbos, and one is on *yom tov*.)

- When entering shul daily, we say, "*Ma tovu...*"⁴⁰
- When the nations of the world heard the very loud sounds which accompanied *Maamad Har Sinai*, they became frightened, and they asked Bilam if another *mabul* was approaching. He responded, "Hashem already promised not to bring another *mabul*. Rather, *Hashem oz l'amo yitein*"⁴¹ – Hashem is giving His people the Torah."⁴²
- In the *malchiyos* section of *mussaf* on *Rosh HaShanna*, we include the *pasuk*, "*Lo hibit aven b'Yaakov, v'lo ra'ah amal b'Yisrael, Hashem Elokav imo, usruas melech bo.*"⁴³

What is the first *halachah* from Shulchan Aruch which a person encounters in the morning?

Bilam praised our habit of jumping up in the morning to do *mitzvos*, and of saying *krias shema al hamitah* before giving our *neshamos* to Hashem for the night.⁴⁴ In the first words in Shulchan Aruch, we are told to exhibit this trait daily: "Get up in the morning like a lion, to serve Hashem."⁴⁵

Many people recite *pesukim* connected to Bilam in the very beginning of the day, and at the very end of the day. When?

- When entering shul, we say, "*Ma tovu...*"⁴⁶ which is part of Bilam's *beracha* to Bnei Yisrael.
- When leaving the *beis medrash*, we recite a *tefillah* wherein we thank Hashem for allowing us to learn Torah.⁴⁷ When doing so, we contrast our worthwhile pursuits with those of people who waste their time on frivolities, and we conclude by noting, "I run towards a life in *Olam Haba*, whereas they run towards destruction." To highlight this contrast, many add a *pasuk* from Tehillim, "*Anshei damim u'mirma, lo yechetzu y'meihem, va'ani evtach bach,*"⁴⁸ which describes evildoers, and refers to those who emulate Bilam.⁴⁹

Balak brought *korbanos* in order to help Bilam curse Bnei Yisrael.⁵⁰ Ironically, as a result, Balak wound up having a descendant who will save Bnei Yisrael, and Bilam actually told Balak about it! Who is this descendant?

In the *zechus* of the 42 *korbanos* brought by Balak, he merited to have Rus as a descendant, from whom Dovid HaMelech, and Mashiach, descend. This demonstrates that one should always do *mitzvos* even "*shelo lishma*," with ulterior motives.⁵¹ Bilam even tells Balak, "*V'yeird MiYaakov, v'he'evrid sarid me'ir*—A descendant of Yaakov will rule, and he will destroy the remnant of the city,"⁵² which describes Mashiach's eventual defeat of our enemies.⁵³

⁴⁰ כ"ד ה'

⁴¹ תהלים כ"ט י"א

⁴² רש"י שם מחז"ל

⁴³ כ"ג כ"א

⁴⁴ רש"י כ"ג כ"ד

⁴⁵ ועיי"ש בבהגר"א

⁴⁶ כ"ד ה', עי' מ"ב ריש סי' מ"ו

⁴⁷ ברכות כ"ח: ועיי"ש בפהמ"ש, או"ח ק"י ח'

⁴⁸ תהלים נ"ה כ"ד

⁴⁹ אבות ה' כ"ב

⁵⁰ רש"י כ"ג ד'

⁵¹ נזיר כ"ג:

⁵² כ"ד י"ט

⁵³ רש"י כ"ד י"ט

A Life of Truth

Stories from our tzadikim on thriving through adversity

בעזרת השם יתברך

As we know, *ligging* in *lernen* can give a Yid the greatest *geshmak*, and allow him to soar above the *gashmiyusdig* struggles of Olam Hazei. Rav Asher Lemel zt"l was the Rav of Galine, Poland, and the second son of the great *tzaddik* Rav Avraham the *Sagi Nahor*. He was known to be one of the most trusted *dayanim* in the Jewish hemisphere of his time.

The meticulous way in which he would work through his *dinei Torah* until he arrived at the *psak halachah* showed his incredible *ahavas haTorah*. At the beginning of the week, he would hear his cases. On Monday he would analyze the *halachah*. On Tuesday and Wednesday, when necessary, he would go out on the field to personally witness the source of the dispute, and on Thursday he would give the *psak halachah*. In his city, people didn't go to civil court — not only Yidden who are not permitted to do so, but even the gentiles would beg Rav Asher Lemel to resolve their disputes.

Once, when he was jumping for joy after being *meva'er* a *shvere* Rambam, he was so happy that he almost fell out of a window. Just then, a large non-Jew wobbled by holding a bottle of wine. He was drunk and looked very content. Rav Asher Lemel noticed him and exclaimed, "I can't understand how he can be so happy! He was never *zocheh* to feel the *simchah* of explaining the Rambam that I just did! He thinks his *gashmiyusdig* drunkenness is *simchah*?? He's a fool!"

Reb Avraham's third son was Rav Nachum of Shadik zt"l. Rav Nachum of Shadik was a *dayan* and a great *talmid chacham*. He was also known for his *hachnasas orchim*. The Chiddushei HaRim said about him, "If somebody truly wants to learn the *middah* of *hachnasas orchim*, he should go to Rav Nachum. Rav Nachum will show him what that mitzvah is all about."

Rav Nachum was a *talmid* of a great Rebbe. We don't know who that Rebbe was, but Rav Nachum would always tell over the following remarkable story about him, and in later years, Rav Yosef Chaim Sonnenfeld zt"l would repeat the story in Rav Nachum's name.

In Rav Nachum's town there was a Yid whom they called Reb Zanel. Zanel sat at the *mizrach* wall, and he would get a *chashuve aliyah*, but underneath his fancy fur pelts was something very rotten. Zanel was an out-and-out extortionist. If Zanel would ask someone for protection money and he didn't get it, by the next morning his quarry would understand why he needed protection. The local police were on Zanel's payroll, and they would be the first to break the victim's windows.

The only one who didn't know about Zanel's activities was the Rav. The people chose not to tell their Rav about Reb Zanel. They knew their Rav. He wasn't scared of anyone, especially when the Torah tells us not to be. But the people were terrified that Zanel would turn their entire town into rubble and ashes!

One day, Zalmen the peddler came along and began to sell little things: *Havdalah* candles, shoelaces, watches. The next morning, on his way to Shacharis, Zanel swaggered by the man's stand and gruffly ordered, "Everything into my bag!" When Zalmen complied and gave him the bill, Zanel spat in his face. Zalmen was upset. He began to scream and yell! But Zanel just shrugged and laughed it off. Before anyone could stop him, Zalmen the peddler ran to the Rav.

"Rav! You must help me! I'm finished! I had all my *sechorah*, and Zanel came along and took all of it!"

"Isn't that good?" asked the confused Rav.

"Good?!" Zalmen cried. "When I asked him to pay, he laughed at me!"

"That's difficult to believe about Reb Zanvel," said the Rav. "Reb Zanvel is from the *chashuve* people in our town."

Zalmen swallowed hard. "That may be true, but he's still a *ganav*!"

"Look," said the Rav, "I hear what you're saying. I don't accept it, but we must summon him to a *din Torah*." He called his *gabbai* and said, "Summon Zanvel for a *din Torah*."

The *gabbai's* face turned pale, and he dropped what he was holding. "Zanvel?" he asked dumbly, then stammered. "Please, Rav! There — there's no time for this! Eh — another day — maybe in a couple of years from now. Zanvel is such a *chashuve* person! And—and—and this poor Zalmen! Why can't we just pay him on our own?!"

The Rav didn't like this reaction. "I demand that Zanvel come."

Having no choice, the *gabbai* summoned Zanvel. Zanvel did not appreciate the summons. "What?! I have to go to a *din Torah* with that good-for-nothing peddler?! You can tell your Rav to jump in the lake!"

When the *gabbai* returned, the Rav asked what Zanvel said. The *gabbai* was at a loss for words. "Zanvel? Uh — uh, Zanvel said, sure he'll come! No problem! Eh—eh—eh—perhaps the Rav..."

"Tell me exactly what he said," cajoled the Rav.

"Well, he said that perhaps the Rav — uh, wants to go to the *mikveh* first, and *toivel* himself, and get ready for davening."

"No, no," said the Rav, "I cannot wait. Reb Zalmen claims that he needs the money for his breakfast."

The *gabbai* broke down and told the Rav the entire story. The Rav was astounded and hurt — hurt that no one ever told this to him.

"We were scared!" spluttered the *gabbai*. "We — we were scared that if you start up with him, who knows what's going to happen!"

"That was not your decision," the Rav said sternly. "The Torah says, '*Lo saguru mipnei ish.*' I am the Rav and *dayan*, and the Torah deals with my danger. I am not concerned."

The next Shabbos, the Rav forbade Zanvel to get an *aliyah*. Zanvel responded, "Not only will I get an *aliyah*, I am going to take *shlishi*."

The Rav said that if Zanvel takes an *aliyah*, no one is to answer *Amein*. When *shlishi* came, Zanvel forced himself over to the Sefer Torah and yelled, "*Barchu es Hashem hamevorach!*" No one responded.

"I AM WARNING YOU PEOPLE! THIS WILL BE THE END OF ALL OF YOU! *BARCHU ES HASHEM HAMEVORACH!*" yelled Zanvel, although the meaning of those words was the last thing on his mind. Again, no one responded. Zanvel planted himself by the Torah and announced, "The *leining* will not go on until you answer my *aliyah!*"

The Rav protested, "This is disrespectful for the Sefer Torah. I order you to walk down at once."

Zanvel defiantly shouted, "I will not!"

The Rav walked up and slapped Zanvel across the face. Every face in that shul became red with fear. Zanvel said nothing. He walked off the *bimah* and left the shul. For days after that incident, everyone kept their shutters closed. Mothers didn't let their children play on the streets. No one knew what was going to happen. But nothing happened. People began to think, maybe this is what Zanvel needed. Perhaps it was a mistake not telling the Rav about Zanvel's underhanded business.

Several months later, the Rav received an invitation to a *bris*. He and several of his *talmidim* traveled to the *bris* on a wagon that was sent for them. In the middle of the way, the wagon driver turned off the road and traveled into the woods. The *talmidim* asked him, "Why are you taking this route?" The driver simply responded, "I know a shortcut."

That week was Parshas Vayishlach, and the Rav was being *maavir sedrah*. Soon enough, the *talmidim* became absolutely certain that the wagon driver was going in the opposite direction. They tried to alert the Rav, but he was so involved in his *maavir sedrah*, they couldn't disturb him. Eventually, they came to a clearing, and the wagon stopped.

The *talmidim* couldn't believe their eyes. Standing before them was none other than Zanel, although now, gone were his *peyos* and *tzitzis*, and gone were his *chashuve begadim*. Now, he was holding a sword, and he was accompanied by some hoodlum friends who were waving clubs with nails sticking out of them. It didn't look good. The *talmidim* turned to their Rav and began to cry, "Rav! We are in mortal danger!"

The Rav just continued being *maavir sedrah*, completely oblivious to what was going on around them. When he finished, he jumped off the wagon, ran over to Reb Zanel, and warmly cried out, "Reb Zanel! How are you?! *Vas machts du?!?*"

Zanel hugged the Rav and responded sweetly, "Baruch Hashem, and how are you?"

After exchanging a few pleasant words, Zanel asked, "Would you mind if I kill your *talmidim*?"

The Rav amiably responded, "Nah, that is not such a nice thing to do. Let us all return *b'shalom*."

"Okay, *b'seder*," responded Zanel, "if that's the way you want it."

The *talmidim* just stood there with their eyes and mouths wide open. When they finally got back home, the Rav said to them, "Let me explain to you what happened. I knew well before you did that we were in trouble. I also knew that there was only one solution. As you know, I was being *maavir sedrah* Parshas Vayishlach. The *parshah* teaches us about Yaakov Avinu's meeting with Eisav. Incredibly, we find that suddenly Yaakov and Eisav are good friends. They are hugging each other! How did that happen? The answer is that Yaakov had removed all *sinah* towards Eisav from his heart until he had nothing in his heart but

love. Once he did that, it was impossible for Eisav to hate him. Exactly like Shlomo Hamelech says in Mishlei, the relationship between one person and another is like an image in the water. The way you feel to him is the way he is going to feel to you. When I realized we were in danger, I knew there was only one thing to do. I removed all the hatred from my heart until I had nothing in my very being but love for Zanel. When Zanel saw me, he responded in kind. You, of course, didn't quite have that feeling toward him, and that's why he wanted to kill you." This is the story that Rav Nachum Shadiker zt"l would say about his Rebbe.

Rav Nachum Shadiker's younger brother, Rav Yaakov Leib zt"l, was the Rav of the Polish town of Feleszin, and eventually became the *rosh bais din* in Yerushalayim. Their youngest brother was Rav Yisrael zt"l. Rav Yisrael had a tremendous love for Klal Yisrael. He dedicated himself to providing much-needed *sefarim* for the *tzibbur*. He also started a yeshiva where he sat and taught the *Sifrei Torah* of Klal Yisrael to the many young *bachurim* who were wandering around with no guidance.

This was the family who were *moser nefesh* themselves to build up the area outside the walls of Yerushalayim so that the Yidden of Yerushalayim would have where to live, and this is how it came to be. Approximately in the year *Taf Kuf Pei Hei* (1825), the oldest brother, Rav Shlomo Zalmen, was the Rav in the city of Zeletzov when a terrible epidemic broke out. It got so bad that there were *meisim* lying all over the streets.

Everyone was too scared to attend to them. The *chevrah kadishah* was also frightened. What if they catch the disease?! Rav Shlomo Zalmen could not handle the *bizyon hameis*. He went out with *mesirus nefesh* and buried one *guf kadosh* after the other. Indeed, he caught the disease and died from it. Shortly afterwards, their only sister, Gittel, died. By the time the remaining brothers had a chance to recover from the shock of losing two of their siblings, word came that their youngest, most energetic brother, Rav Yisrael, had died suddenly at the age of twenty-five.

His older brother Rav Nachum cried, “What is going to be now with the *sefarim* of Klal Yisrael?! What is going to be now with the *bachurim* of Klal Yisrael?! My brother, in twenty-five years, has done more than what other people do in a hundred years!”

Although the three remaining brothers lived in different parts of Poland — Rav Asher Lemel in Galine, Rav Nachum in Shadik, and Rav Yaakov Yehuda Leib in Feleszin — they shared a common fear. Was there some type of *kitrug* on their family? Perhaps they were also slated to die. Each one felt in his heart that they had to do something drastic to stop the *kitrug*.

Occasionally, they wrote to each other that perhaps they should leave Poland, *meshaneh makom meshaneh mazal*, and maybe they should move to Eretz Yisrael. After all, the *pasuk* says, “*Lemaan yirbu yemeichem vimelei beneichem*” — where? “*Al ha’adamah asher nishba Hashem la’avoseichem.*” Maybe they should have the *mesirus nefesh* — and it required a lot of *mesirus nefesh* during those days — to travel up to Yerushalayim.

Several days later, Rav Asher Lemel had a dream. In his dream he saw an old man dressed in white. The old man said to him, “How long are you going to stay over here, being frustrated and not knowing what to do?! Get up and go to Yerushalayim! The *Ribono Shel Olam* will be with you wherever you go.”

The next day, Rav Asher Lemel gathered all of the people of the city, gave them a final *drashah*, and said goodbye. He hadn’t yet told his brothers about his determination to set out at once, but he wanted to make a public statement so that he would not change his mind. When he finished delivering his *drashah*, before he even left the *bais medrash*, he noticed his brother Rav Nachum standing there. Everyone else noticed him as well. They ran over to see who this look-alike of their Rav was. “Ah! It must be his brother! Probably came to say goodbye.”

Rav Nachum and Rav Asher Lemel spoke for a couple of moments. Then, they both started laughing and hugged each other. It looked to everyone like Rav Nachum had come to tell Rav Asher Lemel that he had decided to make the move to Yerushalayim, and he was coming to say goodbye to him. He had walked in after the *drashah* not knowing what Rav Asher Lemel had just told the entire town! It didn’t take too long for everyone to start talking about what happened. The news started circulating, and there was excitement.

The *kehillah* planned a magnificent *seudah* — and then... another carriage pulled into town. Rav Yaakov Yehuda Leib, the third brother, stepped out. “Why! What a joy to see both of you brothers here together,” declared Reb Yaakov Yehuda Leib. “You saved me a trip! I came to tell Rav Asher Lemel...”

Everyone burst out together, “You came to say goodbye, and that you’re going to Yerushalayim?”

Reb Yaakov Yehuda Leib stood there surprised. “How did you know?”

Everyone started to laugh, and they told him the entire story. Within moments everyone came running! One ran over with a little bit of chicken, another person brought soup, someone else brought *challah*. Soon a great *seudah* was set up. The three brothers sat beaming at the head of the table. Each one was given an opportunity to *darshen* about the *shevach* of Eretz Yisrael. By the time they finished it was morning, and they went straight to Shacharis. The brothers were elated! They were elated that all three of them simultaneously decided to travel. This was an obvious *siman min haShamayim*, and they felt the *Ribono Shel Olam’s* hand guiding them.

Be’ezras Hashem we will continue this story. This great family lived in a *ruchniyusdig* world of Torah and mitzvos, and their struggles simply helped them get closer to Hashem. By living this way they were tremendously vibrant and full of *simchah*.

Hilchos Shabbos Initiative

Additional notes pertaining to the handling of electric appliances:

Electric appliances that are currently in the “On” position and are operational:

- These appliances are *Muktze* (*Kli Shemilachto l'Issur*) and should only be moved for the purpose of their use or their place. They may also be moved if their function is disturbing (e.g. an alarm clock whose noise is disturbing, or a fan whose blowing is bothersome).
- According to many *Poskim*, a lamp that is turned on is an exception, and should not be moved at all.

Electric appliances that are currently in the “Off” position:

- These appliances are *Muktze* and according to some *Poskim*, may not be handled for any purpose.¹

Flowers and Flower Pots

Is it permissible to return a fallen flower pot to an upright position?

If a flower pot falls, the soil that spills from it is *Muktze*. Moreover, returning soil to the pot, even in a backhanded fashion, is prohibited since this action causes the plant to grow. Similarly, if plant roots became uncovered and the action of returning the pot to an upright position would cause the roots to become covered, then it is not permissible to do so.

Note: Regarding moving flower pots from one place to another, note that certain flower pots may be considered connected to the ground. Since moving them may be considered disconnecting them from the ground, they should not be moved from place to place.

¹Since according to some *Poskim*, an item that does not have any permitted function on *Shabbos* should not be handled on *Shabbos* even for the sake of its place.

וקראת לשבת עונג.... **אז תתענג**

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

VOL III WEEK 34

ע' ש"ע ש"ז-א, ו, ח

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

My friends recently went on a big trip, and I wanted to hear the details about it from them. Is that allowed even though we will be discussing מלאכות?

QUESTION 2

What about if someone is planning a trip itinerary? Can those מלאכות be discussed?

QUESTION 3

Can the costs of the trip be spoken about?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

Some of my kids like to have yogurt by שלש סעודות. Is it alright to mix granola into it?

Answer: The מלאכה of לשה is generally associated with attaching particles of a solid to each other through a liquid medium to make a dough like substance. However, the משנה ברורה (שכ"א-ס"ח) extends it even to mixing finely cut vegetables with oil or other liquids. Mixing bits of nuts with honey is also not allowed by the פוסקים. From these cases it is apparent that mixing very small pieces with a liquid is a לש issue, even though the pieces are not actually fusing together. This would seem to create a problem when mixing tiny bits of granola mixing with yogurt, as the yogurt can stick them together. Therefore, to avert the שאלה, it is best just to sprinkle granola bits on the yogurt without mixing them in.

FOR COMMENTS OR TO ADD YOURSELF TO THE EMAIL LIST
SEND AN EMAIL TO BMNYSHABBOS@GMAIL.COM

וקראת לשבת עונג....
אז תתענג
...והאכלתיך נחלת יעקב אביר

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

The tuna salad didn't have enough mayonnaise in it. Can I add more to it?

Answer: While mixing mayonnaise into tuna is a form of **לישה**, if the tuna already has mayonnaise in it that has penetrated the entire tuna (there are no dry areas), merely adding more mayonnaise is not affecting the tuna and is not **לש**.

QUESTION 3

What about putting mayonnaise with potatoes to make a potato salad?

Answer: In Answer 1 we explained that mixing bits of granola with yogurt has a **חשש לישה** although the bits don't actually become one. However, the **משנה ברורה** limits this to very small pieces being mixed with a liquid. Mixing large chunks of potato with mayonnaise is not a problem.

FOR COMMENTS OR TO ADD YOURSELF TO THE EMAIL LIST
SEND AN EMAIL TO BMNYSHABBOS@GMAIL.COM

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

*Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that
Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelpia Yeshiva*

Painting the Future

It was time to redo the ceiling in the Krohn home. Heavy winter rains and constant water damage had left a large section with ugly stains and blistering plaster, casting a gloomy pall on the entire room. Finally, the troublesome leak had been located and the area sealed up securely. Now it was time to replaster the ceiling and then paint it smooth and gleaming.

It was a big job. Furniture had to be moved and covered to protect it from paint spatters. Children would have to stay out the way. In-house renovations are always stressful, but there was no choice. It had to be done, and Rav Kalman hired the first painter who came recommended for a reasonable price.

The man knocked on the door bright and early the next morning. Around forty, dark-skinned with a lean figure, he nodded at Rav Kalman and began to bring in his equipment.

Something about him made Rav Kalman curious about his background. "What's your name?" he asked cordially as he showed him into the house. "Where are you from?"

The man was happy to make small talk. "I'm Sammy," he replied as he set up his ladder and prepared to begin working. "I'm originally from Israel, but I've been here in America for years now. My wife's also Israeli, but her family are American and we moved here after we married."

Rav Kalman's heart thudded in his chest. His instinct had been right; the bareheaded man was Jewish. In the slim painter in front of him he saw a trapped Jewish soul, begging to be freed. How could he ignore it? He couldn't try to reach every secular person he saw in the street, but Sammy was right here in his house with him! Rav Kalman's deep *ahavas Yisrael* and sense of responsibility for his brothers pushed him to take action. Sammy's grandparents, maybe even his parents, had undoubtedly been *frum* Jews. He could not let this opportunity go by. But what could he do?

Rav Kalman considered his options, pulling gently at his beard. Should he start a discussion? What else could he do? Sammy would only be working by them for a few days. What could he say that would awaken the spark inside him and arouse him to come back to his heritage?

Surely there could be no greater power than Torah.

Rav Kalman waited until later that day before returning to the room. Sammy was on the top step of the ladder, head twisted back as he

industriously swept his paintbrush back and forth over the ceiling. A large glistening white square indicated the work he had already done.

“Listen, Sammy,” Rav Kalman said warmly. “I’m paying you by the hour, right? \$25 an hour for your work.”

“Yup.” Sammy looked down, slightly quizzical. “That’s what we agreed on. And it’s a bigger job than I thought, Rabbi. It will take me the good part of this week.”

“That’s fine,” Rav Kalman assured him, secretly pleased that he had more time than he thought. “Listen, Sammy. You were going to leave at four. What do you say about learning with me for this last half hour? It’s almost three thirty now. We’ll learn a bit of Gemara until four. I need a study partner, and I want you to have the opportunity to learn.”

Sammy stared at Rav Kalman incredulously and then broke into laughter. “I’m not religious, Rabbi,” he chuckled. “None of this learning matters to me. Thanks for the offer, but it’s alright.” He grinned, clearly amused by the bizarre suggestion.

“It’s easy money for you,” Rav Kalman persisted. “You’ve worked hard all day. Take a break, sit down, let your body relax. You’ll still be getting paid! Why not give it a try?”

“Nah,” Sammy replied, an uneasy look crossing his face. “It’s not for me, Rabbi. I’m not really interested in learning.”

“What have you got to lose?” Rav Kalman would not give up so easily. “It’s just half an hour. You know Hebrew. You’ll be able to understand the words. Why not?”

Sammy tried to resist, but he was no match for Rav Kalman’s gentle enthusiasm. At a loss, he

slowly began to climb down the ladder. “But I don’t have a *kippa*,” he attempted to protest weakly.

“We have plenty!” Rav Kalman exclaimed animatedly. “I’ll get you one.” He left the room, returning a moment later holding a large black *kippa* and two large volumes of *Maseches Shabbos*.

Reluctantly, Sammy put the small piece of cloth on his head and took the Gemara. Rav Kalman led him to the table and showed him the place. They would start on *daf kuf-dalet* – an easy *blatt* with an interesting *aggadata*. “*Amri lei rabbanan d’rabi Yehoshua*,” he began. “The Sages said to Rabi Yehosua...”

As Rav Kalman explained the different *mefarshim*, his voice rising and falling with passion, the other man felt himself getting drawn in. It only took a few minutes before he jumped in with a question. “What do you mean?” he argued. “Isn’t that a contradiction to what you just said?”

Rav Kalman sat back. “So how would you explain it?” he challenged.

Sammy frowned. “I would probably say it the other way around,” he ventured. “I don’t think the Maharsha is saying that. He must mean...”

Rav Kalman listened to Sammy’s words, a smile spreading over his face. “What an answer! What a *pshat*!” he enthused. “I’ve got to write that down!” He took a pencil and began carefully scrawling tiny letters in the margin of the page.

“What on earth are you doing?” Sammy said, taken aback.

“That was a great explanation!” Rav Kalman smiled. “I want to remember it. I’m just writing down what you said. Look.” He showed Sammy the page and the painter squinted at the miniscule

lettering. Rav Kalman had succinctly noted the explanation in Sammy's name.

Seeing his idea, under his name, recorded in the Rabbi's holy book, filled Sammy with an indescribable feeling of accomplishment. It was good to feel that the Rabbi valued what he had to say. He leaned back over the Gemara, eyes skimming the tiny text.

Rav Kalman posed another question and Sammy's eyes narrowed as his quick mind pondered an answer. Rav Kalman rebutted his suggestion and Sammy responded heatedly. The half hour sped by and soon Rav Kalman was shaking Sammy's hand, thanking him enthusiastically for a great learning session as well as a fabulous paint job.

It was a slightly bemused Sammy who walked out of the Krohn home shortly afterwards, bearing his ladder and paints. The learning session hadn't been as bad as he'd expected, he admitted to himself. And he'd got paid for it. All in all, a good day's work.

He hunted out the tiny white *kippa* he'd once picked up at the Kosel and stashed it in his pants pocket. Tomorrow he would come equipped.

The next day, after a full day of painting the ceiling, Rav Kalman came to call Sammy. Still feeling uncomfortable with the concept of learning Torah, Sammy gave some weak objections that were roundly overridden by Rav Kalman. "But I need a *chavrusa*!" the Rav boomed, spreading out his hands in a gesture of utter helplessness. "Just half an hour of learning. You'll see, you won't regret it."

Sammy grinned despite himself. "Alright." He pulled out his *kippa* and placed it gently on his thick black hair. "Let's go."

The two were soon shooting arguments back and forth. Rav Kalman masterfully threw questions that Sammy would be able to answer and then disputed him with his own contradiction. Sammy couldn't help but get involved with the fascinating topics and he found himself immensely enjoying the give-and-take of learning.

The following day, Sammy was ready for Rav Kalman as soon as he came in with the two thick volumes in hand. "I was thinking about what we were talking about," he said with a smile as he took out his *kippa*. "I have a different idea that works with both of the commentaries we were discussing." He sat down by the desk and opened the Gemara as Rav Kalman seated himself opposite. "Right, these two rabbis here seem to have opposite approaches? I think they're really saying the same thing. Listen –"

Rav Kalman listened, his kind eyes fixed on Sammy as his smile growing wider by the moment. When Sammy finished, he pounded on the table. "What an answer! What an answer!" he enthused. Leaning over the Gemara, he took out his pen to note it down. "Let's review what these *mefarshim* say and see how what you're saying lights them up." His finger marked the place as his voice rose melodiously with the holy words.

It was surreal. Sammy hadn't thought about religion in years. Although *Yiddishkeit* had been part of his childhood, it had all disintegrated during his army service, and he'd never looked back. Yet now, he found himself looking forward to these short learning sessions with the rabbi.

"I don't think you should pay me for this," he protested to Rav Kalman on their fourth *charusashaft*. "I enjoy it, and it's a privilege to learn with you. It doesn't feel fair to take money for it."

Rav Kalman felt his heart pulsate with joy and longing. It was clear that Sammy had really connected to learning, that the *kedusha* of Torah had penetrated his soul. But the painting job was almost over. How could he translate this newfound bond with Torah into long-lasting change?

“Tell me, Sammy,” he said on their fifth day as they seated themselves by the table. “What’s with your family? You said you have kids, right?”

“A boy and a girl,” Sammy confirmed proudly. “My son had his Bar Mitzvah last winter and my daughter just had her Bat Mitzvah. We threw a really nice party for her.”

Rav Kalman winced inwardly. He did not want to imagine what this ‘Bat Mitzvah’ party looked like. Here were two Jewish children who knew so little about what *Yiddishkeit* was all about. Two precious, neglected *neshamos* starved from anything spiritual.

“What school are they in?” he asked, already knowing the answer.

“The local public school,” Sammy said. A fleeting look of discomfort crossed his face. He knew what was coming.

He was right.

“Public school?!” Rav Kalman exclaimed in horror. “You’re sending your precious Jewish children to school with *goyim*? Here in Lakewood, there are so many Jewish school options available! How could you send them to public school?!”

Sammy ran his hand across his brow. “You’re right,” he admitted uncomfortably. “To be honest, we didn’t really think about the Jewish aspect at the time. But you’re right. Their friends are

mostly non-Jews and they’re losing their Jewish identity.”

“Something has to be done,” stated Rav Kalman firmly.

“What can I do?” retorted Sammy defensively. “That’s the local school option. It’s a good school in many ways and the kids are happy there. Where am I supposed to send them?”

“Yeshivah,” responded Rav Kalman instantly. “Why don’t you send them to yeshivah? Give them a proper Jewish education.”

Sammy drew back. “We don’t keep Shabbat!” he exclaimed. “We’re not at all religious! Yeshivah doesn’t come into the equation!”

“Listen, Sammy,” Rav Kalman said softly. “There is so much to *Yiddishkeit*. How can you deprive your children of learning about their heritage? Give your son the opportunity to learn a page of Gemara like you just learned with me. Give him the pleasure of connecting to his soul. Let your daughter experience the joy of being a *bas Yisrael*. Judaism has so much to offer. Even if your family aren’t religious at the moment, don’t abandon your children to assimilation. Allow them the option to explore the beauty inherent in our faith.”

Sammy was silent. He stared at Rav Kalman with eyes that held just a hint of anguish. Every impassioned word had resonated deep within him, and his heart cried out to accept what Rav Kalman was saying. But there was a part of him frightened to make such a drastic change.

“We can’t afford tuition,” he said at last.

“I’ll take care of it,” Rav Kalman reassured him immediately. “Let me look into *yeshivos* for you to find a place that’s a good fit for your children.”

Sammy hesitated. Then he nodded.

That was the beginning. Rav Kalman did extensive research before settling on *yeshivos* in Denver. Both children transferred from public school into a *frum* setting and grew up to be proudly *frum* Jews. Sammy continued learning as well, gradually taking on some *halachos*, Rav Kalman cheering him on every step of the way.

This completely secular family transformed into one in which *Yiddishkeit* was a precious part of their lives. By the time the children hit their mid-teens, they were indistinguishable from their other *frum* friends. The years passed, and they both went on to build true Jewish homes.

Five days.

A heart overflowing with *ahavas Yisrael*.

The power of Torah.

And an entire family's trajectory changed forever.

Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape #TB41

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadin & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt"l** are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**

E.Y. **02.313.6038**

Option 1: Vaadin given in BMG

Option 2: Shmussen given in Adelpia

Option 3: Captivating stories taken from shiurim

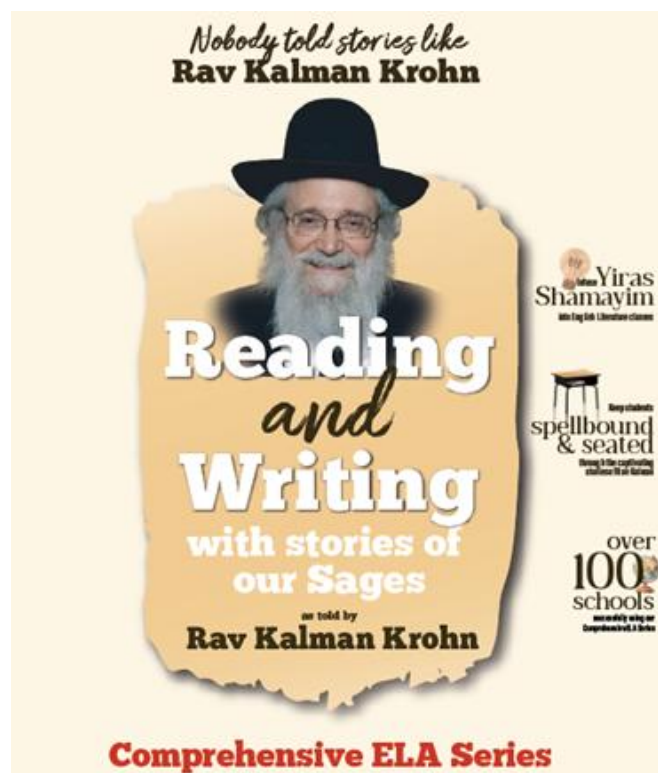
To receive Vaadin by email or for questions and suggestions call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com

Attn: Schools, Principals, Teachers!

Toras Reb Kalman Comprehensive ELA series

SEE IT FOR YOURSELF @

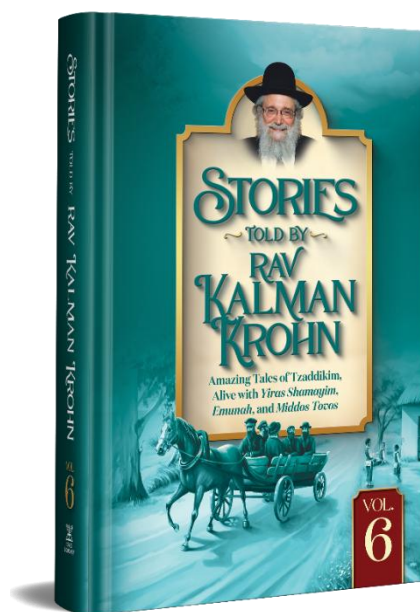
<https://torasrebkalman.aflip.in/brochure-preview>

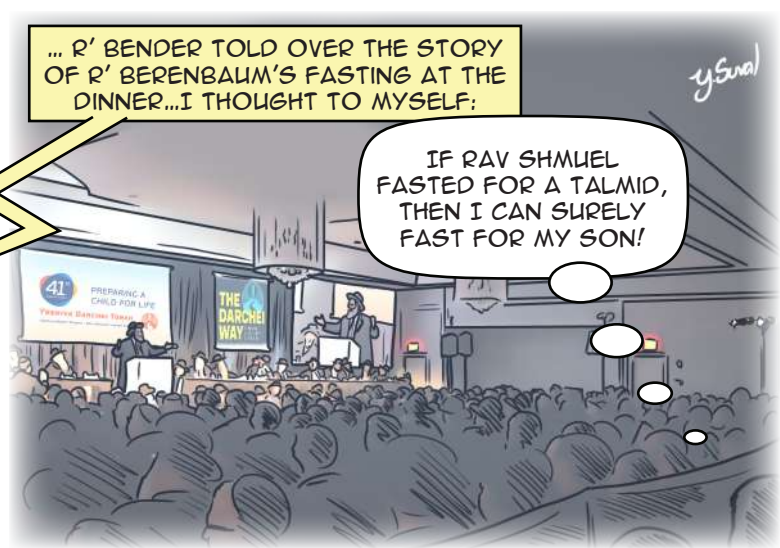
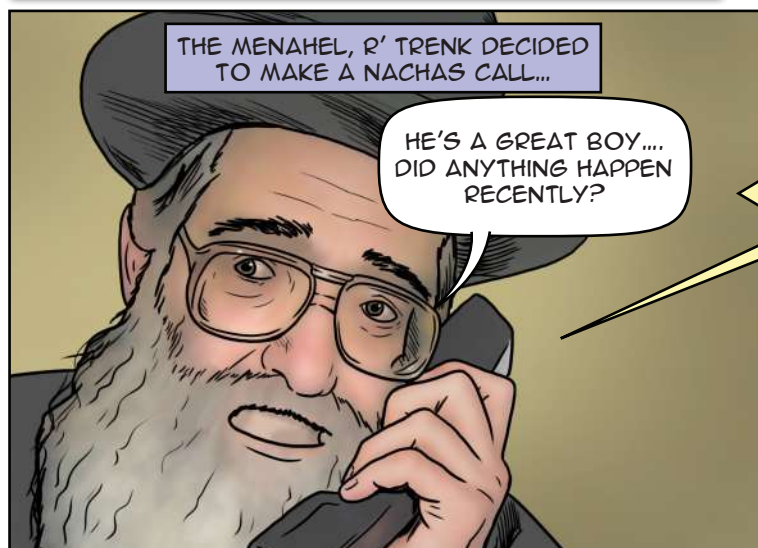
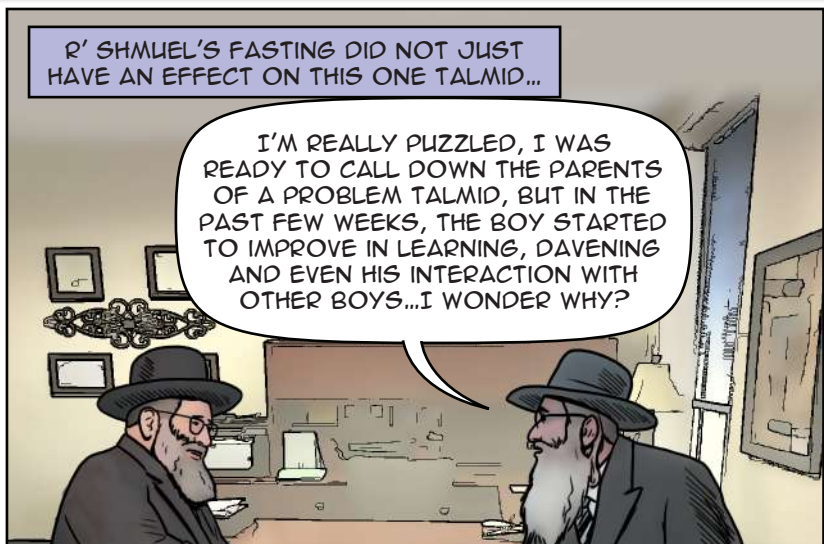

Book SIX is at the typeset stage!

Sponsor a story for \$1,000

email: torasrebkalman@gmail.com

וְצִיָּל WAS BORN IN KNYSZYN, POLAND, TO אֶרְנֵה לֵב. WHEN HE ARRIVED IN BARANOVICH TO LEARN UNDER הַד"ר וְצִיָּל, ר' אֶלְחָן וְסִרְמֹן. HE OWNED A TREASURE. HIS MOTHER HAD SOLD HER שִׁטָּה CLOTHING AND SHOES AND BOUGHT HIM אֶת הַחוֹשֶׁן. AFTER THREE YEARS, HE WENT TO LEARN IN MIR, POLAND. AT THE ONSET OF WWII, THE ישיבה WAS FORCED TO MOVE TO VILNA, LITHUANIA. MIRACULOUSLY, THE ישיבה FLED ACROSS RUSSIA TO KOBE, JAPAN, AND THEN TO SHANGHAI, CHINA. AFTER THE WAR, THE ישיבה MOVED TO THE U.S. ר' שמואל MARRIED THE OLDEST DAUGHTER OF THE ישיבה, ר' אַבְרוֹהָם קַלְמָנוֹבִיץ. SHORTLY AFTER HIS MARRIAGE HE GAVE TUTORSHIP TO THE OLDER בְּחוּרִים, AND HE BECAME THE ראשׁ ישיבה IN 1960. IN 1964, HE WAS JOINED BY HIS BROTHER-IN-LAW משה שְׂרָגָה KALMANOVITZ, AND BOTH LED THE ישיבה UNTIL THEIR RESPECTIVE PASSING. DURING HIS LAST DECADE, HE DEDICATED TREMENDOUS ENERGY TO DISTRIBUTING עֲדָקָה TO תורה וְגִי, בְּנֵי תוֹרָה AND צַדִּיקִים, IN יְהוּדָה AND עַזְרִית. ONLY BY HIS גְּבוּרָה AND AMERICA. HIS LEGENDARY תוֹרָה KNOWLEDGE AND חַיִּים AND HIS GREAT LOVE FOR תוֹרָה LEARNING.

NEFESH SHIMSHON

DIVREI TORAH ON THE WEEKLY PARSHA AND HOLIDAYS FROM
THE TEACHINGS OF RABBEINU SHIMSHON DOVID PINCUS ZT"l

THIS PUBLICATION IS DEDICATED TO THE HATZLACHAH AND ZECHUS OF נחמה ויעקב בן רחל נחמה
MAY THEY GROW TO BE TALMIDEI CHACHAMIM AND OVDEI HASHEM.

PEARLS OF WISDOM FROM THE PARSHAH

The Cow Paradox

זאת חקת התורה. (במדבר יט, ב)

This is the statute of the Torah. (*Bemidbar* 19:2)

Shlomo said: I grasped the meaning of all these, but when it came to the passage of *Parah Adumah*, I analyzed and inquired and examined it, and אמרתי אֲחַכְמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי – “I thought I would gain wisdom, but it is far from me.”¹ (*Bemidbar Rabbah* 19:3)

¹ *Koheles* 7:23.

Chazal say² that the big paradox with *Parah Adumah* is it purifies those who are impure, but imparts impurity to those who are pure. It thus expresses contradictory characteristics.

Let us try to understand why this is so fundamentally puzzling.

Evil and impurity is a very deep subject. Its meaning and significance is by no means readily apparent. Many have erred seriously when contemplating the meaning of evil. In ancient times, it was commonly believed that there are two divine forces, one good, and one evil. Why did the ancients

come to such a belief? Because it did not make sense to them that from the Source of Good will come the opposite of good, i.e., evil. They therefore concluded that evil must emanate from a different source.

However, it is written:

יוצר אור ובורא חשך עשה שלום ובורא רע – “Forming light and creating darkness, making peace and creating evil – I, *Hashem*, do all these.”³

One of *Hashem*'s astounding capabilities is creating what seems to be the very opposite of His nature.

How does evil come into existence? How does

² *Yalkut Shimoni*, *Chukas* 759.

³ *Yeshayahu* 45:7.

this work? The Ramchal explains as follows in *Sefer Daas Tevunos*.

The above-quoted *pasuk* does not say that *Hashem* “does evil,” because *Hashem* doesn’t do anything bad; He does only good. The *pasuk* rather says that *Hashem* “creates evil.” This means that *Hashem* creates the possibility and the place for evil to exist in the world, although He does not create evil itself. How does He enable evil to exist? Simply by withholding the full force of His good. Evil is nothing other than the lack of good. If *Hashem* doesn’t fully bestow His goodness, evil will come into existence. But *Hashem* never creates evil directly.

This may be compared to a person who made a certain object but left out one of its parts. The object he made is malformed and malfunctioning although he didn’t actually damage it in any way. The damage resulted from what he didn’t do, from the absence of a necessary part.

This is how evil and impurity comes into existence. It’s not what *Hashem* did, but what He refrained from doing. So explains the Ramchal.

Now let’s get back to *Parah Adumah*. We now understand that all evil and impurity in the world comes from a lack of good and purity. As an example, the פרים הנשרפים, which are a certain type of *korban*, were burnt outside *Beis Hamikdash*, and this is why their flesh imparted impurity. They lacked the full *kedushah* of *Beis Hamikdash*. This makes sense.

But with *Parah Adumah*, the sprinkling performed with it was a sprinkling of *taharah* and *kodesh*. It was not lacking in purity at all; on the contrary, it increased purity. So where does the *tum’ah* come from? All *tum’ah* results from a withholding of *taharah*, but here there was an increase of *taharah* and *kedushah*, so there should have been no room for *tum’ah* at all.

Thankfully, *Chazal* revealed the secret. It is because *Parah Adumah* comes to atone for *Cheit Ha’eigel*. And why did they worship an image of a calf in the first place? Because the heavens opened up before their eyes at Sinai, and they saw that the *Merkavah Ha’elyonah*, the Divine Chariot, rests on four creatures, one of which is a bull. That’s why they made the image of a little bull, which is a calf. Their error, their sin, resulted from drawing close to *kedushah*. So their atonement was in a similar way. That which purifies, imparts impurity. *Parah Adumah*.

A matter of *taharah*, that is, the holy vision of the *Merkavah Ha’elyonah* they had at Sinai, caused impurity to appear. Before they involved themselves with *taharah*, the *tum’ah* was in its place and was not recognizable on its own. Due to the *kedushah* and *taharah* they experienced, the *tum’ah* emerged from its place and gained influence in the world.

This may be compared to raw gold that still has some fine impurities mixed into it. The dross is not recognizable at all because the percentage of gold is so much greater. But when the gold is refined repeatedly, and the dross is ejected, the impurities now stand on their own and have all of their natural properties in full force.

Similarly, evil and impurity can gain power in two ways. Either by a lack of good and purity, or by purity growing stronger and more refined and ejecting its “dross.”

Parah Adumah entails the strengthening of *taharah*. It purifies even impure people and objects that no other means of purification is effective for, even immersing in a *mikveh* is not enough to purify them. It causes *tum’ah* to be ejected. Thus it imparts impurity to pure people who carry its ashes for purposes other than sprinkling it. ●

לעילוי נשמות

מוה"ד משה בן אליעזר המבורג זצ"ל

ומוה"ד ברוך זאב בן נפתלי קראוס זצ"ל

נדרת נכדיהם ~ עשרת דגים בני בנים והפארת בנים אבותם

Cleaning Up

וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדָמָה. (במדבר יט, ב)

They shall take for you a red cow. (*Bemidbar* 19:2)

This may be compared to the son of a maidservant who soiled the palace of the king. They said, “Let his mother come and wipe up the filth.” Similarly, let the cow come and atone for the making of the calf. (*Rashi*)

This allegory about *Cheit Ha'eigel* teaches us an important principle about *teshuvah* for any sins one might do.

אם רחץ ה' את צאת בנות ציון – If *Hashem* washes away the filth of the daughters of Tzion.¹

When *Hashem* atones for us, this entails great compassion. It is like a mother cleaning up her toddler.

If a toddler just got his clothing dusty, it is quite possible that a good friend of the mother will brush the child off. But if he made in his pants and got himself all filthy, it's different. That's not for others to handle. The best they can do is send the child to his mother. Only the mother, who loves the child dearly, will wash him off and change his clothes. Because she loves him so much, she can tolerate the filth and mess.

So it is with the Jewish people's sins. There are many of them. There is a lot of filth. No one other than *Hakadosh Baruch Hu* is able and willing to wash away the filth of all the *aveiros*. He loves us like a mother loves her little child, and He cleans us up.

This is why the *pesukim* speaking of *teshuvah* emphasize returning to *Hashem*. It is obvious that our return needs to be to *Hashem*; He is the One we distanced ourselves from. So why do the *pesukim* emphasize this point? Because He alone is able and willing to cleanse us of our filth.

שובה ישראל עד ה' אלהיך – Return, Yisrael, all the way to *Hashem* your G-d.²

אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב – So said *Hashem*: Yisrael, if you return, then return to Me.³

It is like someone saying, “Sweet child, go to Mommy.” Similarly, we are told to go back to *Hashem*, because no one can clean up the filth of the *aveiros* other than Him.

However, there is a general Torah rule that *Hashem* treats us *midah k'neged midah*. As we treat others, so *Hashem* treats us.

Let's say we see what someone did, and we say, “No way I am going to rectify matters for his *aveiros* and mess-ups!” And if someone mistreated us, for instance by insulting us or saying bad things about us, we are even more likely to lose all respect for him and distance ourselves from him. But if we behave this way, *Hashem* might say, “Why should I put up with the filth and mess of his *aveiros* against Me?” Such behavior on our part could cause *Hashem* to distance Himself from us, *chas v'shalom*.

If we are patient and forgiving with others and show brotherly love to all Jews, and surely if we show compassion for our friends and their family members like a mother is compassionate to her own child, then *Hashem* won't pay attention to the filth of the misdeeds we might have done.

¹ Yeshayahu 4:4.

² Hoshea 14:2.

³ Yirmeyahu 4:1.

Whoever forgoes his personal sensitivities, Heaven forgoes all his sins.⁴

We can thus understand why *Aharon Hakohen*, although he enabled *Cheit Ha'eigel* to take place, had the merit to make the *Parah Adumah* that wipes away the filth of this sin. Aharon loved peace and

pursued peace and loved people and drew them close to Torah. He put up with the filth of everyone's fights and quarrels. So *Hashem* too, *midah k'neged midah*, forgave him, and gave him the *mitzvah* of *Parah Adumah*.

This teaches us that if someone loves all Jews, and puts up with them, *Hakadosh Baruch Hu*, too, will love him and forgive him for all his sins. ●

⁴ Rosh Hashanah 17a.

I Told You So

לִקְבֹּא אֹיְבֵי לִקְחַתִּידָּ וְהִנֵּה בִּרְכַת בְּרַךְ. (במדבר כג, יא)

I took you to curse my enemies, and now you blessed them. (*Bemidbar* 23:11)

Here we find Balak lodging a complaint that Bilaam didn't say what he was supposed to. Balak wanted Bilaam to curse the Jewish people, and he blessed them instead.

But what kind of a complaint is this? Bilaam told him so from the start. Bilaam stipulated before he came to Balak that he doesn't say what he wishes; he says what *Hashem* puts in his mouth. So what was Balak complaining about?

Sefer Imrei Chein explains it beautifully. He cites Maharil Diskin, who says that the reason Bilaam was granted a level of prophecy like that of *Moshe Rabbeinu* was so the words he spoke would not filter through his own personality. If Bilaam would have been granted ordinary prophecy, his *nevu'ah* would have been affected by who he was, and picked up an influence detrimental to the Jewish people, who were the subject of his prophecy. But since his *nevu'ah* was on the level of *Moshe Rabbeinu's*, what *Hashem* spoke is exactly what came out of Bilaam's mouth, with no extraneous hue or alteration at all.

Balak didn't know this. He thought Bilaam was a regular prophet. Although Bilaam told him that he is in *Hashem's* hands, Balak understood this to mean that Bilaam can't speak and do anything he wants, but he can still imbue *Hashem's* words with a personal touch and thereby change them enough to make a difference. Balak found out only in the end that Bilaam can't do that. Thus his complaint.

But a question still remains. Balak saw, the first time Bilaam prophesized, that he wants only to bless the Jews. So why did Balak try again and again, futilely, to get Bilaam to do the exact opposite and curse them instead?

The answer is that Bilaam in fact said something different every time. He did not give a clear message. When he originally came, he said:

הַדְּבָר אֲשֶׁר יִשִּׁים אֱלֹקִים בְּפִי אֲדַבֵּר –

The word that G-d places in my mouth is what I will speak.

After he first blessed them, he said:

הלא את אשר ישים ה' בפי אתו אֲשֶׁמֶר
לְדַבֵּר – That which *Hashem* places in my
mouth, I will **be careful** to speak.

After the second time he said:

הלא דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כֹּל אֲשֶׁר יִדְבֹּר
ה' אֶתוֹ אֶעֱשֶׂה – I already told you that
everything *Hashem* speaks, I will **do**.

Bilaam kept changing his story because he did not want to reveal to Balak that he in fact has no power of his own, that his *nevu'ah* is like that of *Moshe Rabbeinu*, without any personal element. So he started out by saying, “The word that G-d places in my mouth is what I will speak.” In other words, I can’t lie in G-d’s Name, I am going to say what *Hashem* said. This left Balak thinking that Bilaam will basically say what *Hashem* said, but will add a word, or leave out a couple words, in order to change it to the desired meaning.

Then Bilaam told him, “That which *Hashem* places in my mouth, I will **be careful** to speak.” He can’t change the text. This left Balak hoping that Bilaam will still be able to put in a comma or an emphasis or some other subtle alteration that will leave the original words intact but change the meaning of the message to a curse.

At that point, Bilaam said, “Everything *Hashem* speaks, I will **do**.” He can’t do anything to alter the message.

Then Balak took him to another lookout point from which to view the Jewish people encamped below. At that point, Balak already gave up on the idea that Bilaam is going to alter *Hashem*’s words. But he still hoped he could somehow get *Hashem* Himself to change His mind.

וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל בִּלְעָם לֵכָה נָא אֶקְחָךָ אֶל
מָקוֹם אַחֵר אוֹלִי יִישַׁר בְּעֵינֵי הָאֱלֹקִים וְקִבַּתוּ
לִי מִשָּׁם – Balak said to Bilaam, “Let’s go,
I will take you to a different place. Maybe

G-d will find it proper for you to curse them for me from there.”

That failed, too. In the end, Bilaam had to admit the truth that he has no power at all regarding *Hakadosh Baruch Hu*. He has nothing to say about the matter; it is totally in *Hashem*’s hands. His *nevu'ah* is like that of Moshe. He just reflects *Hashem*’s Will and Word as it is, without any personal influence on it.

Bilaam actually revealed this point when he said that he is נָפֵל וְגִלּוּי עֵינָיו – “Falling with eyes open.”

Balak saw that Bilaam falls down on the ground when he prophesizes. This is one of the differences between the *nevu'ah* of Moshe and that of other prophets. The Rambam states as follows:

When all other prophets prophesize, their limbs shake and their bodily strength fails them.... All other prophets are afraid and shaken up and fall apart. But *Moshe Rabbeinu* is not like that, as it says about him, כָּאֲשֶׁר יִדְבֹּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, – [Hashem] speaks to him like a person speaks to his friend^{1,2}

When Balak saw Bilaam fall down, he thought it was because Bilaam was seized by the terror of prophecy, like other prophets are, in which case Bilaam’s personality should color and alter the prophetic message he receives.

But Bilaam already revealed that it is not so. He is “falling with eyes open.” He doesn’t fall down because he is terrified or because he is going into a slumber. Rather, it is because he has the disgrace of being uncircumcised. And he keeps his eyes open. He sees his *nevu'ah* with absolute clarity, like *Moshe Rabbeinu* does, and he communicates it exactly like it is. ●

1 Shemos 33:11.

2 Mishneh Torah, Hilchos Yesodei Hatorah ch. 7.

Krias Shema Al Hamitah

לא ישָׁכַב עַד יֹאכַל טֶרֶף וְדָם חָלָלִים יִשְׁתֶּה. (במדבר כג, כד)

He does not lie down until he devours prey and drinks the blood of the slain.
(*Bemidbar* 23:24)

“He does not lie down” at night on his bed, until he devours and destroys any malicious force that comes to prey upon him. How? He recites the *Shema* upon his bed and deposits his spirit in the hands of *Hashem*. If a camp and a division come to harm them, *Hakadosh Baruch Hu* protects them and fights their war and throws down the slain corpses of their enemies. (*Rashi*)

The Way You Sleep is the Way You Wake

The *Shulchan Aruch* begins with the laws pertaining to getting up in the morning.

One should gather strength like a lion to get up in the morning to serve one’s Creator.¹

The *Rema* comments on this as follows:

When one lies down on one’s bed, one should be aware before Whom one is lying, and as soon as one wakes from one’s sleep, one should arise with alacrity to serve one’s Creator, may He be blessed.²

The *Shulchan Aruch* talks about waking up in the morning, and *Rema*’s comment talks about going to sleep at night: “When one lies down on one’s bed....” Why was this comment made here, at the beginning of *Orach Chayim*? Shouldn’t it be at the end of *Orach Chayim*, in the *halachos* of going to sleep?

The answer is if you go to sleep like a lion, you can

wake up like a lion. But if you go to sleep like a donkey, you won’t wake up like a lion. The only way to rise in the morning like a lion is to go to sleep like a lion.

The way a Jew gets up in the morning is fundamental. It is a classic example of putting in a little effort and reaping great profits. Some people get up in the morning like this:

הַדֶּלֶת תִּסּוּב עַל צִירָהּ וְעָצַל עַל מִטָּתוֹ – The door turns around on its hinge, and the lazy person on his bed.³

What is this metaphor telling us? We all know that lazy people roll over from side to side in bed, rather than getting up and doing things.

A door turning on its hinge might accumulate miles upon miles of revolutions. Nevertheless, it stays in its place. It doesn’t get anywhere. It makes zero progress because it ends right where it began.

This is what a lazy person is like. He wakes up at 6:30 AM and rolls over on his other side. He wakes up again after a quarter of an hour, and again rolls over and continues sleeping.

¹ *Shulchan Aruch Orach Chayim* 1:1.

² *Rema ad loc.*

³ *Mishlei* 26:14.

If a person gets up in the morning in such a lazy way, his whole day will be out of shape. He gets to *shul* late and dices up the *Tefilah* into little pieces and chooses which ones he will say. *Pitum Haketores* is not necessary. That's for *baalei batim*.... The purpose of *Uva l'Tzion* is to hold up the world, and my personal world is in ruins anyway.... That's the way a lazy person's whole day goes. Consequently, he makes no progress.

If a person goes to sleep in order to get up the next morning with zest and energy, if he goes to sleep with awareness of *Hashem* and His Oneness, with words of Torah, then the way he gets up the next morning will be completely different. And as a result, his afternoon and evening will be different, too. And that night he says *Krias Shema* again, and this puts the whole following day on the right track. In such a way he can become a different person altogether. But when the two points of going to sleep and waking up are weak, the whole day is weak.

It Pays Off

Keeping Torah and *mitzvos* calls for employing proper tactics.

כִּי בַתְּחִבּוּלוֹת תַּעֲשֶׂה לָךְ מִלְחָמָה – You should wage war with tactics.⁴

Sometimes you need to devise a successful plan, as in business.

A successful business deal is one in which the investment is small and the profit is great. The Vilna Gaon is said to have taken hold of his *tzitzis* before he passed away, and remarked, "What a wonderful world is the world that I am about to depart from. In this world, for a few pennies you can buy *tzitzis*, and every moment that one wears *tzitzis*, it is equal to all the *mitzvos* put together."

This is an example of a good business deal. Such a small investment and such great returns! You just

wear *tzitzis* all day and earn many thousands of priceless *mitzvos*.

Up in heaven, *Hashem* has a computer, so to speak, with which He calculates all the *mitzvos* a person does. Every moment a person wears *tzitzis* he is gaining a *mitzvah* equal to all the 613 *mitzvos*. Worlds upon worlds of *mitzvos*. And this brings him blessing, *parnassah* and success.

Here's another example of an easy *mitzvah* to do. Someone lives in an apartment building that doesn't have good lighting in the stairwell. It turns off all the time and people get stuck in in the dark in the middle of climbing up the steps. So this person took a little initiative. He bought a light bulb for a few pennies, connected it to an electric wire, and affixed it to the ceiling of the stairwell. Now there is light all night long. People can access their apartments and go down to the street. Children, elderly people, sick people now have light. He might have even forgotten about the whole thing, but everyone knows that in this stairwell, there is always light.

This is an easy investment. And in the meantime, he is accumulating thousands of *mitzvos*. And *Hashem* records it all. It is recorded that he did a *mitzvah* of saving a life, because an elderly person would have stumbled in the dark, broken a leg, and perhaps even died. Or a little child would have got stuck in the dark in the middle of the stairs and become very frightened. And the *Gemara* says⁵ that a little child's fear can endanger his life. *Hakadosh Baruch Hu* writes everything down. Such a little investment, and such great returns.

A person needs to look for *mitzvos* like these. It is like investing money in a savings account with very high interest.

Reciting *Krias Shema she'al hamitah* is undoubtedly such a *mitzvah*. When we go to sleep right, we wake up right, and we thereby gain an entire day of Torah and *avodas Hashem*. ●

⁴ Mishlei 24:6.

⁵ Yoma 84b.

גיליון מס' 649 פרשת בלק (בחור'ל חקת-בלק)
תשפ"ו שנה ארבע עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו
ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל
זצ"ל תנצב"ה

דברי שי"ח

ממון רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות – בין המצרים

(י"ד קט"ז ס"ה), ועל תורת אמוך (ח"ב עמוד רס"ה), ועל' בב"י (סימן תקנ"א ס"ח) בשם ההגהות מימוניות דיני ת"ב (פ"ה ה"ב אות ד'), וספר הרוקח (ס' ש"ט), שהביאו דברי המדרש, וזה מקור הדין בשו"ע (שם) שמי"ז ואילך בימי בין המצרים צריך להזהר לא ללכת יחידי כיון שקטב מריי מצוי. ולא הזכירו דברי הגמ', ונראה דס"ל דבזה ק"ל כהמדרש.

וגם להפתחי עולם נראה דהקפידא רק מא' בחדש ולא מל' סיון אף שהוא א' דר"ח, ועל' דרשות חת"ס (ח"א פ"ג א') דמזלא דירחא קגרים בכל התעניות, ומיום שהתחיל החודש מיד התחיל רוע המזל והיה מתרועע והולך עד שבצע מעשהו ביום ט' באב, ונראה לי דה"ה בכל ד' צומות כן הוא, נמצא מר"ח טבת עד אחר התענית יש למעט בשמחה והוא משך יו"ד ימים וכן מר"ח תמוז עד י"ז בו. ובס' בני יששכר (מאמר חדש תמוז מאמר א') כתב, דאף קודם י"ז תמוז שליטת הדין בזה החודש להיות הימים ימי הלילך המרגלים, ובתענית (כ"ט א') מבואר דבכ"ט סיון כבר נשלחו מרגלים. ועל' בארחות רבינו (ח"א עמוד קכ"ט) שלא נתן לילדיו לנסוע בימי בין המצרים לים משום סכנה דאיתרע מזליה. וכן מבואר בהגהות מקור חיים מהחות יאיר (שם ט"ז) דיש להמנע מלרחוץ בנהרות בימי בין המצרים מפני הסכנה והעת מסוגל לרעה.

בין לא ילך יחידי בין המצרים

ועל' בקונטרס הזכרונות (פכ"ז ס"ה) שהביא רבינו בשם מרן החזון איש זצ"ל, דמש"כ השו"ע (ס' תקנ"א ס"ח) שאסור לילך יחידי בין המצרים משעה ג' עד שעה ט' היינו דוקא מחוץ לעיר, וכ"ה בערוה"ש (שם ס"ט) ובא"א, ויכול ללכת ברחוב שיש אנשים, (שמענו כן ראינו ח"ב פ"ט ס' י'), ואמר רבנו זצ"ל דבדבר זה חושש אף מיום א' תמוז כמש"כ הביאור"ל (שם ס"א ד"ה צריך) בשם ס' פתחי עולם ע"פ הגמ' פסחים (ק"א ב') דמא' תמוז שכיחי מזיקי טפי, (תשובה לרבי יהושע אייזנשטיין ז"ל ואמר דמש"כ הפתחי עולם הוא רק לענין איסור לילך יחידי ולא לגבי לא יכו התלמידים, כי אמנם מצויין אז המזיקים אבל לא מקפידים להזיק בהכאת התלמידים כמו מי"ז בתמוז. ולמעשה אמר, שנוהר בעצמו בזה הדין לענין שלא לילך יחידי, דעל זה הקטב מריי כן מקפיד, ולא על הכאת התלמידים, והוסיף, וכי יש לך שאלות על קטב מריי, ע"כ. ובשונה הלכות ס' תקנ"א ס"ב הביא דינים אלו שלא יכו התלמידים ולא לילך יחידי ולא בין חמה לצל, ועל כל זה כתב במוסגר ויש אומרים דביתר יש לזהר מא' תמוז עד ט"ז ע"כ, נראה שלא חילק בזה רק דין הפתחי עולם מיירי על כל אלו הדברים, ונראה דס"ל דד"א אינו מוסכם רק שני במחלוקת. ועל' בפסחים שם, ונראה דכאן בהליכה בין חמה לצל יש לזהר גם בתוך העיר דשכיחי, וכמו שנראה בגמרא שנוהרו בתוך העיר, ועל' בס' ידן משה ח"י ס' ס"ד שהשיב רבינו לענין ללכת יחידי ג"כ שצריך להזהר מא' תמוז). וראוי להמנע מנסיעה במטוס מי"ז בתמוז (תורת המועדים ס' תקנ"א ס"ג אות ד ובידון משה י' ס' ס"ה כ' שאין ראו).

עליה לתורה בתענית כשאינו מתענה

נשאל רבינו זצ"ל במי שיוודע שלא ישלים התענית אבל כעת עומד בתענית האם בשחרית שעומד בתענית יכולין ליתן לו עליה, והשיב רבינו, לא, (משיבת נפש עמוד רפ"ב וכן עי' משנ"ב ס' תקס"ו סק"כ מסדור דה"ח דמי שאינו מתענה או שאין בדעתו להשלים התענית יצא לחוץ ולא יעלה, ובשם מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל מובא דגם אם ישלים התענית כל שע"פ דין א"צ להתענות מחמת חולי אינו בכלל התענית כמבואר בשו"ע ס' תקנ"ד ס"ו וא"ל להעלותו לתורה כדן מי שאינו מתענה ועל' במועדים וזמנים ח"ה ס' ש"ה ששמע כן ממרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל בשם אביו מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל, ולכ' באבני נזר א"ח ס' תק"מ, והביאו מעשה רב ממרן החזו"א זצ"ל שאמר לחולה הפטור מהתענית שאם רוצה להתענות צריך קבלה כדן תענית יחיד, ולכ' בתורת היולדת פמ"ח הערה ט' בשם החזו"א זצ"ל, ועל' מש"כ רבינו זצ"ל בקובץ תשובות ח"א ס' נ"ז).

מתי מתחיל ימי בין המצרים

נשאל רבינו זצ"ל בדיני אבילות בבין המצרים, האם מתחיל בשקיעת החמה או בצאת הכוכבים, והשיב, בשקיעה, (דולה ומשקה עמוד ר"ח), ונשאל בזה רבינו בקונטרס מענה ר"ח והשיב, ספיקא דרבנן לקולא, ושאל בעל דולה ומשקה דספק להקל היינו מצה"כ והרי רבינו השיבו שהוא מהשקיעה, והשיב רבינו, לכתחילה נכון להחמיר כמו כל ספק, ובשעה"ד פוסקין ספיקא דרבנן לקולא, (משיבת נפש עמוד רע"ו ועי' משנ"ב ס' תפ"ט סק"ד דלכתחילה אין נכון להכניס עצמו לספק דרבנן, ובהלכות ומנהגי בין המצרים ממרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל עמוד ד' מובא דרך בת"ב יש להחמיר בביהש"מ ולא בתחילת ג' השבועות).

אם ריע מזליה מר"ח תמוז

כתב רבינו זצ"ל בשונה הלכות (ס' תקנ"א ס"ב) צריך לזהר מי"ז בתמוז עד ט"ב שלא יכו התלמידים ואפי' ברצועה, ולא לילך יחידי מסוף ד' שעות עד סוף ט' שעות, וכן יש לזהר בימים אלו שלא לילך בין חמה לצל משום שבהם קטב מריי שולט, וי"א שביותר יש לזהר בזה מא' תמוז עד ט"ז (שו"ע ס' תקנ"א ס"ח וביאור"ל), וסתימת דבריו נראה דלה"א יש לזהר מא' תמוז בכל אלו הדברים הנזכרים.

ובביאור"ל (שם ד"ה צריך) כתב, בשם ספר פתחי עולם (שם אות ס"ג) שכתב ד"ז, על דין שלא לילך יחידי מסוף ד' שעות עד סוף ט' שעות שבהם קטב מריי שולט, ועי' כתב, ולפי מה שמבואר בפסחים (ק"א ב') ויתר יש לזהר מחד בתמוז עד שיתסר דודאי שכיחי מזיקין, והכי איתא במסכת פסחים (שם) אביי הוה שקיל ואזיל, ואזיל רב פפא מימיניה ורב הונא בריה דרב יהושע משמאליה, חזייה לההוא קטב מריי דקא אתי לאפיה דשמאליה, אהדרא לרב פפא לשמאליה, ולרב הונא בריה דרב יהושע לימיניה. אמר ליה רב פפא, אנא מאי שנא דלא חשש לי, אמר ליה את שעתא קיימת לך. מחד בתמוז עד שיתסר ביה ודאי שכיחי, מכאן ואילך ספק שכיחי ספק לא שכיחי. ומשתכחי בטולי דחצבא דלא חצב גרמידיא, ובטולי דצפרא ופניא דלא הוי גרמידיא, ועיקר בטולי דבית הכסא. ובאמת דסתימת השו"ע והפוסקים לא נראה שחששו רק מי"ז תמוז, וכמו שכתב רבינו די"א לחוש גם מא' ואינו דבר מוסכם, וראיתי בהגהות הרש"ש בפסחים (שם) ובפתח עינים (שם) שהביאו ממדרש רבה במדבר (פ"ב ס' ג') ואיכ"ר (פ"א ס' כ"ט) על הפסוק כל רודפיה השיגוה בין המצרים, מי"ז בתמוז עד ט' באב קטב מריי מצוי מארבע שעות עד תשע שעות. וכתב שחולק על הש"ס שלנו שכבר מחד בחדש יש לזהר, והביא מס' יפה ענף על המדרש שהעיר בזה, והנה בפסחים דקתני עת דשכיחי מיירי על כלל שדים דמזקי, וי"ל דלא מיירי על קטב מריי רק על שאר מזיקין, והמדרש והשו"ע מבואר דמיירי בקטב מריי, וא"כ י"ל דשאר מזיקין שמצינו בגמ' אין מצויין האידנא.

אביי סילק המזיקין בזה"ז

וכן אמר לי רבינו בשם מרן החזו"א זצ"ל דהאידנא א"צ לחוש לילך בין ב' דקלים מחשש סכנת מזיקין דאביי גירש המזיקין עי' בפסחים (ק"ב ב') ובקו' הזכרונות (ס' ל"ה אות י"ג), וכן השיב רבינו זצ"ל לענין שתיית מים מהנהר דמבואר בחולין (ק"ה ב') דיש לחוש למזיקין וכמו שהביא בכה"ח (ס' ק"ע אות פ"ב) מהאחרונים, דיתכן שבזמנינו א"צ לחוש דאביי גירש כל השידין, (שמירת נפש עמוד כ"ו), ועל' מש"כ הטורי אבן בחגיגה (ג' ב') דלאחר שגזר אביי שלא יעבור בישוב שוב מותר לצאת יחידי בלילה בלילי ד' ובלילי שבת והא דשמטי סוסייהו לא שכיח ולא צריך לחשוש לזה ועי' ברמ"א

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 7630585-03 שלוחה-1586

קהילות 2757000-073 שלוחה-4310

מפורש בספריו על זה, ואדרבה, בספרו אורחות יושר כמעט שלא הזכיר כלום מזה, ובודאי יש בזה טעם, וגם בתשובות בכתב שהשיב בענינים אלו, ענה תשובה המתאימה רק לאותה שאלה ולא יותר, וכנראה טעמו היה כנ"ל, שהתאמץ לכתוב בספריו ענינים שיכול להיות מהם תועלת לכלל ולא רק לפרט, וסבר שזה כל אחד צריך לשאול בפרטות, ולהלן א"ה יבואר עוד דברים חדשים שלא פורסמו עד הנה, ותגליות חדשות שישפכו אור על כל מיני הנהגותיו בקודש בנושאים אלו.

שלא יסבלו

ועוד יש להקדים, מה שראינו אצל רבינו, שגם אדם שהוא בדרגת שלימות גבוהה מאוד, אין זה סיבה שהסובבים אליו - שעוד לא בדרגה כזו, צריכים לסבול או להצטער חלילה.

ויזן על פי מעשה שהיה, אותו סיפר רבי גדליהו הוניגסברג שליט"א:

פעם אירע תקלה באחת מצינורות הבית, והזמינו בעל מלאכה (אינסטלטור) לתקן, כשסיים לתקן את הבעיה, ניגש רבינו עם סכופ הכסף שהגיע לו ואמר לו: 'ביום תתן שכר'...

ואז הוסיף, בא ואשאל אותך משהו, איך אתה מתפלל בראש השנה ויום כיפור, שיהיה לך פרנסה, וכי אתה מבקש שיהיה סתימות ותקלות אצל כולם?,

הפועל שתק במבוכה.

המשיך רבינו: אגיד לך כיצד תתפלל, שמי שנגזר עליו צער ויסורים שזה לא יהיה בגוף או ברוחניות ולא ילך רק על פיצוץ בצינור, ושיקרא לך לתקן, וכך כולם ירוחו. גם הם ירוחו שקרה להם רק הפסד כספי, ואתה תרויח את לחמך ביושר... בעובדא הזו טמון מסר

עמוק: תאמין שהפרנסה משמים והיא תבוא אליך, אבל תתפלל באופן שאחרים לא יצטרכו לסבול ממך!...

"א"ה"
אמונה
ובטחון
הקדמה

קשה להסביר

במאמרים הבאים ננסה א"ה למצות את משנת רבינו בפרקי אמונה ובטחון, אשר כשמם כן הוא: אמונה תמימה בהשם, אשר היא מביאה את האדם לידי בטחון, שלווה, רוגע וישוב הדעת, כשהוא יודע כי אין עוד מלבדו וכי הכל מאת השם יתברך.

יש להקדים ולהדגיש כי בנושא זה, קיים קושי מיוחד להגדיר את הדברים, כפי שכתב רבינו בעצמו בתשובה לשואל (בתורתו י'הגה ח"ו עמוד 23 תשובה ט"ו) שבעניני בטחון ואמונה במשנת חז"ל קשה מאוד להסביר את הכללים בזה, כי בכל דבר יש סברות לכאן ולכאן, [ולכן אין קושיא ממקום למקום מפני שכל דבר לפי ענינו].

בטוח בהשם!

ואלו שזכו להסתופף בצלו של רבינו יכלו להבחין אצלו באופן מוחש את האמונה הפשוטה שהיתה לו, ואת הבטחון המלא שהיה חש בעת צער

ומכאוב, גם כשהיה בלי דיבורים והמחשבות, כי הוא עצמו היה הדוגמא המוחשית לכך.

וגם בתוך ביתו, כמעט שלא האריך בדיבורים על אמונה ועל בטחון, כי אכן כל מהותו הקרינה תמיד את דברי דוד המלך ע"ה (תהלים קי"ב ז): נִכְוֵן לְבָבוֹ, בְּטֶחַ בַּהֲשֵׁם, מִה טַעַם נִכְוֵן לְבָבוֹ? מִשׁוֹם שִׁבְטוֹ בַּהֲשֵׁם (ברכות ס' א').

והעיד חתנו הגדול רבי שרגא שליט"א, שזוכר בכל המצבים שהיו, בזמני לחץ של שמחה או ערבי שבת ומועד, ולהבדיל זמני צער ויגון, אף פעם רבינו לא היה מבולבל (צו מישט) או סוער מהמצב, למרות שבתוך-תוכו היה בעל רגש גדול, כי תמיד ידע מה הוא צריך לעשות, והיה ברור לו איך להתנהג!

קיצר מאוד

ובשונה מהחזון איש שהקדיש מאמר נרחב לבאר את גדרי האמונה והבטחון, וגם באגרות שונות טרח להבהיר את משנתו בנושא, אצל רבינו כמעט שלא מצינו

תמונת המדות

רבינו מוציא את ערמת ה'הזמנות' מהספנדך, לבדק היכן מתקיימת שמחת החתנה שעמד לבוא אליה באתו יום.

הזמנה אישית לא זורקים!

מה עושה כל אחד מאתנו כשהוא מוציא מתבת-הדאר 'הזמנה' לארוע? פותח את המעטפה, קורא במהירות את תוכנה, ובדרך כלל זורק לאשפה, או מניח באיזו פנה זנוחה, ולפעמים הוא מצץ לעצמו תזכרת על יום הארוע. וכל טרחתם הגדולה של בעלי השמחה; להקין הזמנה נאה, להקניס במעטפה מתאימה, לברר את כתבתו של הידיד, לרשם בכתב נאה את שמו על המעטפה, למצא שליח שישים את ההזמנה בביתו - הפל הלק לריק ונגעלם כלא היה! אכן, כך מנהג העולם.

אבל רגישות לב מיוחדת היתה לו לרבינו, וכל הזמנה של מפר, ידיד, בן משפחה, קרוב ששלח לו הזמנה, אפילו אם לא היה לו כל כוונה ללכת, היה שומר את ההזמנה בספנדך הלמוד שלו - עד לאחר הארוע, כדי להראות השתתפות לבבית, ואולי גם, כי בסוף יסתדר הדבר ויכל לבוא ולשמוח איתם... [והיו שנים ששמר את ההזמנות המשפחתיות זמן רב בארון כדי להראות חביבות שזה כמו מכתב אישי מן משפחה שלא זורקים].

כי 'תורה תחלתה חסד וסופה חסד' (סוטה י"ד), ודוקא הספנדך האישי שהיה עד ללמוד התורה יום ולילה, שמש לשמירה על ההזמנות, עדות אלקות על מי ש'דרך ארץ קדמה לתורה אצל' במלא המובן!

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

769

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • בלק תשפ"ו

וכיום יש רבים שטועים בזה ולומדים שלא לפי טבעם, ויש כאלה שצריכים קודם ללמוד גמרא עם רש"י עד סוף הענין, ואחר כך ללמוד את התוספות, ואם התוספות קשה בפעם הראשונה ממשיכים הלאה ולמחרת חוזרים ובדרך כלל בפעם השנייה מבינים כבר, וכך כל הלימוד יכול להיות בצורה הרבה יותר קלה ובאופן שנהנים ומרגישים את הערבות.

וידוע כי אלו ששינו את דרך לימודם והתחילו ללמוד לפי טבעם, נעשו מאושרים ושמחים בחלקם, וכל לימודם הוא בשמחה, לא כפי שהיה קודם כשלמדו נגד טבעם, והצליחו וגם קיבלו משרות של תורה, וכבר אמרו (אבות ו, ז) שבדרכה של תורה 'אשריך בעולם הזה', וזה רק בלימוד לפי הטבע, וצריכים מאד להתחשב בזה, ולא להתחשב באלו שיש להם ביקורת ומזלזלים במי שלומד לפי טבעו, כי כך הדרך הנכונה של הצלחה בתורה.

לא לחקות אחרים בצורת הלימוד

כל אדם יש כוחות לפי הטבע שלו, ועם הכוחות שלו הוא יכול להצליח, אבל אם לא ילך לפי הכוחות שלו ולפי הטבע שלו, אלא ילמד בצורה של חיקוי 'כמו שפלוני לומד גם אני אלמד' הוא לא יצליח.

ואם ילמד לפי הטבע שלו עם הכוחות שלו הוא יכול להצליח מאד, ויש לו כוחות! כי לכל אחד יש חלק בתורה, ועם סיעתא דשמיא אפשר, אבל אם הולכים נגד הטבע צריך מעשה ניסים להצליח, ואין עושים מן השמים סתם ניסים, אלא צריך להשתדל על פי דרך הטבע, ואם ילמד בצורה של חיקוי כמו שפלוני לומד – אם זה נגד טבעו אי אפשר להצליח.

הלימוד לפי הטבע מביא להתמדה

סח רבינו: יש ספר 'חוסן יהושע' מרבי יהושע הלר, שהיה תלמיד תלמידו של רבי חיים מוואלווין וקיבל ממנו את דרך ההבנה באגדות חז"ל, ומבאר שם עצות לחיזוק בתורה, עם כל מיני חשבונות של יצר הרע וכיצד להתגבר עליהם, ואחד הדרכים שכתב הוא, שהלימוד יהיה לפי הטבע, שזה ימונח ולא יהיה קשה ללמוד.

~ ~ ~

ולתועלת הרבים נעתק מדבריו שם, במאמר א' פרק ז':

והנה בלימוד התורה נמצאו סדרים רבים, למיגמר או למיסבר, להעמיק או לפלפל בו, וכמו שמנה רבן יוחנן בן זכאי שבחן של תלמידיו (אבות ב, ה) בור סוד מעיין המתגבר, ואמרו (שם ה, יב) ארבע מידות בתלמידים מהיר לשמוע ומהיר לאבד קשה לשמוע וקשה לאבד, ובשלהי הוריות סיני ועוקר הרים חריף ומקשה מתון ומסיק, ורובם ככולם תלויים במזג האדם ותכונות מוחו לה או יבש עכור או צלול בו' (אם לא המירו על ידי גייעה והרגל).

וברוב פעמים ילך הרצון של הלומד לבחור לו סדר ללימודו כמו שיסכים טבעו, או למיגמר להיות תלמודו בידו, או להיות חריף ועוקר הרים. אשר על כן אמרו (ע"ז יט, א) לעולם ילמד אדם מה שלבו חפץ, כי הלב אף מבלי התבוננות תבחר לה הדרך הרצויה לתכונת טבעו, כמו שתקח לה ענייני העולם מה שטבעה מחמדות.

ואולם לפעמים יקרה כי יתעורר באדם רוח לסדר לימודו נגד כוסף טבעו, למשל מי שבטבעו הוא להיות גמיר ובקי שיתקיים תלמודו בידו ורואה חברו מפלפל חריף ומקשה, ומתעורר גם הוא ממידת הקנאה לעזוב סדר לימודו למיגמר, ולקבוע להעמיק בפלפול, והיה בהאריך לו ימים בו, ההתעוררות יכבה וילך מעט מעט והטבע הקודמת תתחזק ותשוב לקדמותה, ובין כה וכה גם עסקו בפלפול יכבה וילך מעט מעט ולא יראה טוב בעמלו, ואז יתחיל לדלג מסדר לסדר חדשים לבקרים, וזהו גורם גדול לביטול תורה. עכ"ל 'חוסן יהושע'.

בפרשת השבוע "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל", פירש רש"י: על שראה פתחים שאינן מכוונים זה מול זה, ע"כ.

ב'ועד דרכי החיזוק' אשתקד, אמר חתן רבינו, הגר"א גרבו שליט"א:

כפשוטו מה שלא היו פתחים מכוונים הוא כמו שאמרו בגמרא (ב"ב ס, א) משום היוק ראייה. ויש מפרשים עוד בדרך דרוש, שהרי 'אהליך' ו'משכנותיך' נדרש בגמרא (סנהדרין קה, ב) על בתי כנסיות ובתי מדרשות, ו'אין פתחים מכוונים' היינו שכל אחד לומד בדרך שלו, לפי טבעו, ולא מחפש לחקות אחרים בלימודו.

וכמו שהיה מדבר תמיד מו"ח רבינו זללה"ה שלפעמים בחור רואה חבר שלומד בצורה מסוימת, וחושב שגם לו טוב ללמוד ככה, והאמת היא שהחבר לומד ומצליח כך כי זהו טבעו, אבל השני יש לו טבע אחר ואם ילמד כך לא יצליח, ועל זה רמז באומרו שאין פתחים מכוונים, שכל אחד לומד ומתעלה בדרך שלו, לפי טבעו!

~ ~ ~

והנה במהלך השנים האריך רבינו זללה"ה הרבה בענין דרך הלימוד לפי טבעו, ולתועלת הרבים ליקטנו כאן מעט מעיקרי הדברים.

שתרגילנו בתורתך – שהטבע ימשך לתורה

הנה עיקר השלמות של תורה היא שהטבע ימשך כל הזמן לתורה, וגם בזמן שלא לומדים אבל הטבע ימשך לתורה, כפי שרואים גם בימינו, שיש הרבה כאלה ברוך השם, שגם בזמן שלא לומדים אבל התורה מושכת אותם, וכל הזמן חושבים בלימוד ולא מסיחים דעת מזה, וגם כשעוסקים באמצע איזה עניינים פתאום נזכרים בלימוד, וכשגומרים לדבר מיד יש להם חקירה או קושיא או תירוץ.

והדרך להגיע לזה היא על ידי ההרגל, שמתרגלים בעסק התורה, עד שההרגל נעשה טבע, והטבע מאליו נמשך לתורה, ועל זה מבקשים שתרגילנו בתורתך, להתרגל בעסק התורה, ועל ידי ההתרגלות זה מושך, כמו שמתרגלים להבדיל לדברים אחרים, כגון לעשן, או דברים אחרים יותר גרועים, שאחרי שמתרגלים להם זה מושך וקשה להפסיק.

אבל באמת זה נגד הטבע, מפני שקשה ללמוד, ואמנם יש כאלה שרגילים בזה, אבל רואים שלא כולם כך, כי זה קשה, וצריכים להתגבר בזה נגד הטבע. ויש להתבונן מה הדרך, כיצד אפשר לקבל את הרגילות, שעסק התורה ימשך עד כדי כך שקשה להפסיק מלחשוב בלימוד.

כשנהנים מהלימוד הטבע נמשך לזה

והענין הפשוט בזה, כי כשאדם עושה דבר שהוא נהנה ממנו זה מושך אותו הלאה, וכשנהנה זה מחזק בו את כוח התאוה להנאה הזו, כמו להבדיל בתאוות העולם הזה, שכלל שהאדם מתרגל בהם יותר זה מושך אותו יותר, וכך גם בתורה, ככל שאדם מתרגל יותר ליהנות מהתורה זה מושך אותו הלאה, וכשלומד בצורה שנהנה מהלימוד, שבשעה שהוא לומד הוא רוצה להמשיך, ממילא זה מושך אותו הלאה, ואם זה ברציפות זה מתחזק ומתחזק עוד בטבעו, עד שנעשה טבע קבוע כזה.

ולכן אמרו חז"ל (ע"ז יט, א) שצריך ללמוד דווקא מה שלבו חפץ, דהיינו מה שהוא נהנה, כי אם ילמד דבר שאין לבו חפץ, אזי הלימוד קשה לו ואינו מרגיש את המתיקות. ורק כשלומד מה שלבו חפץ שמרגיש מתיקות, אזי אפילו אם בתחילה קשה קצת כמו שאמרו (רש"י שמות יט, ה) שכל ההתחלות קשות, אבל אחר כך יערב לכם, והוא יודע שאחר כך יגיע למתיקות, וזה מושך וממשח אותו, וממילא במשך הזמן הטבע מתחזק ומתרגל בזה. אבל כשלומד דבר שאין לבו חפץ, זה לא לפי טבעו, והוא לא יתרגל בזה, כי אדרבה זה דוחה אותו, וכשעושה בעל כרחו דברים כאלה שאינו רוצה לעשותם זה רק גורם הפוך, שהוא עוד יותר לא ירצה.

הערבות והשמחה בלימוד לפי טבעו

בברכות התורה מבקשים 'והערב נא', כי לימוד התורה צריך להיות עם ערבות, ובאופן שנהנים מהלימוד, וכבר הסברנו ודיברנו הרבה פעמים שכל אחד צריך ללמוד לפי טבעו, כי אז נהנים מהלימוד ויש ערבות, אבל אם לומדים שלא לפי הטבע אין ערבות ואין הנאה מהלימוד.

ולכל אחד יש את **הטבע הרגיל** שלו, ויש גם **טבע של חיקוי**, והשאלה היא מה מתגבר: האם כוח הטבע של החיקוי, או הטבע השני נגד החיקוי. ועל פי רוב החיקוי מתגבר, כי האדם מושפע מהסביבה, והוא רואה את פלוני ואת פלוני, וזה מוזיק מאד, שלומד מחמת חיקוי של השני, והרי לכל אחד יש את הכוחות עם הטבע שלו, ואי אפשר להצליח בצורה של חיקוי.

מדוע רבנן לא חזרו על תלמודם

באמת מצינו גמרא מפורשת שמוכרחים לתלמוד **לפי הטבע**, שאמרו בעירובין (דף נ"ד) שצריכים לחזור על מה שלומדים, ואף על פי כן אמר רבא שם 'ידעי רבנן בהא מילתא ועברי עלה', היינו שרבנן יודעים שצריך לחזור, אבל הם עוברים על זה ואינם חוזרים, רבנן, בדרגה של 'רבנן' שלא צריכים נטירותא (ב"ב ח, א), שעליהם נאמר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו (שם בע"ב), אף על פי כן לא היו חוזרים על תלמודם.

והטעם פשוט, כי זה היה נגד טבעם! שהם אהבו לתלמוד דברים חדשים, ולחזור יותר קשה, כמו שאמרו (יומא כט, א) קשה עתיקתא מחדתא, ולכן הם למדו דברים חדשים, ואף על פי שאם לא חוזרים שוכחים, אבל הם עדיין בדרגת 'רבנן', כי הם דבוקים בתורה, על ידי שלמדו לפי טבעם.

ולחלן בגמרא שם אמר רב נחמן בר יצחק 'אנא עבידתא ואיקיים בידאי', היינו שהוא כן הצליח לחזור **בצורה שנהנה**, ועל ידי זה נתקיים תלמודו בידו, ונעשה אמורא, רב נחמן בר יצחק, אבל רבנן לא חזרו כי זה היה נגד טבעם, ואי אפשר שילמדו נגד טבעם, ולכן למדו דברים חדשים כפי טבעם ומשיכת לבם, ועל ידי זה היו דבוקים בתורה בדרגה של 'רבנן', ואם היו חוזרים שלא כפי טבעם אזי הם לא היו לא רבנן ולא אמוראים!

הסימן לדעת האם לומד לפי טבעו

הסימן לדעת האם לומדים **לפי הטבע** הוא כשלומדים ולא מרגישים שהזמן עובר, וקשה להפסיק באמצע הלימוד, אבל אם זה לא כך והלימוד קשה, זה סימן שלומדים לא לפי הטבע אלא בכפייה, שאדם כופה את עצמו, ולימוד כזה אינו מחזיק מעמד הרבה זמן.

מה גורם לרצות להמשיך את הזמן

בסוף הזמן יש כאלה שמחכים שייגמר הזמן, ושמחים בהפסקת סדרי הלימוד, ויש אחרים להיפך, שרוצים להמשיך את הזמן, ובדרך כלל זה תלוי אצל כל אחד איך היה הלימוד במשך הזמן, האם למדו עם שמחה או לא, ומי שלומד עם שמחה ונהנה מהלימוד, אין לו שמחה מזה שנגמר הזמן, אבל מי שהלימוד קשה לו, אזי בסוף הזמן יש שמחה ורצון לנח.

והגורם לזה הוא צורת הלימוד, שמי שלומד בצורה המתאימה **לפי טבעו**, הלימוד מעניין ומושך אותו, וזה מוסיף מתיקות, עד שקשה להפסיק ורוצה להמשיך עוד ועוד, אבל מי שצורת הלימוד אינה כפי טבעו האמיתי, מחמת סיבות חיצוניות הגורמות לכך, חסר לו המתיקות, וגם אם יש קצת מתיקות זה לא מספיק, כי מדברים בטלים יש לו יותר מתיקות.

המתיקות בלימוד – מהלכות תלמוד תורה

כל אחד חושב 'איך צריך ללמוד', כי פה כתוב כך, ושם כתוב אחרת... ולא יודעים שהעיקר הוא שיהיה ערבות בלימוד! ללמוד **לפי טבעו**, מה שלבו חפץ, לא מה 'שצריך' לפי 'השכל' אלא לפי הטבע, שלבו חפץ, וכך למדו כל הגדולים, כל אחד לפי טבעו, ולא למדו אותו הדבר, והצד השווה שבכולם היה שלמדו וידעו ש"ס, אבל בדרך הלימוד לא כולם היו שווים.

ואם לומדים לא לפי הטבע אין מתיקות בתורה, והרי מתיקות התורה זה חיוב, כמו שמבקשים בברכות התורה והערב נא, ואין זו בקשה של 'עולם הזה', שאני רוצה להיות מאושר ולהרגיש טוב בעולם הזה ולכן אני מבקש ערבות, אלא אומרים את זה בברכות התורה, כי זה מהלכות תלמוד תורה שיהיו דברי תורה ערבים, וזה רק אם לומדים כל אחד לפי טבעו, ועל פי המתיקות אפשר לדעת האם הוא לומד לפי טבעו או לא.

הלימוד לפי הטבע – בלי מתח

לימוד **לפי הטבע** פירושו שהלימוד יהיה נעים ולא קשה, ולא כאותם החושבים שעמלה של תורה זה ללמוד עם מתח, ולהתאמץ יותר מהכוחות, שאין זה נכון, ולא זהו עמלה של תורה, וצריכים ללמוד עם כל הריכוז, בריכוז מלא, אבל בלי מתח! והרבה טועים וחושבים שמתח נקרא 'שטייגער', אבל המתח הוא בבלבד וחוסר צלילות הדעת.

ורק כשלומדים כל אחד לפי טבעו, שנהנים מהלימוד ולא הולך קשה, אז מרגישים את המתיקות, ואז יש יותר התמדה, אבל מי שלומד במתח אינו יכול להיות מתמיד, כי הוא מוכרח להפסיק, ואי אפשר להמשיך הרבה זמן עם מתח ממושך, שזה מוזיק ופוגע בכל כוחות הנפש.

ורק בלימוד לפי הטבע ששמחים בו, אז הריכוז הוא ריכוז, כי כשרגועים הראש מרוכז, וקולטים בקלות, וההבנה ישרה, הכל בישרות, וזוכרים את מה שלומדים, ומקבלים הרבה ידיעות. לכן אדרבה **כל השלמות בתורה באה על ידי לימוד לפי הטבע ולא נגד הטבע, כל אחד לפי טבעו.**

כיצד לנצל את סדר א' בשייבה?

בחודש ניסן האחרון התקיים רב שיה מיוחד על ידי ארגון 'תורה דיליה' בהשתתפות בן רבינו, הגאון רבי ישראל שליט"א, והגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א, על דרך הלימוד 'לפי טבעו' במשנת רבינו.

במהלך הכינוס נשאל הגר"י שליט"א, כיצד ניתן לקיים למעשה את הלימוד לפי טבעו בתוך מסגרת הישיבה, והרהיב בכמה עצות חשובות (ניתן להאזין לדברים המלאים בקו 'ריתחא דאורייתא' 03-3064200 שלושה 934) ובתוך הדברים אמר:

יש בחורים שאין בטבעם להתעכב הרבה, ולפעמים בסדר א' רואים שכבר למדו את הסוגיא ונשאר זמן מיותר, כמובן אפשר לעיין קצת בספרים, אבל אם עדיין נשאר זמן, מה לעשות בו? **דיברתי פעם עם אבא זכרוננו לברכה** והסכים שאפשר להגיד לבחור שאם זה מתאים לו, הוא יכול לראות כמה זמן נצרך לו ללימוד הסוגיא בתחילת הסדר או בסופו, ובשאר הזמן יכול ללמוד ולהתקדם קצת הלאה, או שילמד פרק אחר, אפילו גמרא עם רש"י באותה המסכת, להתקדם וללמוד עוד משהו, וכך יעברו עליו השעות מתוך הספק וסיפוק.

~ ~ ~

וכך אמר רבינו זללה"ה בשיעור כשלמדו מסכת יבמות, טבת תשפ"ג:

סדר א' הוא זמן ארוך, ולפי הקצב שלומדים בשיעורים יש עודף זמן, ואפשר להתקדם! ותחילה מכינים לצורך השיעור משהו, עמוד או דף, כמה שמספיקים בשיעור, אבל בשאר הזמן אפשר להמשיך ולגמור את כל המסכת, פעם ועוד פעם ועוד פעם.

צריכים לנצל את סדר א' לידיעת כל המסכת, פרק ראשון ושני ושלישי, שהם דברים עמוקים מאד, בגמרא ובתוספות, וכן כל הפרקים, עד סוף המסכת, יש בהם הרבה עניינים, ששייכים גם לכל הש"ס, ויש לנצל את סדר א' לקבל בקיאות בידיעת המסכת עם חזרות הנותנות הבנה בהירה.

☆

מדוע לא כל הגדולים למדו באותה צורה?

עוד אמר רבינו בסוף זמן חורף תשע"ד:

יש כאלה שנהנים יותר מידיעות, ויש שנהנים יותר מהתעמקות בהבנה, וידוע מהרבה גדולי ישראל שלמדו כל אחד בצורה שונה מחברו, לא שהייתה מחלוקת ביניהם בדרך הלימוד, אלא כל אחד למד בצורה המתאימה לפי טבעו, וכבר אמר החזון איש כי לכל אדם יש דרך הלימוד משורש נשמתו, שזהו החלק שלו בתורה.

~ ~ ~

והמהישי זאת הגר"א דיסקין שליט"א בכינוס הנ"ל:

אני אומר לבחורים דוגמה. היו לנו שתי דמויות מופת, מרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ מקמניץ, ובדור שלנו מרן הגאון רבי חיים קניבסקי. רבי ברוך בער היה סמל העיון והעומק, והעמיד תלמידים, והוציא את ה'ברכת שמואל', ורבי חיים בצעירותו כידוע השקיע הרבה מאד בבקיאות, ובסוף יצא ה'דרך אמונה'. שניהם הצליחו, והרביצו תורה בקנה מידה מופלג. אבל יש לדעת: רבי ברוך בער לא הצליח בגלל שהוא למד בעיון, ורבי חיים לא הצליח בגלל שהוא למד בבקיאות, אלא כל אחד מהם הצליח בתחומו כי הוא למד לפי הטבע שלו.

מוקדש לרגל הולדת הנינה

ליבא בת **מרדכי ורות** שתחי'

שיזכו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים!

לע"נ הגר"ר **שלום צבי הכהן שפירא** ז"ל

בן הקדוש **בנימין** הי"ד

נלב"ע י"ג תמוז התשס"א - תנצב"ה

נדבת בני וצאצאי תלמידי מרן רבינו זללה"ה

נדבת ידידינו **הרה"ג רבי שמואל יצחק זיילד שליט"א**

מתלמידי מרן רבינו ראש הישיבה זללה"ה

לרגל הולדת נכדו בת לחתנו הרב **חיים מולרשטיין** שליט"א

יזכו אביה ואמה לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים!

פניני הבר | פנינים והערות בעניני הפרשה

(מדברים שנאמרו תחת השיחים במו"מ עם מרן רבינו שליט"א).

קרבנות בלק

וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בָּלָעַם וַיַּעַל בָּלָק וּבָלָעַם פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ, (כ"ג ב').

אמרו קמיה רבינו שליט"א, שביקלוט שמעוני (משלי תתקנ"ג) מובא שהקב"ה אמר לבלעם שקרבנו הוא 'זבח רשעים תועבה', ואמר רבינו, שאין הכוונה ממש לדין האמור בעלמא של 'זבח רשעים' כהא דסנהדרין (דף ק"ב ב') דזבח של רשע פסול לגבוה, אלא הוא ענין אחר שאין חפץ הקב"ה בקרבנו של רשע כזה, אבל לא שיש בזה פסול (ולכא' הביאור בזה משום שהרי מקבלים קרבנות מרשעי עכו"ם כמבואר בחולין (דף י"ג ב'), ורק מרשעי ישראל אין מקבלים).

עוד אמר רבינו, כי עיקר ענין 'זבח רשעים תועבה' בדרך כלל כשמואב בש"ס (עי' שבועות דף י"ב ב', דבחים דף ז' ב') לא מצינו דבר זה על חוטאים סתם, מלבד פעם אחת לגבי עיר הנדחת בסנהדרין (דף ק"ב ב'), והיינו דהוא מובא בש"ס רק על אופן שחוטא בחטא מסוים, שאינו יכול להביא קרבן על אותו חטא וכדאמרין התם 'אי דלא עבד תשובה זבח רשעים תועבה', אבל לא על אדם חוטא באופן כללי שפני שהוא רשע אינו יכול להביא קרבן).

אמירת מה טוב

מה טובו אהליך יעקב משפנת יך ישראֵל, (כ"ד ה').

נשאל רבינו שליט"א, דבתש' מהרש"ל (ס' ס"ד) כתב לא לומר קרא ד"מה טובו אהליך יעקב" כשנכנס לביהכנ"ס, ומשום שפסוק זה בלעם אמרו וכוונתו היתה לקללה, ולכן אינו ראוי לאמרו בתפילה. ויש להקשות שהרי בגמ' (ברכות דף י"ב ב') מבואר שבקשו לקבוע פרשת בלעם בק"ש, ורק מפני טורח הציבור לא קבעוהו, וא"כ מבואר שהוא כהוגן לומר את הפסוקים שאמר בלעם, ולכאורה הוא שלא כדברי המהרש"ל.

והשיב רבינו שליט"א, שיל"ד לחלק שדרך תפילה שבח והודאה יש קפידא לא לומר, ולכן הקפיד בזה המהרש"ל, ומה שמבואר בגמ' שתקנו לומר פרשת בלעם בק"ש הוא באופן שהוא רק דרך אמירה בעלמא ובזה אין קפידא, דלשבח את הקב"ה באופן שבלעם אמר הוא לא ראוי, אבל אמירה בעלמא אין חסרון, וצ"ע.²

בת יתרו מי התירה לך

והנה איש מבני ישראֵל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה וליעיני כל עדת בני ישראֵל והקמה בכים פתח אהל מועד, (כ"ה ו').

שאל רבינו שליט"א, במה שאמר זמרי "בת יתרו מי התירה לך", מה היתה

טענתו בזה, שהרי ודאי התגיירה, ואם מצד מה שנשאה קודם מת"ת, הרי לא נצטוו באותה שעה, ומצד מה שנשאה אחרי מת"ת הרי ודאי התגיירה, ולא מסתבר שטען שקר שהיא לא נתגיירה שהרי הוא לא היה אדם פשוט אלא נשיא שבט, ובודאי היה כאן איזה טענה, וצ"ע.³

כמה העדות בדין בועל ארמית

וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקָּם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶחַ בְּיָדוֹ, (כ"ה ז').

אמר רבינו שליט"א, שבוועל ארמית גם אם אין דין 'קנאי' בכדי שיהי' אפשר להורגו (אלא כל אדם רשאי להורגו, וכדמשמע מדברי רבינו יונה בשער"ת שע"ג אות קל"א, שכתב 'והחוטא הזה כל מוצאו יהרגהו בלא עדים והתראה'), מ"מ צריך לכוון לשם שמים.

ושאלו קמיה רבינו שליט"א, האם צריך שיעשה 'לשם שמים' או 'לשם מצוה', והיינו, שיתכן שעושה את המעשה משום שבוועל בקרבו הענין אף שאינו יודע שהוא מצוה.

ואמר רבינו, שפעם אמר ווארט שכתוב שהשבטים אמרו על פנחס שהוא בן בתו של יתרו שפטם עגלים לע"ז, ובא הכתוב ויחסו אחר אהרן, וביאר, שהשבטים אמרו שהמעשה שעשה פנחס נבע מקנאות מחמת טבעו, שהרי סבו שהיה יתרו ראש הכמרים פטם בעצמו את העגלים לע"ז, שזו העבודה הבזויה ביותר, וכל זה משום שבטבעו הוא קנאי, ומזה נבע מעשהו של פנחס, וכיון שכן היה אסור לו להרוג בועל ארמית שאינו הורג מקנאת ה' אלא מחמת טבעו, ובא הכתוב ויחסו אחר אהרן שהיה אוהב שלום ורודף שלום, והיינו שהיה אדם נח, ולהורות כי מעשהו לא בא מרגש של קנאות סתם, אלא באמת קינא לכבוד ה'. ואמר רבינו, שבזה יש גם תשובה לשאלה הנ"ל.

בועל ארמית ביו"ט

ודן רבינו, מה דין בועל ארמית ביו"ט, אי נימא בהא מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ויהי' רשאי להורגו גם ביו"ט, או דנימא דהוא בכלל לכם ולא לגבוה (כיון שמקנא לשם ד'). ושוב אמר רבינו, שלא מצינו לכם ולא לגבוה רק בקדשים.

ושאלו, האם נידון זה תלוי בנידון השאג"א אי אמרינן 'מתוך' לקיום מצות עשה שהזמן גרמא בנשים, ואמר שיש לחלק. עוד שאלו, מאי שנא מתינוק למולו וס"ת לקרוא בו, ואמר ששם הוא מצוה של צורך היום משא"כ כאן.

1. וא"כ היה מקום לשאול מהו שאמרו בנזיר (דף כ"ג ב') כי בשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלעם בלק זכה ויצאה ממנו רות, הרי לא עלו לרצון.
2. עיקר השאלה היתה מוהא דאמרי' במלכויות פסוק מקראי דבלעם (לא הביט און ביעקב וגו'), ויל"ד אם החילוק הנ"ל מיישב זאת. עוד יישב בזה חכ"א שליט"א דרך כשבא לביהכנ"ס ואומר עליו שהוא טוב מקרא דבלעם יש קפידא, אבל אמירה בעלמא אין חסרון (ואולי זאת כוונת רבינו), ויל"ד גם בזה בהא דמלכויות.
3. ובזה יל"ד עוד שהרי משה פירש מן האשה מיד במתן תורה.
4. והיינו שפועל מתוך 'אידיאל'.
5. לכא' הכוונה, משום דיש ליומר מצד אחד דכאן הוי קצת חובת היום משום שהוא מוטל עליו לעשות כן כעת, ומאידיך מצות עשה שהז"ג י"ל דנשים טפלות לגברים בזה, והוי מצות היום טפי.

החזקוני

החזקוני לא היה ראשון, ואמנם חי בתקופת הראשונים, אבל לא ברור שהיה ראשון, שאלה: תוס' על התורה מביא מהחזקוני, תשובה: תוס' על התורה מביאים מכולם, זה לא ראייה, בעלי התוס' ודאי היו ראשונים, אבל בעלי התוס' על התורה לא ברור מי הם.

המפרש על נזיר

המפרש על מסכת נזיר, אומרים שזה ריב"ן ואי"ז ברור, וקוראים לחיבור המפרש.

בעל המאור

יש בבעל המאור דברים, שלא קשור לחיבור של הר"ף, ולדוגמה בפסחים בתמידי נשחט, יש ענייני קדשים שלא קשור להר"ף, בעל המאור זה ספר עמוק, וכשהרמב"ן חולק עליו, לא לחשוב שזה החלטי. הרמב"ן גם חולק על הר"ף כפי שכותב בהקדמה למלחמות ולספר המצוות כדאי ללמוד את הקדמות הראשונים. בעל המאור, ספר נשגב מאוד.

הרע"ב

כשלומדים משניות שקלים, כדאי לראות את הרא"ש בפנים, כל מה שהרע"ב כותב שם, הוא מפירוש הרא"ש ומוסיף יותר, והמעייץ בחזו"א שם יראה שכותב על פירוש הרע"ב.

איגרות הרמ"ה

ספר איגרות הרמ"ה, יש שם אוצרות של תורה, יש שם הרבה בהלכה, והרבה בענייני עוה"ב, יש שם דברים נפלאים, ויש דבר שהג"ר אלחנן בקוב"ש בביצה, מביא משם להלכה למעשה.

הסמ"ג

הסמ"ג כותב בהקדמה, שבזמנו היה אלפי יהודים שלא הניחו תפילין, א"א להבין זאת, הסמ"ג היה מבעלי התוס' בפריז.

הספורנו

הספורנו היה אדם גדול, יש תשובות שלו בהלכה, ובעולם לא מזכירים שהיה אחד מהגדולים בדורו בהלכה.

הטור

המקור הראשי של הטור, זה מאביו הרא"ש, וגם מהרשב"א ועוד ספרים. כל דבר שכתוב בטור, הבית יוסף מביא לזה מקור, לא יכול להיות שלא מביא מקור.

ללמוד שו"ת רע"א

שאלה: האם טוב ללמוד שו"ת הרע"א כסדר, תשובה: יש כאלה שלומדים כך, אבל בדרך כלל זה לא מתאים, יש תשובות שיכול לקחת לו, הרבה זמן להבין מה כתוב שם, כי הוא לא בעניין, אמנם יש תשובות שצריך לדעת אותם, אבל כשלומד מה שלא שייך לזה, מה יעזור לו, אמנם הכרתי זקן אחד, שלמד הרבה שנים רע"א.

יוסיפון

שאלה: האם סומכים על ספר יוסיפון, תשובה: רש"י בתחילת בבא בתרא, מביא אותו.

ללמוד סדר הדורות

שאלה: ללמוד ענייני סדר הדורות, האם נחשב כת"ת, תשובה: מה נפק"מ, וכי כל הזמן לומדים, שאלה: האם יש לחוש לביטול תורה, תשובה: זה חקירה יפה.

בעלי כישרונות

שאלה: י"א שמבעלי הכישרונות מהרבה מהם לא יצא משהו, תשובה: זה ידוע, הבעלי כישרונות נתפשים לדברים אחרים, הלימוד כלל לא עניין אותם.

ללמוד לפי התכונות

כל אחד צריך ללמוד לפי הכוחות שלו, לא יותר מהכוחות, וגם ללמוד לפי התכונות שלו. שאלה: יש רבים שלא צומחים ת"ח, כי לא יודעים התכונות שלהם, תשובה: נכון. שאלה: איך אפשר לדעת כל אחד מה התכונות שלו, תשובה: היכן שמצליח.

לא לעשות מלחמה ישירה עם התכונות שלו, זה מוזיק לאדם, כל אחד ילמד איך שנהנה, יש אחד שנהנה לדבר בלימוד, יש שקדנים נפלאים שלא הפסיקו ללמוד כמו שאמר הגר"מ דוטש על החזו"א שיש לו סיפור על החזו"א קצר אבל ארוך שהחזו"א למד ולמד כל ימיו למד, כל אחד צריך ללכת לפי הכישרונות שלו לדון באיזה שאלה מעניינת כל אחד לפי ענייניו בעיקר דברים מעניינים, לשמוע שאלה שיהיה מסוגל לחשוב על השאלה ולהתפעל, לחבר חיבור על התורה דבר נעים, שרואים שנדלק העיניים.

האחרונים

לגבי תקופת האחרונים, קשה להגדיר מה נקרא אחרונים, ולכן גם א"א להגדיר, מה נקרא סוף תקופת אחרונים. האחרונים חוששים לחדש, ואמנם יש שכן מחדשים דברים, וכמדימה שהחת"ס מחדש, והחזו"א שמחדש זה סוג אחר של מחדש, והרע"א מחשב עד עומק הדברים, שאלה: מדוע בדור אחד יש ריכוז גדול של אחרונים, ובדור אחר יש אחרונים יחידים, תשובה: מפני הדפוס, התרבו הספרים.

הקדמות האחרונים

יש לדקדק בהקדמות או הסכמות של ספרים של פעם, הכל מלא תורה ובטעם, כדאי לקרא את הקדמות המהרש"ל בעיין, הקדמה מאוד מעניינת, יש בהקדמה שלו הרבה חידושים, וכן כדאי לקרא את הקדמות הקצות החושן, זה סעיף א' בקצוה"ח, קצוה"ח באגדה זה גם קצוה"ח, גם הג"ר אלחנן וסרמן, בהקדמה לקובץ הערות כותב, כמה ידיעות נחוצות, יש שם דברים מאוד חשובים.

הבית יוסף

למון הבית יוסף קראו מוך, כי היה רבן של ישראל, ובמקום שהרמ"א לא חולק עליו, כולם קיבלו את הוראת השו"ע, וכך כתוב בתומים, והחזו"א כותב עליו סתם מוך, ויש מכתב מהרמ"א לבית יוסף, לגבי צדקות של ארץ ישראל, וכותב לו עשיו כמורה, אבל ברמ"א כותב לחלוק על פסק זה, והגר"א שואל איך עשה למעשה כמורה אם הוא חולק עליו.

השולחן ערוך

השולחן ערוך, הוא תמוצית הבית יוסף, ואמנם מדקדקים בו, אבל צריך לדעת עד כמה מדקדקים, לפעמים השו"ע הוסיף על מה שכתב בבית יוסף, ולפעמים חזר בו, כמו שכתב התומים, שבשו"ע כתב דברים שלא התכוון להם בבית יוסף, שמהשמים זימנו לו דינים, יש דברים שיש בהם הרבה פרטים, ולא כתב אותם, כי את העיקרון כתב בבית יוסף, למעשה הוא כתב את השו"ע, בשביל שיהיה אפשר לחזור בחודש אחד על כל ההלכות, אבל מהשמים השו"ע התפשט בכלל ישראל לכולם, ולפעמים האחרונים מתקנים שם דברים.

האר"י

בשו"ת אבקת רוכל להבית יוסף, יש מכתב מאוד מעניין, בהלכה שכתב להאר"י ז"ל, בנושא של עיסקא סוגיא בב"ק, ואחד טען שמצאו בכתבים, שהיה להאר"י ז"ל עסק שלם שתבעו אותו בממונות, והזכרתי פעם בחוברת שהאור שמו אומר, שהאר"י צודק ודלא כהב"י, ויש שטענו שהמכתב לא נכתב להאר"י ז"ל, אלא למישהו אחר, והבן איש חי דן בזה, אגב האר"י ז"ל היה ראש ישיבה בצפת, היו לו הרבה תלמידים שהם פוסקים, אחד מחכמי הספרדים כותב, שלמד גפ"ת אצל האר"י ז"ל. וכן רבי חיים ויטל כותב על רבו האר"י ז"ל, איך שהיה מופלג בכל כח. הספר שערי קדושה של רבי חיים ויטל, ספר קדוש, הדברים קדושים. החיד"א כותב שהאר"י כתב ספר, יחד עם רבו השטמ"ק, על מסכת זבחים, וזה נשרף. על נוסח האר"י, יש מחלוקת איזה נוסח האר"י ז"ל התפלל. בספר שבחי האר"י מסופר, איך שהאר"י ראה על המצח של המהר"ם גלאנטי, ספק גזל עם הפועלים שלו במפעל. שאלה: מה הטעם שיש כמה שנקראו בשם הקדוש כהשל"ה הק' והאר"י, תשובה: זה כנראה הגיע מהחסידים.

דייני צפת

הרמ"ק שהיה מקובל היה גם דייק, יש תשובה ממנו בבית יוסף, וכן המהר"ם אלשיך היה דייק, לא היה פירוד בין הדברים.

הרמ"א

מה שאומרים שהרמ"א נפטר בגיל ל"ג, א"י נכון כפי שמוכח בתשובות שלו, ואמנם נפטר צעיר אבל יותר מאוחר מל"ג.

הלכות והנהגות

ממרן פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת בלק תשפ"ו

אומתינו אינה אומה אלא ע"י בקיום התורה והמצוות

"הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב", (כ"ג, ט)

בשעה שהגיע הגאון הקדוש רבי אלחנן וסרמן זצ"ל לביתנו בלונדון, [שהיה נוסע ללונדון לצורך מגבית לטובת ישיבתו שבברנוביץ, והיה מתארח בביתנו אצל אבי זצ"ל שהיה מסייע לו ומלווהו בדרכים באשר הוא לא הכיר את שפת המקום, וגם לאחר פטירת אבי זצ"ל המשיך לבוא אצלנו בשבת כדי שלא לעזוב את אמי האלמנה, ואכל אצלנו סעודות שבת], זכיתי להתלוות אליו ולהראות לו את הדרך, וזכורני שבשבת אחת עמד רבי אלחנן לדבר בבית הכנסת לפני תפילת מוסף, אך

בדרכו לבית הכנסת נודע לו שבבית כנסת זה ישנם אנשים המחזיקים בדעות אנשי המזרחי, והכריע רבי אלחנן בדעת תורתו, שאם כן ראוי לו לדבר שם נגד הציונות כדי להפרישם מדרכה הקלוקלת של הציונות.

וכשבא לשם רבי אלחנן, דיבר בהתרגשות על מצב עם ישראל, ובהמשך דבריו דיבר בתוקף ובעוז כנגד הציונות, ופתח ודרש על פסוק זה "הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב", וביאר מהו החילוק בין עם לגוי, ש"עם" המה קבוצת אנשים המיוחדים בלשונם ונימוסיהם או במלבושם, דאע"פ שאין להם ארץ משלהם, אבל הנהגתם השונה מאחדות אותם להיות עם אחד, ו"גוי" הוא עם היושב בארצו, והם מוגדרים כאומה בפני עצמה מחמת עצם הדבר שהם יושבים יחד במדינה אחת וכדרך כל האומות שנעשים לעם על ידי שיושבים יחד בארץ שלהם.

והרים רבי אלחנן קולו ואמר, "הן עם לבדד ישכון", עם ישראל אינם כשאר אומות שצריכים הם איזה סממן חיצוני כמו לשון או מלבוש כדי לאחד אותם להיות מוגדרים כעם, "ובגויים לא יתחשב" אינם כשאר גויים שצריכים מדינה כדי לבסס את לאומתם, אלא אנו מוגדרים כעם מחמת שיש לנו תורה ומצוות, והיא מבדלת אותנו מכל העמים ואיננו צריכים מדינה ככל הגויים, וכל תשוקתנו לארץ ישראל איננה כדי לעשות ממנה "לאום" או "ציונות", אלא אך ורק כדי לקיים את המצוות התלויות בארץ ולעבוד בה את הקב"ה, וזעק מנהמת ליבו "הם אומרים שהם כביכול מקרבים את הגאולה, אך שום טובה לא יצא לנו מדרכם הרעה, ואדרבה החובה מוטלת עלינו להתריע נגדם שאין להם שייכות לגאולת ישראל.

במקום נעשה מהומה גדולה, והגבאים יחד עם רוב מתפללי בית הכנסת יצאו מבית הכנסת באמצע דרשתו לאות מחאה על דבריו והלכו להתפלל מוסף בחוץ - בפרוודור, והוא נשאר רק עם ציבור קטן (עד שבקושי נשאר לו מניין להתפלל מוסף), ומ"מ לא נרתע ממחאתם והמשיך בדבריו כי הרגיש שזהו רצון ה'.

ואח"כ אמר לנו שאף שבא ללונדון כדי לחפש תומכים לישיבה הק' בבראנוביץ, ועל ידי דבריו הפסיד הרבה תומכים לישיבה הק', מ"מ אינו מתחשב בזה, ומשום שאינו רק "ראש ישיבה" אלא הוא "עבד ה'", וכיון שידע שיש צורך להעמידם על האמת, דיבר מה שהיה צריך לדבר וכמתבקש מעבד ה'.

מלשכת הגזית

בשבוע האחרון עלה יו"ר מפעל "דף היומי משניות" הנה"ח הר"ר שמואל הלפרין שליט"א ומונהלי המפעל למעוננו של מרן רבינו שליט"א, במהלך הביקור הציג הרב הלפרין שליט"א בפני רבינו את תוכנית דף המשניות היומי, שבמסגרתו לומדים את כל ששה סדרי משנה בשנה, ובימים אלו במסגרת הלימוד סיימו סדר 'קדשים' והחלו בלימוד סדר 'טהרות', כאשר רבינו שמע בקורת רוח על המהפך הגדול שהלימוד מחולל בקרב עשרות אלפי משתתפי המיזם הזוכים לרכוש ידיעות בחלקי התורה תוך ניצול הזמן, רבינו שליט"א התעניין בפרטים, ושיבח מאד את המיזם ועודד וחזק את הרב הלפרין להמשיך הלאה לעודד את לימוד המשניות בקרב כלל ישראל.

יצוין כי לאורך שנים היה נוהג רבינו ללמוד בבוקר לפני התפילה מתוך משניות אלו המחולקות ע"פ לימוד יומי, וכעת כששמע רבינו על התרחבות המיזם שמח מאד וחזק את המשך פעילות הקודש.

במהלך הביקור הוצג בפני רבינו סט המשניות החדש שיצא לאור ע"י מפעל "דף היומי" במשניות עם ביאור משולב שנכתב ע"י רבני ממלכת התורה "עוז והדר", כאשר במהדורה זו ש"ס המשניות מחולק לג' כרכים ובפורמט גדול, בכדי להקל על הקריאה ללומדים בשנות הבגרות שראיתם קשה עליהם, רבינו שליט"א נהנה לראות את המשניות מאירות העינים ושב והעריף ברכות על המיזם החשוב.

לאחר מכן ביקש יו"ר הארגון הרב הלפרין להתייעץ עם רבינו בכמה וכמה שאלות הנוגעות לניהול המיזם החשוב. לקראת סיום הביקור שאל הרב הלפרין את רבינו האם יש טעם לעודד ילדי תשב"ר לסיים את כל הש"ס עד הבר מצווה למרות שלפעמים יתכן שאינם מבינים כראוי את הסוגיות הסבוכות שבסדר טהרות שכתה החלו במסגרת הלימוד היומי, ורבינו שליט"א השיב בנחרצות שאף על פי כן, בוודאי "יש בזה עניין גדול", ואף שפעמים יתכן שאינם מבינים אך מ"מ בזכות הלימוד יקלטו את המושגים.

כמו"כ נשאל רבינו מהו המקור ללמוד דווקא משניות לעילוי נשמה, ורבינו שליט"א השיב שכך "מבואר בכתבי האריז"ל שמשנה מעלה לנשמה, וגם 'משנה' ו'נשמה' זה אותם אותיות".

בסיום הביקור בעת שעמדו מנהלי הארגון לצאת מן החדר חזר רבינו ועודד שוב "זכיתם, תמשיכו ביתר שאת וביתר עוז!" ובירכם בחביבות בכל טוב סלה.

והוסיף עוד, שבאמת לא הפסיד מזה שום דבר, שהלא הכסף מסור ביד הקב"ה, ויצא ללונדון לקיים את רצון השי"ת ולקיים את חובתו חובת השתדלות, וכיון שהיה מוטל עליו חובה לדבר על אשר צריך תיקון, בוודאי לא יפסיד מכך, ולא עלינו להיכנס בהדי כבשי דרחמנא מהיכן יזמין ממון לקיום הישיבה, כי מובטחים אנו שהוא ית"ש יעשה לתורה שלא תשתכח מישראל.

ואני מציע את דבר המעשה בימים הללו שאנו עומדים בסמיכות ליום הסתלקותו, כדי שנדע לדבוק בדרכיו ולהתבונן בגדולתו היאך תמיד עמד נגד עיניו רק "מהו רצון השי"ת", ולא התבונן לא ימין ולא שמאל מה יאמרו עליו, ולא חישב כלל אם כדאי להימנע בכדי שלא להפסיד ממון לטובת מוסדותיו, אלא דבק ברצון השי"ת, וכדרך אשר ראה אצל מורו ורבו הקדוש החפץ חיים שממנו ינק את גדולתו ויראתו.

שמחה בלימוד התורה

"ולא ראה עמל בישראל", (כ"ג, כ"א)

"נחכוון לומר, שהצדיקים הגם שעושים מצות וכל עסקם בתורה, אינם מרגישים שיש להם עמל, אלא אדרבא כאדם המרוויה וכאדם המשתעשע בשעשועים לרוב חשקם בתורה".

(אור החיים)

מבואר בדברי האור החיים הקדוש דבר נפלא, שאע"פ שהצדיקים לומדים תורה מתוך עמל ויגיעה ואינם מניחים שינה לעיניהם מרוב עמל התורה, מ"מ אינם רואים בתורה כ'עמל' ודבר קשה, אלא מרוב אהבתם וחשקתם לתורה הק', הרי הם רואים בתורה כדבר הטוב ביותר בחייהם, וכאדם המתעסק בהילומים שאינו מסתכל כלל על העמל והיגיעה מרוב שמחה בריוח הגדול.

וזהו לימוד גדול לדין באיזה שמחה צריכים אנו לגשת ללימוד התורה ולכל המצוות, עד שלא נרגיש כלל בקשיים הגשמיים. ובאמת המלאכים צריכים להמתין עד שיזכו לומר קדושה זמן רב, ויש מלאכים שזוכים לומר קדושה פעם בשבע שנים, ויש שזוכים לומר קדושה רק פעם בחמישים שנה, ואילו אנו זוכים לומר קדושה בכל יום כמה פעמים, ועונים אנו 'אמן' ו'ברוך' ומזכירים שם ה' הרבה פעמים בכל יום, וצריכים אנו לשמוח שמחה עצומה על שבחר בנו הקב"ה לעמו, וקידשנו במצוותיו, וזיכנו על ידי קיום המצוות לחיי נצח.

ופעם שמעו את הקדוש החפץ חיים זצ"ל אומר לעצמו בשעה שערך חשבון הנפש לעצמו: "ישראל מאיר, אמנם עשית מצוות, אבל היכן השמחה, הלא צריך שמחה לאין שיעור בכל מצווה", ולאחר זמן קצר הוסיף ואמר לעצמו, "הלא אני עדיין חי בעולם הזה, וכל זמן שאני חי בעולם הזה עוד אפשר לתקן", וכך המשיך לערוך חשבון עם נפשו ולדרוש מעצמו מדרגות בשמחת המצוות לפי גודל קדושתו.

וכך שמעתי מרבי אהרן קוטלר (ב)

(מתוך ספר 'מעונות אריות', תשובה למחבר הרב יעקב פרידמן שליט"א על רשותו להעתיק הדברים במסגרת זו לתועלת הרבים)

המערכה בפולמוס 'בני ישראל' מהודו

בימים שהתעורר הפולמוס ההלכתי אודות ייחוסם של 'בני ישראל' מהודו, והורגש הצורך לפרסם דעת תורה של זקני וגאוני הדור אודות איסורם לבוא בקהל, שיגרתי מכתב לרבי אהרן קוטלר זצ"ל וביקשתי ממנו לבוא לארץ ישראל לסייע במערכה. רבי אהרן זצ"ל בצדקותו נאות לבקשתי, והגיע לארץ ישראל לצורך זה, ואף כינס את מועצת גדולי התורה כדי לדון בשאלה זו.

רבי אהרן גם ביקש לערוך עצרת מחאה גדולה על ההיתר, אבל אחד מגאוני הדור התנגד לכך ואמר שצריך קודם לנסוע להודו ולבדוק כל פרטי המציאות שם, ולכן לבסוף לא יצא הדבר לפועל.

חשיבות רציפות התורה: כחוליה בשרשרת

שמעתי ממנו לבאר בדברי הרמב"ם הידועים (פ"ג מתלמוד תורה), שכתב, "לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהן בשינה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה", והרי מבואר בדבריו שאפילו איבוד לילה אחד מתורה מפריע לזכות בכתר של תורה.

וביאר בזה על פי משל לשרשרת, שכאשר נוצר קרע באמצע השרשרת, נהרסה כל השרשרת, כיון שכל קיומה הוא רק על ידי חיבור חוליה אחת לחברתה. כמו כן לימוד התורה כל קיומה אצל האדם הוא אך ורק על ידי רציפות של לימוד התורה יום אחר יום כל ימיו. וכשמתנתקת הרציפות, נוצר קרע, וצריך להתחיל מחדש את בנין התורה. שמה שכבר קיבל התנתק על ידי איבוד הרציפות.

התנאי בביטול תורה לעשיית מצווה: ויחזור לתלמודו

שמעתי ממנו לדקדק בלשון הרמב"ם (פ"ג דתלמוד תורה ה"ד) "היה לפניו עשיית מצווה ותלמוד תורה אם אפשר למצוה להיעשות על ידי אחרים לא יפסיק תלמודו, ואם לאו יעשה המצווה ויחזור לתלמודו". ולכאורה צריך ביאור, מה נתכוון הרמב"ם שהוסיף "ויחזור לתלמודו". ואין קשורה עצה כזו לגוף ההלכה.

וביאר הגאון רבי אהרן זצ"ל, שכאשר באים לבטל תלמוד תורה לצורך מצווה, צריך לקחת בחשבון גם את הביטול תורה העלול להיגרם אחר עשיית המצווה. וזה מה שכתב הרמב"ם "ויחזור לתלמודו", היינו

שמותר לבטל תורה רק אם יוכל לחזור מיד לתלמודו, אבל אם לא יוכל לחזור ללמוד כראוי אינו חייב, אלא צריך לדון בכל זמן ביטולו מה עדיף. (עי' תשובות והנהגות חלק ב' סי' תנ"ד).

התנגדותו ב'כנסיה הגדולה' לרעיון הקמת המדינה

רבי אהרן זצ"ל היה קנאי גדול. בשעת אסיפת גדולי ישראל ב'כנסיה הגדולה' השלישית שנערכה בשנת תרצ"ז בעיירה מארינבד על רקע תכנית החלוקה בארץ ישראל. ובין היתר דנו שם כיצד להתייחס לנכונות האומות המאוחדות לאפשר הקמת מדינה בארץ ישראל. היו שם כמה וכמה גדולים שהסכימו לרעיון הקמת המדינה, אך רבי אהרן קוטלר ורבי אלחנן וסרמן לחמו נגד הקמת המדינה יחד עם מהרי"צ דושינסקיא זצ"ל.

רבי חיים עוזר היה אז בסוף ימיו ולא היה יכול להגיע לרוב חולשתו, ורבי אהרן הגיע בשם רבי חיים עוזר, ואמר שלא ידבר להדיא בשם רבי חיים עוזר כי לא יקבלו את עדותו, אך דיבר בתוקף שאסור להעמיד מדינה.

בדין מניח בשבת קדשה ע"ג האש סמוך למוצ"ש

בספר "חלקת יואב" כתב שהמניח בשבת קדירה על גבי האש סמוך למוצאי שבת, אף שלא נתבשל בשבת אלא בחול הרי הוא חייב. והוכיח כן מהא דאיתא בירושלמי (פ"ק דשבת ה"ו) "ילפין מלאכת היתר ממלאכת איסור, מה אילו עשה כן בשבת שמא אינו אסור, דכוותה עשה כן מבעו"י מותר", וכן הוכיח כן מדברי הרא"ש ספ"ב דביצה ע"י"ש.

ובזכרוני שכאשר נפגשתי עם הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל שוחחנו בעניין זה, ותמה איך אפשר לחייב כשהמלאכה נגמרת בחול, והלוא צריך מלאכת מחשבת עד הסוף. והוסיף עוד שכן מוכח מהתוס' בשבת (ד' ד"ה קודם) שכתב שאם העמיד פת בתנור ורצה לרדותה קודם שתיאפה ולא הניחוהו חז"ל שוב אינו חייב, ואם נאמר שאפילו בחול חייב, היאך נפטור אותו משום שהוא אנוס, והלוא המלאכה נגמרה במעשה האפייה, אלא ע"כ שכל המלאכה נחשבת נעשית על ידו כל הזמן וחייב על כל המלאכה ולכן בנאנס פטור וכ"ש שאם נגמרה המלאכה בחול פשיטא דפטור. (עי' עוד בתשובות והנהגות חלק א' סי' רל"ג).

(מתוך הספר הנודע 'גדול בקרבך' ותשובה למחבר על הסכמתו להבאת הדברים לתועלת הרבים)

חוק לימוד חובה

שנת תש"י נער בן שלוש עשרה רך בשנים, יתום מאב מאז גיל תשע, בא בשערי הישיבה הקדושה - ישיבת הגאון הצדיק רבי משה שניידער זצ"ל. ההחלטה כבר מאחוריו אך מסכת הניסיונות לא תמה. עדין מהדהדות באזניו דברי פיתוי של הסובבים לו "החפצים בטובתו", אלו שסגרו עליו באמירות נוקבות "חבל על הכשרונות שלך" "בלי מקצוע - איך תפרנס את משפחתך בעתיד?" "אתה יכול להפוך לאישיות מפורסמת, מדען דגול, פרופסור נודע - ובמחיר יד אתה הודף הכל!"

אך עתה ניסיון נוסף ניצב לפניו.

לפי חוקי המדינה היה באותם ימים חוק חינוך חובה. חוק זה חל על ילדים עד גיל שש עשרה. החוק מחייב ללמוד בבית ספר רשמי ומכיוון ששייכה לא נמנית על מוסדות הלימוד הרשמיים של הממלכה הבריטית היה מצבו של הנער גריש ומסוכן.

שמו של הנער נעדר מרשימת התלמידים במסגרות הרשמיות ואשר על כן פתחה המשטרה בחיפושים אחריו.

שוטר חמור סבר עמד על מפתן הבית של משפחת שטרנבוך.

"על לפי חוק לימוד חובה בנך חייב להגיע לבית הספר המקומי" אמר השוטר בפנים חתומות.

האם הצדקנית הקשיבה בדומיה לדבריו אך לא התכוונה לציית להם.

חלף זמן והמשטרה המשיכה לעקוב אם הנער שב לספסל הלימודים ומשמצאה שלא, פקדה את הבית בשנית "רול איז רול!" - חוק זה חוק! הוציף השוטר פנים. "בנך חייב לבקר בבית הספר!"

מאז לא נתנה המשטרה מנוח למשפחת שטרנבוך ומעת לעת המשיכה לפקוד את הבית לדרוש... ולאיים...

"היה זה מצב בלתי נעים בעליל" מספרת אחותו של רבינו, הרבנית שולה אריאלי שתח' שהיתה אז צעירה לימים. ביקוריה של המשטרה נחרטו בליבה כחוויה קשה ומלחיצה ובאין אב שיעמוד מול השוטרים היה הדבר קשה עוד יותר.

כאשר ראתה המשטרה שאימיהם אינם משפיעים על אימו של הנער זומנה האם הצדקת לבית המשפט. בהגיע מועד המשפט התייצבה האם בבית המשפט.

"הינך מואשמת בכך שאת עוברת על חוק חינוך חובה. אם בנך לא יחזור אל ספסל הלימודים בבית הספר יוטל עליך קנס כספי גדול, בסכום של חמישה פונט", אמר השוטר בחומרה.

האם, מרת דבורה שטרנבוך, לא העלתה על דעתה להיכנע להם. היא שלמה את הקנס מתוך קורת רוח על הזכות לשלם כסף למען לימוד התורה של בנה. וכי מהו הפסד כספי לעומת הזכות העצומה שבנה משה לומד בישיבה והוגה בתורה הקדושה!

תורת חסד

תורתו של רבינו היתה תורת חסד. אהבת חסד נשבה בין כתלי הבית הגדול.

כאשר נגיד מפורסם החליט לחלק נעליים חנים כדי להקל על העול הכלכלי של בעלי המשפחות בבני ברק - לא היה מקום מתאים יותר לחלוקה מבית הרב שטרנבוך.

הבית נעשה הפקר. אנשים נכנסו ויצאו כבתוך שלהם, משל היתה זו חנות במרכז השוק, כולם חשו בו בנוח והבית הפרטי היה לביתו של הכלל.

באווירה זו, שהבית הפקר לכל, נעשו פה ושם על ידי הנכנסים והיוצאים נזקים גדולים. אך רבינו לא שת ליבו לנזקים והחלוקה המשיכה להתנהל בבית פנימה. באווירת ההפקר ששררה, נגנבו ממנו ספרים עתיקים, אך גם מאורע זה לא העיב על ההחלטה לאפשר את חלוקת הנעליים בתוך ביתו.

דרכי אורה

בלק תשפ"ו (135)

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א

מכתב תנחומין מרבינו מרן שליט"א לבני משפחת הגאון הגדול רבי נחום שיינין זצ"ל

מאיר צבי ברגמן

ישיבת רשב"י
זכרון מאיר, בני ברק

בס"ד, ג' תמוז ה'תשפ"ו

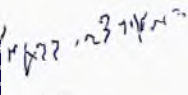
אל מעלת כבוד בני משפחת שיינין הרוממה, המתאבלים על פטירת אביהם הגדול, דיינא דנחית לעומקא דדינא, הגאון המובהק רבי נחום זצ"ל

בצער עמוק שמעתי על הסתלקותו לגנזי מרומים של ידידי האהוב עד לאחת, שהביתו שנים רבות כאחד מנקיי הדעת, שכיות התמדה שבצירנו ב"ב, וזה שנים רבות שנקשרה אהבתנו נפש בנפש, וכמה שעות של קורת רוח היינו מטיילים בד"ת שהיו שגורים בפיו, וכמה הלכות שעמדו על הפרק ביושבו על מדין.

הן ידעתם בודאי, כי הכרתי היטב את אביו הגדול זקנכם הגה"צ רבי מנדל זצ"ל, וכמה שנים נתעסקנו בצוותא להשפיע תורה ויר"ש בנערי ישראל, ה' מפליא לראות את הג"ר מנדל זצ"ל מעביר בדקדוק את מסורת הדורות כפי שהעתיק מרבו הסבא מסלבודקה זצ"ל בנדיבות לב, בהנהגה אצילית ואומנות נפלאה, וכמדומני שאביכם הגה"צ זצ"ל ה' מעין זיו איקונין של אביו הגדול, ודמות דיוקנו ונדיבות לבו של הגה"ר זצ"ל היו נכרים בו, ועוד השכיל בהיותו יושב על מדין, לברר מקח ולהורות דבר ה' זו הלכה, בעומק עיונה של תורה, בנתיבות דרך הישיבות הק', בישרות הלב ורוממות הדעת.

אחתום בברכת תנחומין לכל בני המשפחה הרוממה, המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון, ולא תוסיפו לדאבה עוד, ונזכה בקרוב לאור חדש על ציון תאיר והיתה לה' המלוכה.

המשתתף בצערכם

הגאון הגדול זצ"ל עם יבלחט"א רבינו שליט"א

כל גורם אפשרי. זאת עליו ללמוד מפרשה זו של בלעם ואתונו, שגם מול מציאות חזקה וברורה, אדם שמונע מהטיות ורצונות פנימיים, לעולם לא יהי' פתוח לראות את האמת כפי שהיא, אלא יפרש הכל דרך אותה מערכת קבועה של הנחות מראש.

'לפי מה שהוא'

התוכחה, בלעם חכם של העובדי כוכבים לא יכול לעמוד בתוכחתה של אתונו, הה"ד 'ההסכן הסכנתי לעשות לך כה ויאמר לא', יוסף קטן של שבטים ה' ולא היו יכולים לעמוד בתוכחתו, הה"ד (בראשית מד) 'ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו

'מלא ביתו כסף וזהב'

ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא איכל לעבר את פי ד' - לקי לעשות קטנה או גדולה (כ"ב, י"ח)

בפירש"י 'מלא ביתו כסף וזהב' למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים ע"ש, וכ"ה במד' חז"ל, ושמעתי ממנו"ר הגה"צ רבי אליהו דושניצר זצ"ל להקשות ע"ז מעשה דר' יוסי בן קיסמא (אבות פ"ו מ"ט) פ"א הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם א' וכו' א"ל רבי רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות, אמרתי לו בני אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה וכו', וצ"ע שהרי גם בלעם מילאן לילך עם עבדי בלק ומ"מ נדרש לגנאי במ"ש 'אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב, ור"י בן קיסמא הוסיף עליו לומר 'אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם' והזכירוהו לשבח.

וביאר בזה מו"ר הגה"ר זצ"ל, כי שורש החילוק העמוק מונח בפנימיות כוונת הלב, הנהגה בלעם הרשע, באמת לא ה' בכחו לעבור את פי ה' חרף רצונו העז, וא"כ למה הוצרך להזכיר בדבריו כסף וזהב, ובע"כ מאליו נזק המאמר מפיו ע"י נפשו הרחבה, וד' מעיד על המתרחש בלבבו. לעומת זאת, אצל התנא ר' יוסי בן קיסמא לא היתה כל מניעה מצד גזירת העליון לילך עמהם, רק רצונו העצמי והאמיתי ה' לדור במקום תורה, יען כי אין כסף וזהב נחשבים אצלו למאומה כנגד ערכה של התורה הקדושה. ואדרבה, נאמרו הדברים מתוך שלילה מוחלטת ויסודית של כל ערך חומרי מול אורה של תורה, ע"ד שאמרו אם יתן איש את כל הון ביתו באהבתה של תורה בזה יבוא לו. אין בדבריו של ר"י בן קיסמא שמין של משיכה או ציפי' לממון, אלא הצהרה ברורה ועדות נאמנה על הכרה עצמית פנימית ואמיתית, שאין בעולם שום שינוי ותמורה שיכולים לעמוד מול ערכה הנשגב של תורתנו הקדושה.

'לקח הענין דרך תמות'

ויפתח ד' את פי האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי לך וגו' ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי וגו' (כ"ב, כ"ח - כ"ט)

כ' רבנו בחי: ה' ראוי בלעם שיתמה בפלא הגדול הזה של דבור האתון ושירעיש מן הנס המיוחד והמבהיל את כל ההולכים עמו בדרך, והי' לו לחשוב ולהתבונן כי מאת ה' היתה זאת לסכל עצתו ולהשיב חכמתו אחר, אבל מתוך אכזריותו ורוע טבעו ומרוב חפצו ללכת, לקח הענין בדרך תמות ולכך השיב כאדם שמדבר עם חברו כי התעללת בי וכו' ע"ש.

משתומם רבינו בחי על בלעם הרשע, כי חוץ מכל ההתרחשות המופלאה שנוכרת בפירשנו ויפתח ה' את פי האתון, שהוא דבר זר יוצא מכל גדר הטבע ולכן כבר מנו חז"ל אותו הנס מהדברים שנבראו בער"ש בין השמשות, אבל אותו הרשע שרואה פלא עצום כ"כ, והוא מכיר היטב את אתונו שמלומדת עמו וידע כל דרכי מעולם, ועכשיו פתאום פותחת את פיה לדבר כלשון בנ"א, ובכ"ז הוא אינו תמה כלל ולא נרעש על הנס, אלא 'לקח הענין בדרך תמות' מקבל את הדבר בפשטות גמורה ומשיב לה כאילו הוא דבר הרגיל אצלו וכמו שהי' מדבר עם חברו כי התעללת בי'. ומסביר לנו רבינו בחי ז"ל שהתנהגות זו נובעת 'מתוך אכזריותו ורוע טבעו ומרוב חפצו ללכת', מרוב תשוקתו של בלעם ללכת בדרכו, אינו נעצר להתבונן במה שנגלה לפניו. כך גם כאשר אדם שקוע בנגיעותיו ובתאוותיו, הוא עלול לאבד את בהירות ראייתו עד שאפי' אירוע חריג ומופלא אינו מזהעז אותו ואינו מוציא מהלך מחשבתי, והוא ממשיך לפרש את המציאות באופן המתאים לרצונו בלבד.

יש 'חכמים' בעיני עצמם, אבל בפועל נוטים להשדנות יתר ולחשיבה מעוותת. אינם מקבלים דברים כפשוטם, ותמיד יבנו לעצמם תיאוריות והסברים מורכבים שבהם כמעט שום דבר לא נראה להם ישר או נקי. מתוך הרצונות וההטיות האישיות שלהם, מפרשים כל דבר בצורה מעוותת, עד שגם כשקורה משהו פלא וניס, לא יעצרו לחשוב מחדש. במקום זאת ימשיכו להסביר הכל דרך ההנחות הקבועות שלהם ולמצא אשמים חיצוניים לכל דבר, הנסיבות, הסביבה, אנשים אחרים, או

ותאמר האתון אל בלעם הלא אנכי אתך רכבת עלי מעודך עד היום הזה ההסכן הסכנתי לעשות לך כה ויאמר לא (כ"ב, ל')

במד' בראשית רבה (צג, י') אבא כהן ברדלא אמר: אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום

מפניו, לכשיבא הקב"ה ויזכיר כאו"א לפי מה שהוא, שנה' (תהלים נ) 'אוכיך ואערכה לעיניך' עאכ"ב עכ"ל.

ויש להתבונן, בדבשלא המקרא שהביאו על אחי יוסף ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו והיינו שלא היו יכולים לעמוד בתוכחתו, אבל יש לתמוה על המקרא שהביאו לענין בלעם 'ההסכן הסכנתי לעשות לך כה ויאמר לא', ולכאן אדרבה משם נשמע להיפך שבלעם הכחיש את אתונו ויאמר 'לא', ואיך השוו המקראות להוציא משם שלא ה' בלעם יכול לעמוד בתוכחתו.

ונר' הביאור, שבלעם הרשע כיון שה' בעל עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה א"כ עפ"י טבעו לא ה' שייך כלל מצד גאוותו שיוכל להודות בצדקתה של אתונו ולומר 'לא' כפי שהשיב, ולפי דרכו ה' מוכרח להכחיש ולמצוא תירוצים כדי שלא תנצחנו בתוכחתו, ואכן הודאתו של בלעם לא הגיעה מתוך בחירה וישוב

הקובע מקום לתפילתו

הדעת, רק שמעוצם תוכחת האתון נבהל כ"כ עד שנתבטלה ישותו באותו רגע, ומדותיו המגונות התמוטטו לחלוטין. רק משום כן, נפלט ממונו האמת בעל כרחו ויאמר 'לא', וזהו ביאור משאד"ל 'לא יכול לעמוד בתוכחתה של אתונו' ולמדו זה מתשובתו 'לא', כי גם אצל בלעם חוסר היכולת 'לעמוד בתוכחה' פ' ביטול גמור של ה"אני" השקרי שלו מול האמת.

וזה מה שסיים המדרש שהקב"ה יזכיר כאו"א 'לפי מה שהוא', כי במהלך חייו מקיף האדם את עצמו בסוגי מחיצות ותירוצים שונים, אך ברגע שיעמידו הקב"ה מול האמת הצרופה של עצמו, כל אותה ישות מחוספסת ושקרית שבנה לעצמו בעה"ז פשוט תקרום ותתבטל לחלוטין, וע"ז זועק אבא כהן ברדלא 'אוי לנו מיום התוכחה' כי כעת אנו מוקפין בחומות גבוהות ובצורות שעמלנו לבנות לעצמנו כדי להצדיק את בחירתנו, אך לעת"ל כל השקרים יתבטלו ואיך נוכל לעמוד בתוכחתו של הקב"ה.

פנימיותו ויציבותו של המתפלל. ונמצא שיש כאן חילוק גישות יסודי, אומות העולם תולות את המניעה בנסיבות החיצוניות, ואילו משנתו של אברהם מלמדת שהתפילה תלו' ברוח ובכוונה הפנימית, 'ואברהם עודנו עומד לפני השם' ללא חילופי מקומות, אלא בקביעות ובעומק פנימי.

יסוד זה הוא המשך ישיר לחילוק שבין תלמידיו של אאע"ה לתלמידיו של בלעם הרשע, המבואר במס' אבות: 'כל מי שיש בידו ג' דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו, וג' דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע'. תלמיד אברהם ניכרים בעין טובה, רוח נמוכה ונפש שפלה, וע"ז מביתם שעבודת ה' מתחילה מתוכם פנימה. לכן נשארים הם במקום קביעות מתוך אמונה שזיקוקם הפנימי ותשובתם הם אלו הקובעים, ולא תנאי הסביבה בלבד הם שמועילים. לעומתם, תלמיד בלעם בעלי 'רוח גבוהה' ותולים תמיד את ההצלחה או את המניעה בגורמים שמחוץ להם, 'לכה נא אתי אל מקום אחר'. כל העת מחפשים לשנות את ה'חזון', במקום להתבונן פנימה ולזקק את ה'אני'. מכאן מתחזקת מעלת קביעות המקום לתפילה, שהיא פועל יוצא של מידת ענוה ושפלות כדרך האבות.

'כאשר דבר בלעם'

שלא לשמה בא לשמה שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלעם הרשע זכה ויצתה ממנו רות דא"ר יוסי ברבי חנינא רות בת בנו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב ע"כ, ומה שייך כאן זוכה למבוזין.

והוכרחתי לפרש בכוונת רבנו המש"ח שבלק ה' סבור שכיון שהעלהו לראש הפעור כוונת בלעם כעת לזבוה לפעור, והסתפק בלק אם עבודתו גם בזביחה, עד שא"ל בלעם שכונתו ג"כ פה לזבוה לה' והעלהו לראש הפעור כדי שהקב"ה יראה עוון פעור להניקם בישראל, ועדיין צ"ע.

אמנם לד' בעל האוה"ח הק' יל"פ דבאמת בלק לא התכוין לשום דבר רק בנה המזבחות והבין הקרבנות ע"ד של בלעם הרשע, ובלק עצמו לא ה' יודע כלל מה כוונת זביחתו של בלעם, אם מקריב לה' או לע"ז שלו ומה"ט לקחו אל מקום אחר וישת אל המדבר פניו כדי לזבוה לשעירים וכו' ולכן כשהעלהו ראש הפעור ה' חושש אם ירצה להקריב ג"כ לפעור שעבודתה בבזיון, ומ"מ זכה ויצא ממנו רות כיון שבלעם נתכוין לשמים ובלק מסר לו הקרבנות על דעתו.

'את בריתי שלום'

על נפש הבהמה לכל המיתה, כי לא נתן ה' דם הבהמה לנו אלא לכפר על נפשותינו והוא אומרו 'נתתיו לכם על המזבח' לשלול זולת סיבה זו וכו' ותמצא שדין הריגת בהמה צריך שיהי' עפ"י ב"ד של כ"ג כמשפט אדם וכו' ע"ש, ול' חז"ל בליקוט שמואל (רמז קמה) עה"פ (דה"א כב) 'ויאמר דוד לשלמה בנו אני היה עם לבבי לבנות בית לשם ה' ואיהי עלי דבר ה' לאמר דם לרב שפכת ומלחמות גדולות עשית לא תבנה בית לשמי כי דמים רבים שפכת ארצה לפני, ואמרו שם: 'האתה תבנה לי בית' וכתב 'לא תבנה בית לשמי כי דמים רבים שפכת', כיון ששמע דוד כך נתיירא, אמר הרי נפסלתי מלבנות ביהמ"ק א"ר יהודה ב"ר אילעאי א"ל הקב"ה דוד אל תירא, חייך כי הם לפני 'כצבי וכאיל', לכן נאמר 'שפכת ארצה' ואין 'ארצה' אלא צבי ואיל שנה' (דברים יב) 'על הארץ תשפכו דמים' ע"כ, והנה אף שנחשבו כדמי צבי ואיל מ"מ מנעו ה' לבנות את הבית לשמו משום ש'דמים רבים שפכת', ובפ"י רד"ק (שם): כמו שמנעו להניף ברזל במזבח ובבהמ"ק לפי שהברזל עושים ממנו כלי הריגה [ולכן] לא יעשו ממנו כלי שלום עכ"ל, אבל פיתחם הבטיחו הקב"ה 'הנני נותן לו את בריתי שלום', וע"ז נעשה הנס שלא נתלכלך בדמים של המזכים לגלות שלא ה' ע"ז שם 'שפיכת דם' ולא נפגמה מהותו כלל אפי' לא ככלי ברזל ביד החוצב שא"א לעשותו כלי שלום, וזהו לשון 'שלא נטמא' מכוון ע"ד שפי' החזקוני לענין 'המנורה הטהורה' ו'שולחן הטהור' שלא ה' עליהם שום מיני דמים, וכן ה' פתח 'טהור' במחולט שהרי ה' אפשר להקב"ה לברות עמו 'ברית שלום'.

ויאמר אליו בלק לך לכה נא אתי אל מקום אחר אשר תראנו משם אפס קצהו תראה וקלו לא תראה וקבנו לי משם (כ"ג, י"ג)

הנה בהמשך הפר' ג"כ (פס' כז) ויאמר בלק אל בלעם לכה נא אקחך אל מקום אחר אולי יישר בעיני האלהים וקבת לי משם, ב' פעמים פונה בלק אל בלעם בבקשה לשנות את מקומם, כי בעיני ה' רק המקום החיצוני יכול להביא את שינוי התוצאה, וה' סבור שמה במקום פלוני יתקבלו הדברים לרצון. לעומתם, אברהם אבינו ע"ה אינו זו ממקומו כלל, כדכתיב 'וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם', כי אאע"ה אינו תולה את הצלחת תפילתו בגורמים חיצוניים של סביבה ונסיבות, אלא מפנה את האחריות פנימה, אל קומתו של עצמו. אינו משליך מיד את החיסרון על המקום שהוא המונע, אלא התביעה היא על הגברא, שעליו להתעלות מתוכו ולמצות מקורו שעת רצון.

וז"ש בגמ' ברכות ד"ו א"ר חלבו א"ר הונא כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו וכשמת אומרים לו אי עניו אי חסיד מתלמידיו של אברהם אבינו ע"ש, כי מצעם קביעות המקום ניכרת ההכרה כי לא המקום החיצוני הוא העיקר, אלא עמידתו של האדם לפני ה' היא היסוד, וקביעת המקום אינה אלא כלי לחיזוק

ויאמר בלעם אל בלק בנה לי בנה שבעה מזבחות והבן לי בנה שבעה פרים ושבעה אילים (כ"ג, כ"ט)

בפ' אוה"ח: 'בנה לי' פי' למה שאני מכוין וחושב בטעם המעשה, שהרשע לא ה' רוצה לגלות ידיעתו ותחבולותיו לבלק כי נכרתה האמונה מהם, ועשה בלק כמצותו של בלעם דכתיב 'ועש בלק כאשר דבר בלעם' פי' שאמר לו לעשות מעשה למה שייכוין בלעם בדבר וכו' עכ"ל.

ונראה דעפ"י ז"ל מה שנתקשיתי הרבה בדברי רבינו המשך חכמה ז"ל להלן: בפעם השני' (פס' יד) לא הגיד בלעם לבלק 'הכן לי בזה שבעה מזבחות', משום דבלק הבין מדעתו דכמו שעשה בפעם הא' כן צריך לעשות בפעם הב', אבל בפעם הג' שלקחו ראש הפעור (פס' כח) ועבודתו בכזו, לכן לא ידע אם יזבח למבוזין עד שאמר לו בלעם (פס' כט) בנה וכו', וכן א"ר אליעזר בסנהדרין דס"א א' מנין לזבוה למבוזין וכו' עכ"ד, ודבריו צ"ע דהא בלק זכה הקרבנות לשמים כמ"ש בגמ' הוריות ד"ב א"ר יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמה שמתוך

ויבא אחר איש ישראל אל הקהה וידקדק את שניהם את איש ישראל ואת האשה אל קבתה וגו' (כ"ה, ח)

במד' תחומא וידקדק את שניהם זה ע"ג זה לתוך טומאת שניהם, שלא יהו ישראל אומרים לא היתה שם טומאה, וקנא לשמו של הקב"ה ונעשו לו י"ב נסים ואלו הן וכו' התשיעי לא הטיפו דם כדי שלא יטמא פתחם, העשירי שמר הקב"ה רוחם שלא ימותו וכו' ע"ש, וכע"ז הביא בפ' הרוקח עה"ת בשם הספרי, למנות ב' נסים שנעשו לפיתחם בשעה שהרג את זמרי, א' שלא מת זמרי באותה שעה, וא' שלא נטמא פתחם מדמו, והקשה ע"ז, דכיון שלא מת זמרי בע"כ שלא היתה שם טומאת מות והר"ז נס א' בלבד, ועוד הק' למ"ש חז"ל בגמ' זבחים לא נתכחן פתחם עד שהרגו לזמרי, ובאותה שעה עדיין ישראל ה' ואינו מוזהר מליטמא למת, וביאר הרוקח שם, שב' עניינים היו באותו הנס, הא' שאף ישראל יש לו לזהר מליטמא משום קדושה והיינו הנס הא' שלא מת זמרי באותה שעה, והנס הב' שלא נטמא פתחם ר"ל שלא נתלכלך גופו ובגדיו בדמו של זמרי עכ"ד, וצריך לפרש ענין נס הזה.

וי"ל עפ"י מ"ש החזקוני בפר' כי תשא עה"פ (שמות לא) 'ואת המנורה הטהורה ואת כל כליה', וז"ל: לא מצינו בשום כלי שבמשכן דנקרא 'טהור' רק המנורה והשולחן וכו' והטעם לפי שלא ה' עליהם שום מיני דמים עכ"ל, וכ"כ בפר' פקודי (שם לט): 'את המנורה הטהורה' ע"ש שלא ה' מוץ עליה שום דם עכ"ל, ויל"פ ע"ד שכ' בעל אוה"ח הק' עה"פ (ויקרא יז) 'כי נפש הבשר בדם היא', וז"ל: עוד יכוין הכתוב להזהיר

מכבית הדב

ממזן ראש לראשי הישיבות רבינו הגרב"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

וכידוע שלבן הוא בלעם, כמו שאמרו חז"ל סנהדרין ק"ה, וזה היה דרכו כבר מאז לנסות שהשפעת ישראל תהא מכוחו, ואז יוכל להם, ובסוף עלה הדבר בידו, שהרי בירך את ישראל, ובדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, ובאמת איתא בסנהדרין ק"ה: דכולם חזרו לקללה וכו' יעו"ש.

אבל ברכת האבות היא לדברים הנצרכים בשביל עבודת ה', ולזכות על ידם לעולם הבא, וזה כונת דברי המדרש שברכות האבות משומרין הן לעתיד לבוא.

ובזה יש לבאר דאחר שברכם בלעם, וחרה בו אפו של בלק, השיב לו בלעם לא אוכל לעבר את פי ה' לעשות טובה או רעה (להלן כ"ד י"ג) ולכאורה היה צריך לומר לא אוכל לעבור את פי ה' לעשות רעה, ומהו שאמר טובה או רעה, ובפשוטו אמר לו בזה שאין בידו לעשות כלום מעצמו, ובכל דבר צריך שיסכים הקב"ה על ידו, אבל למש"נ יש להוסיף בזה עוד, שאמר לו שגם הטוב שברך בו את ישראל, והיה בזה תועלת כל שהיא בהשגת מטרוותיהם, שעל כל פנים ברכתם תבוא מכוחו, גם בזה צריך רשות מהקב"ה, וזהו ענין טובה או רעה שגם הטובה יש בה איזה ענין בשבילם.

כח התורה לכסות ערוותן של ישראל

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישאל ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו. (כ"ג כ"א)

מה שהזכיר בלעם ענין זה כאן, נראה דכדי לקלל צריך למצוא איזה חסרון וחטא, ועל ידי זה כבר יש מקום לקללה לחול, וראה בלעם שאינו יכול להתלות בחטאיהם כי לא הביט און ביעקב.

ומשמעות הלשון לא הביט און נראה דבאמת יש און ועמל, רק שהקב"ה אינו מתחשב בזה, וצריך ביאור, וה'אור החיים' כבר עמד בזה, וכתב דקאי על מחשבות רעות שאינם פוגמות כלל, עיי"ש כל דבריו, ולפי זה באמת לא נחשב הדבר לחטא, אולם פשטות הלשון נראה דיש און ואינו רואה, וזה צריך ביאור וכי משוא פנים יש בדין.

אמנם הביאור בזה דכוח התורה הוא שמסתירה ומכסה הפשעים, ואיתא בחז"ל (מדרש תהלים מזמור א' פסוקא י"ח):

אמר רבי חייא מה המים מכסין ערותו של ים, שנאמר כמים לים מכסים (ישעיה י"א ט'), כך דברי תורה מכסין ערותן של ישראל, שנאמר ועל כל פשעים תכסה אהבה (משלי י"ב);

והיינו שהרי הים מלא מי שופכין ופסולת הניגרת לתוכו, ואף על פי כן מלמעלה הוא נראה כדבר יפה עד מאוד, והוא סמל היופי, כך כח התורה שהיא מכסה חסרונותיהן של ישראל, שכשעוסקים בתורה אין חטאיהם ניכרים, שכח יינה של תורה שכביכול משכר להקב"ה עד שאינו מבחין בחטאים.

וזה גם הביאור בגמרא (ע"ז ג.) כלום אב מעיד על בנו, דזה מפני שאינו רואה חסרונותיו, אבל לא ח"ו שנושא להם פנים, וזהו

ויאמר אלקים אל בלעם לא תלך עמם לא תאר את העם כי ברוך הוא. (כ"ב י"ב)

לא תלך עמם - אמר לו אם כן אקללם במקומי. אמר לו לא תאור את העם. אמר לו אם כן אברכם. אמר לו אינם צריכין לברכתך, כי ברוך הוא. משל אומרים לצרעה לא מדובשיך ולא מעוקצין (רש"י)

ומבואר שהיה חילוק בין לילך לקללם, לבין לקללם במקומו, והביאור בזה שבהליכתו לקלל הרי הוא עם בלק והשרים ובעריכת קרבנות, ובמק"א נתבאר דברי הגר"א שאפילו כשהלך עימם היה ב' בחינות של איתם ושל עמם.

ואחר שאמר לו הקב"ה לא תאר את העם ביקש לברכם, ותימה היאך נתהפך בדעתו שמרצון לקללם ולהשמידם רוצה פתאום לברכם.

וביאור הדברים דודאי לא היתה לנגד עיניו טובת ישראל, אלא כוונתו היתה שהברכות שראויים להם ישראל, יבואו מכוחו ולא בהשפעה ישירה מהקב"ה, ואיתא בחז"ל בפרשת עקב (דברים רבה פרשה ג' פסוקא ד'):

על הכתוב ושמר ה' אלקינו לך את הברית ואת החסד וגו', מהו ושמר, אמר רב שמואל בר נחמן כל מה שישאל אוכלים בעולם הזה, מכח הברכות שברכם בלעם הרשע, אבל ברכות שברכו אותן האבות, משומרין הן לעתיד לבא, שנאמר ושמר ה' וגו', ע"כ.

וצריך ביאור שהרי גם ברכת יצחק ליעקב היא על משמני הארץ ורוב דגן ותירוש.

והביאור בזה דכל מה שישאל אוכלים בעולם הזה, היינו שאוכלים הנאות העולם הזה בשביל ליהנות, זה בא להם מכח ברכותיו של בלעם הרשע, וברכתו היא גופא קללה.

וכבר יש לפרש שלזה נתכוין כשרצה לברכם, כי רצה שהעולם הזה שיהיה לישראל, מכוח יבוא להם, ואוי לאותו עולם הזה שבא מכוח בלעם, ובקשת בלעם לברכם היא מפני שבברכתו טמון קללה ורע לישראל.

ומצינו שברך לבן את רבקה, כשעמדה ללכת עם אליעזר עבד אברהם לקראת יצחק, ואמר לה אהתני את ה'י לאלפי רבקה וגו', (בראשית כ"ד ס') וגם בזה הביאור הוא שרצה לבן שברכת רבקה מכוחו תהא, ורבקה לא השתמשה בברכה זו, ואחר עשרים שנה שלא ילדה עמדו יצחק ורבקה ובקשו, ומכוח תפילת יצחק זכו לזה.

(ועי' בבד קודש בפרשת תולדות (בראשית כ"ה כ"א) על הכתוב ויעתר לו ה', שדרשו מזה חז"ל לו ולא לה, לפי שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע, ולכאורה ענין זה הוא טעם להעדיף תפילת יצחק, אבל מדוע הדגישו חז"ל לו ולא לה, שנראה מזה שהיה סיבה שלא יפקדו מכוח תפילתה, ונתבאר שם דאם היו זוכים מכוח תפילתה של רבקה, היה יכול להיות בזה שייכות לברכותיו של לבן).

ובתפילה או מבקשים, השיבו אבינו לתורתך, וקרבו מלכנו לעבודתך, שעל תורה נזכר לשון אבינו, כי על ידה אנו זוכים לאהבה ורחמים מאת הקב"ה כרחם אב על בנים, ולכן תורה מכסה ערוותן של ישראל, כי על ידה אנו בני המקום וכלום אב מעיד על בנו. (מדו בד)

דכתיב ועל כל פשעים תכסה אהבה, שעל ידי עסק התורה אוהב הקב"ה את ישראל ואינו רואה חטאיהם, וכמו שנתבאר מדברי חז"ל דתורה מכסה, וזהו גם הביאור במה שנאמר כאן לא הקיט און בנעלב, דבאמת יש און ועמל, רק שהקב"ה אינו רואה מרוב אהבתו אותנו.

ללכת בדרכיו

היחוד לא חל הנישואין א"כ צריך שלא להפסיק את החתן והכלה אחר ברכת הנישואין שלא יהא הפסק. ובאמת מיני אז מעורר מרן שליט"א שלא להפסיק יתר על המידה אחר החופה.

ניסח הברכה

הנה יש גירסא המובאת ברמב"ם הלכות אישות פרק י' הלכה ג' וברבינו ירוחם וספר המנהיג סימן קי"א משמח החתן עם הכלה, ע"כ. וכן הביא בתניא רבתי סימן צ"א ובספר כתר שם טוב עמוד תר"ג שכן המנהיג ע"ש. והנה יש להעיר בענין זה שברמב"ם בפ"ב דברכות הי"א הגירסא היא משמח חתן עם הכלה, ולא החתן כמו בהלכות שכתב בהלכות אישות. וברמב"ם שנדפס בהוצאת רבי שבתי פרנקל הגירסא בהלכות אישות היא ג"כ משמח חתן עם הכלה. אך בדפוסים קדמונים בהלכות אישות הגירסא היא משמח החתן. ומרן הגאון רבי ברוך דוב פוברסקי שליט"א רצה לחלק דהרמב"ם בהלכות אישות קאי על ברכת החופה, דאז קאי הברכות על החתן והכלה ולכן החתימה היא החתן, אך בהלכות ברכות קאי על ברכת השבע ברכות בכל שבעת הימים, והם קאי על כלל ענין הנישואין, ולכן החתימה היא בלא ה' הידיעה והאריך הרבה בענין החילוק בין ברכות החופה לברכות השבע ימים אי הוה ברכת השבח ג"כ ודפח"ת. (ברכת דוד)

כל הנהגה מסעודת חתן

כתב מרן הגאון רבי ברוך דוב פוברסקי שליט"א: נתעוררתי שאלה כשבאתי פעם לבית החתנות והיה קודם החופה, וישבנו עם החתן וכבר נהניתי מכוס משקה שהיה על השולחן, אולם קודם החופה נאלצתי ללכת לחופה אחרת לסדר חו"ק, ועלה ספק בליבי כי יתכן שכבר נהניתי מסעודת חתן שהרי הכיבוד שהיה שם היה לקראת החתונה והרי זה סעודת חתן, ומפני שעזבתי קודם החופה עדיין לא קיימתי מצות שמחת חתן וכלה שעדיין לא נכנס לחופה, ונמצא שהייתי נהנה מסעודת חתן ואינו משמחו, אך מסתבר לומר שגם ביקור קצר זה נותן שמחה בלבו של חתן גם אח"כ וצ"ע. (דף על דף ברכות ה' ב')

בעז"ה אנו עומדים לקראת סיום עניני חופה וקידושין נבקש מתלמידי רבינו מרן שליט"א להזרז לשלוח הנהגות ומעשים

רבינו מרן שליט"א ורעו ומחותנו מרן הגרמ"ש ברמן דנים בכשרות כתובה

רבינו מרן בסידור"ק ניתן לראות כוס חד פעמית עם מעט יין ביד התלמיד

חתן דומה למלך - תמונה מיוחדת רבינו מרן רוסס כפתורי פראק חתן מתלמידי

המשך עניני נשואין

חדר יחוד

חדר יחוד צריך להיות נעול, ומורה לעדים לשמוע נעילת הדלת, והעדים יכנסו לחדר היחוד לראות שאף אחד איננו. וכן יבדקו שהתריסים מוגפים.

[וכמבואר ברידב"ז ח"א סי' קכ"א. וע"ע במנחת יצחק ח"ד סי' כ"ט ובאוצר הפוסקים סי' נ"ה סק"כ אות ה'].

כן מורה לחתן שבניסיתו לחדר יחוד ייחד שוב העדים על הייחוד.

שני פתחים בחדר יחוד

אינו מקפיד שיש שני פתחים לחדר יחוד שהיו עדים בכל פתח, אבל צריך שפתח שני יהיה סגור. ומצריך את העדים לוודא שאכן הפתח נעול.

בחור לעדות קידושין ויחוד

בשעת הדחק לוקח בחור לעדות קידושין אף שעבר גיל עשרים.

[א"ה: ובספר דרך פקודין מ"ע א' חידש שפסול לעדות מדרבנן כיון שלא נשא אשה, אכן בשו"ת שער דעה סי' קל"ז פשיטא שכשר לעדות עי"ש, וכ"כ לי הגר"ח ק שכשר לעדות].

שהחיינו בחופה

בני ספרד המתעטפים בטלית תחת החופה, אם העריב היום אינו מברך על הטלית, אמנם שהחיינו מברך, ואומר לחתן לכוון בברכתו גם על הכלה, שמקבל כעת כלה חדשה, והכלה צריכה לברך על החתן, ויכוין החתן להוציא בברכה, והכלה תכוין לצאת מהחתן בברכה.

הפסק אחר החופה

בשיעורו של רבינו סיפר שפגש את האדמו"ר משומרי אמונים בעל חוקי חיים זצ"ל, ושאלו האדמו"ר האריך אחר החופה ניגשים לומר מז"ט לחתן ולכלה ויש שמבקשים ברכה ומאריכים עמו, והא כיון שכבר בירכו ברכת נישואין תחת החופה הרי צריך שברכת נישואין תהא עובר לעשייתו וצריך לעשות היחוד מיד לדעת הרמב"ם (פ"י מאישות ה"א) שחופה זהו יחוד וכן נפסק בשו"ע (אהע"ז סימן נ"ה ס"א) וללא

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת בלק תשפ"ו

השורש לכהונתו של פינחס - הכנעה לקב"ה

אם עשה דבר כנגדו מעתה אינו שווה מאומה, והיה צריך באמת להורגו ולשורפו, ולעשות לו את כל הדברים שעושים לקרבן.

נמצא שעניין הקרבן הוא להרגיש הכנעה גדולה, ולבטל את עצמו לגמרי לקדוש ברוך הוא. וכן איתא בזוהר, שעניין הקרבנות הוא שהאדם ירגיש שהוא מקריב את עצמו להקב"ה! וכן כתבו המפרשים (ספוטנו, אלשיך ועוד), על הפסוק 'אדם כי יקריב מכם', שעניין הקרבנות הוא להגיע להכנעה, ולבטל את עצמו כלפי הקב"ה.

ומאחר וזה שורש ענין הקרבנות, נמצא שזה גם שורש ענין עבודת הכהנים, שהם צריכים להרגיש התבטלות לקדוש ברוך הוא. ולפיכך, כשעשו את בגדי הכהונה המשמשים את הכהנים בעבודתם, וכן כשעשו את המשכן שהוא מקום העבודה, הוצרכו לכיון בכל פרט לעשותו מתוך התבטלות לקדוש ברוך הוא, 'כאשר ציוה ה' את משה', ועל ידי זה נוצר כח במשכן ובבגדים להכניע את לב הכהנים והעם, ולהרגיש התבטלות מוחלטת לה'. ועל כן כפלה התורה במעשה המשכן שמונה עשרה פעמים את התיבות 'כאשר ציוה ה' את משה'.

ובזה מבואר מה שתקנו חז"ל י"ח ברכות בתפילה, כנגד י"ח פעמים שנאמר במעשה המשכן 'כאשר ציוה השם את משה', שמאחר ונתבאר שענין התפילה הוא הכנעה והתבטלות לפני הקדוש ברוך הוא, כמו ענין הקרבנות, ממילא מבואר שכשם שכדי לזכות להכנעה בעבודת המשכן והקרבנות היו צריכים לעשות שמונה עשרה פעמים 'כאשר ציוה ה' את משה', כך גם בתפילה צריכים שמונה עשרה ברכות, לפי שכל ברכה מביאה תוספת של הכנעה והתבטלות לקב"ה.

ובזה מבואר מדוע זכה פינחס לכהונת עולם עבור קנאותו, שכן כדי להרוג את זמרי היה צריך מסירות נפש, כמו שכתוב במדרש שעשרה ניסים נעשו לו כדי שלא ייהרג, ומסירות נפש אינה אפשרית אלא מתוך התבטלות מוחלטת לקב"ה, וכיון שנתבאר שענין עבודת הקרבנות והכהונה הוא להחזיר באדם את ההתבטלות לקב"ה, נמצא שפינחס שזכה להתבטל לקב"ה באופן מוחלט ראוי לשמש בכהונה.

והנה איתא בתנחומא (פינחס פר' א), 'והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, ויכפר על בני ישראל. וכי קרבן הקריב, שנאמר בו כפרה? אלא ללמדך שכל השופר דמן של רשעים כאלו הקריב קרבן'. כלומר, שהריגת זמרי נחשבה לו כקרבן. אמנם לפי מה שביארנו ניתן לפרש באופן אחר, שבה שמסר את נפשו לקדש שם שמים עשה פינחס את עצמו כקרבן, ולפיכך זכה לכפר על בני ישראל.

כולנו יודעים את המצב של בני התורה בארץ ישראל, וכל אחד צריך להיות מוכן גם למסירות נפש למען התורה. אבל דבר אחד ברור, שהדבר הראשון שצריך בזמן הזה הוא שתהיה לנו מסירות נפש ביחס לתורה עצמה! שהתורה עצמה תהפוך להיות כקרבן! שהלימוד שלנו יהיה קרבן! וכיצד יהיה הלימוד קרבן? על ידי שלומדים סדבים שלמים ממש, בלי שום

בפרשתנו מתואר המעשה של זמרי בן סלוא והמדינית, שפינחס קינא לקב"ה והרג אותו. וכתוב בפרשת פינחס (במדבר כה יא-ג): 'פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתו מעל בני ישראל, בקנאו את קנאתי בתוכם, ולא כיליתי את בני ישראל בקנאתי: לכן אמור, הנני נותן לו את בריתי שלום: והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, תחת אשר קינא לאלוקיו, ויכפר על בני ישראל:'

דהיינו שבזכות כך שפינחס קינא לה' זכה לכהונה, וכמו שפירש רש"י, 'שאע"פ שכבר ניתנה כהונה לזרעו של אהרן, לא ניתנה אלא לאחר, ולבניו שנמשחו עמו, ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתן, אבל פינחס שנולד קודם לכן ולא נמשח לא בא לכלל כהונה עד כאן. וכן שנינו בזבחים לא נתכן פינחס עד שהרגו לזמרי'. וצריך להבין, מדוע זכה פינחס דווקא לכהונה בזכות שקינא לאלוקיו.

והנה במדרש תנחומא (וידא סי' א) מביא כמה שיטות בטעם הדבר שתיקנו חכמים שמונה עשרה ברכות בתפילה. ודעת רבי יוחנן היא, שהם 'כנגד י"ח ציוויים שבמשכן', שכן בפרשת פקודי נאמר בעשיית המשכן ובגדי כהונה שמונה עשרה פעמים 'כאשר ציוה ה' את משה'. וצריך ביאור מה הקשר בין זה לזה.

עוד צריך ביאור, מדוע אכן הוצרכה התורה לחזור ולכפול שמונה עשרה פעמים שעשו את המשכן וכליו 'כאשר ציוה ה' את משה'. וידוע בזה ביאורו של הבית הלוי (על התורה, שמות לא ג), שאף על פי שבצאלח היה יודע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, והיה יודע רמזים וסודות במלאכתו, ואת כל היסודות של יצירת המשכן, עם כל זה היתה כוונתו רק לעשות 'כאשר ציוה ה' את משה', ולא בגלל כל הסודות, והיינו שביטל את עצמו לצייווי של הקב"ה [ראה שם עוד בדבריו, שבכך נתקן חטא העגל על ידי מעשה המשכן, שכן שורש חטאם היה בכך שסברו לעשות כעין 'מושכן' לפי הבנתם, אף שעדיין לא נצטוו על כך מפיו של הקדוש ברוך הוא].

והנה בביאור ענין הקרבנות כתב הרמב"ן (ויקרא א ט), 'כי בעבור שמעשי בני אדם נגמרים במחשבה ובדיבור ובמעשה, ציוה השם כי כאשר יחטא יביא קרבן, יסמוך ידיו עליו כנגד המעשה, ויתוודה בפיו כנגד הדיבור, וישרוף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאוה, והכרעיים כנגד ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו, ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו, כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלוקיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שיישפך דמו וישרף גופו, לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה, וכיפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו, נפש תחת נפש'.

מבואר מדברי הרמב"ן, שאדם צריך להרגיש בשעת הקרבת הקרבן שבעצם אחר שעבר עבירה אין לו זכות לחיות, כיון שעשה כנגד רצונו של הקדוש ברוך הוא, ומאחר וכל מציאותו באה רק מזה הקב"ה, והוא חייב לו הכל, ממילא

חוראת שעה

מכתב מיוחד לחיזוק אברכי הכוללים בתקופה זו

[נכתב בכינוס ראשי הכוללים]

הרב משה הלל הירש
ראש ישיבת סלבודקה

חידוד

נראה דראוי כל אברך מעכשיו עד סוף ימים נוראים, להקפיד לבוא בתחילת הסדר עם תענית דיבור של חצי שעה.

זה דבר מאוד קשה ובגלל זה שזה קשה ובבחינת מסירות נפש, זה יביא כבוד שמים גדול מאוד, וממילא הקב"ה יתקרב אלינו, ואז יהיה לנו מהקב"ה ס"ד מיוחד שבלי הס"ד המיוחד לא יהיה האפשרות לנצח כנגד אלו שלוחמים נגדנו.

וע"י זה יהיה לנו הס"ד המיוחד וננצח במלחמה הזאת, ואדרבה זה יביא שנגיע למדרגות גבוהות מאוד שעד עכשיו לא היו.

וע"י בעה"כ לכה"ת עש"ק חוקת תשפ"ו משה הלל הירש

וע"י בעה"כ לכה"ת עש"ק חוקת תשפ"ו משה הלל הירש

ביטול תורה! ואף על פי שעוד מעט סוף הזמן, מכל מקום צריך ללמוד תורה במסירות נפש! זה בוודאי הדבר שאנו מחוייבים בו עכשיו, ללמוד תורה כמו קרבן, שיהיה ריח ניחוח לה', וזה יכול להיות סיבה להוריד את כל הבעיה, אם נתחזק ונביא קרבן זה לה', אולי ירחם עלינו שלא נצטרך להביא קרבנות אחרים, שיהיו מבחינה מסוימת קשים יותר בשבילנו. ה' יעזור וייתן לנו את הכח לעשות רצונו כראוי.

ספק קרא קריאת שמע - האם חוזר ומברך

קיום המצוה [וכמו שכתב שם בתשובה ש"יט], בכל אופן גדר התקנה וצורתה היא לאומרם במקום מצוות קריאת שמע, וכל שיש עליו חיוב קריאת שמע דינו לקרותה כפי צורת התקנה - קריאת שמע עם ברכותיה.

הראיה מהדין ברכות לאחר הזמן

ולשם כך הביא ראיה מדין המאחר לקרוא קריאת שמע - והיינו, שמעיקר הדין היה נראה שהמאחר לקרוא קריאת שמע שלא בזמנה הפסיד את ברכותיה, שהרי אינו מחויב בה ולא נתקנו הברכות אלא במקום חיוב קריאת שמע, אלא שבמשנה אמרו שהקורא קר"ש לאחר זמנה לא הפסיד - 'את הברכות', ובהכרח הכוונה היא שתקנו לומר קריאת שמע אפילו לאחר זמנה על מנת שיקיים לכל הפחות את דין ברכות קריאת שמע, שעל ידי החיוב לקרוא קריאת שמע חל עליו החיוב לברך את ברכותיה. [ובזאת יובן היטב דעת הרמב"ם בהל' ק"ש פ"א הי"ג, שאם לא קרא קר"ש בעונתה הרי הוא מברך ברכות ק"ש כל היום כולו, והיינו משום שיסוד הברכה הוא מחמת החיוב לקרוא קריאת שמע אף לאחר שעברה עונתה].

ומבואר כי מכח החיוב לקרוא קריאת שמע מתחייב גם בברכותיה - ועל כן גם באופן שהוא מסופק אם קרא קר"ש לחזור ולקרוא עם הברכות, שמכח החיוב שמוטל עליו בעצם הקריאת שמע מחויב גם לברך את ברכותיה, וזו כוונת הרשב"א - "כל שהוא חייב לקרוא קורא לכתחילה עם ברכותיה".

והדברים טעונים הבנה, מדוע באמת צריך לחזור ולברך הלא בכל מקום הכלל הוא 'ספק ברכות להקל', ובמה נשתנה דין ברכות קריאת שמע מכל הברכות.

ביאור דעת הרמב"ם

ועמד על כך בתשו' הרשב"א (ח"א סי' ש"כ), וכתב שיש הסוברים שכאשר הברכה נתקנה על מצוה שעיקר חיובה הוא דאורייתא אזי דין הברכות הוא כדין המצוה, ועל כן במקום ספק שחזור על המעשה מצוה דינו לחזור ולברך, אולם לא כן היא שיטת הרמב"ם שגם במקום שחזור ומקיים את המצוה מדין 'ספק דאורייתא לחומרא', עדיין אינו חוזר ומברך משום שהברכות הם דרבנן, וספק ברכות להקל.

ועל כן כתב לבאר כך, ואלו דבריו - "ואני אומר לדעת הרב (הרמב"ם) ז"ל, שהוא סבור שמתחילה כך הייתה התקנה, כל שהוא חייב לקרות, קורא לכתחילה עם ברכותיה". כלומר, שזאת צורת התקנה לקרוא קריאת שמע עם ברכותיה, והביא ראיה לדבר ממה שאמרו (ברכות ט, ב) 'הקורא קריאת שמע שלא בזמנה לא הפסיד - כאדם הקורא בתורה, והפירוש הוא 'לא הפסיד את הברכות'.

ביאור כוונת הרשב"א

ובביאור כוונת הרשב"א - נראה, דאף שהיסוד לדין ברכות קר"ש הוא דין ברכות בפני עצמן ולא ברכה על

"הם עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה" (כג, כד).

כתב רש"י "כשהן עומדים משנתם שחרית, הן מתגברין כלביא וכארי לחטוף את המצות, ללבוש טלית לקרוא את שמע ולהניח תפילין".

שיטת הרמב"ם שחוזר וקורא עם ברכותיה

ונהגה בדין קריאת שמע כתב הרמב"ם (הל' קריאת שמע פ"ב הי"ג) - "ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא, חוזר וקורא ומברך לפניו ולאחריה, אבל אם ידע שקרא ונסתפק לו אם בירך לפניו ולאחריה או לא בירך, אינו חוזר ומברך".

ומקור דברי הרמב"ם הוא מגמ' ברכות כא, א - שם נחלקו האמוראים לגבי מי שנתספק אם קרא קר"ש, האם חייב לחזור ולקרוא או לא, שדעת רב יהודה שקריאת שמע חיובה מדרבנן וממילא הוא ספק דרבנן ואינו חייב לחזור ולקרוא, ודעת ר' אליעזר שחייב קריאת שמע דאורייתא וממילא הוא ספק דאורייתא וחייב לחזור ולקרוא. ופסק הרמב"ם שחייב קריאת שמע הוא חיוב דאורייתא ולפיכך ביספק - חוזר וקורא.

אלא שבזאת הוסיף הרמב"ם חידוש דין - שלא זו בלבד שחוזר וקורא קריאת שמע, אלא גם חייב לברך את הברכות שלפניה ואחריה, אע"פ שבמקום ספק רק על הברכות אינו חוזר ומברך כיון שהברכות הם חיוב דרבנן וספק ברכות להקל.

משנת הישיבה

מתוך סדרת ועדי הרכה לכני ישיבה

עבודת המידות (י')

כי העוון הוא המסבב, וכמו שאמר דוד עליו השלום 'הניחו לו ויקלל כי אמר לו השם יתברך', תלה הענין בחטאו, ולא בשמעיו בן גרא.

אמנם יש להוסיף בזה, שכדי שאדם יוכל להגיע למדרגה אמיתית של התבוננות כוז, עליו לדעת תחילה כיצד 'להרגיע' מעט את רגש הפגיעה, שכן רק באופן שהרגש פחות דוחף, ואין הנקמה 'בוערת' בו כל כך, אז אכן אפשר להתגבר עליה ע"י מחשבות נכונות, אבל כל עוד שאדם מרגיש פגוע מאד, והרגש שלו מבקש נקמה באופן חזק, אזי קשה לו מאד להתחיל להתבונן.

וכיצד ניתן להחליש את רגש הפגיעה? על ידי חיזוק מידת הענווה, שכן אין ספק בכך שעוצמת הפגיעה תלויה בגאוותו של האדם, שכלל שהוא חש 'לי נאווה תהילה' מתעצמת בליבו תחושת הפגיעה, שכן 'איך יתכן שהוא עשה לי דבר כזה', וכאמור, הרגש הזה אינו נותן מקום למחשבה אחרת להיכנס. אמנם מי שהוא עניו, אזי הרגש הטבעי לנקום כבר קטן יותר אצלו, ואז הוא יכול להתחיל להתבונן שהכל מאת בורא העולם, וממילא להתגבר לגמרי על רצון הנקמה.

הזכרנו [הובא בשבוע שעבר], שפעמים רבות אדם עושה מעשים מכוח רצון פנימי לנקום בחבירו, אך הוא בטוח שעושה כן מסיבות של 'קנאות' וכדומה. ובאמת, מי שרגיל בעבודת המידות יודע מיד לזהות את שורש מעשיו, ופתאום הוא 'תופס את עצמו', אפילו תוך כדי דיבור, וחושב, מדוע עכשיו אני כ"כ כועס ו'קנאי', הרי בד"כ אינני מתנהג באופן כזה, ואז הוא מבין שמעשים אלו באים מכח רצון הנקמה, שהרי בתוך תוכו הוא יודע שעדיין הוא פגוע ממנו, וההתנהגות המשונה שלו מעוררת אותו לחשוב ולזהות את השורש.

החינוך (מצוה רמ"א, שלא לנקום), מדריך את האדם כיצד להתגבר על הרצון לנקום, וזה לשונו: משרשי המצוה, שיידיע האדם ויתן אל ליבו, כי כל אשר יקרה - מוטב עד רע - הוא סיבה שתבוא עליו מאת השם ברוך הוא, ומיד האדם מיד איש אחיו לא יהיה דבר בלתי רצון השם ברוך הוא, על כן כשיצטוו או יכאיבו אדם יידע בנפשו כי עוונותיו גרמו, והשם יתברך גור עליו בכך, ולא ישית מחשבותיו לנקום ממנו, כי הוא אינו סיבת רעתו,

ממדן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א פרשת בלק תשפ"ו

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

וַיֵּרָא בָלָק בֶּן צְפּוֹר אֶת פִּלְאֵשׁ עֶשֶׂה יִשְׂרָאֵל לְאֹמְרֵי
(כב, ב). ופירש רש"י, אמר אלו שני מלכים [סיחון
ועוג] שהיו בטוחים עליהם לא עמדו בפניהם, אנו על
אחת כמה וכמה לפיכך יוגר מואב, עכ"ל. והנה באמת
הוא דבר פלא, שמלחמת סיחון ועוג מוזכרים בתורה
בקיטור גדול בכמה פסוקים (בסוף פרשת חוקת), ואילו
מעשה דבלק ובלעם הוא כמעט פרשה שלימה בתורה,
והרי בפועל לכא' היה להיפך, שהרי מלחמת סיחון
ועוג היה דבר עצום באותו הזמן, שהרי הם היו מעצמות
אדירות וכולם היו בטוחים בכוחם, ואעפ"כ בחדוש
אחד עמ' נלחמו בהם והרגו את סיחון ועוג וכבשו את
כל הערים החומות והבצורות, ודבר זה עשה פחד נורא
בכל העולם והטיל מורא על יושבי ארץ הכנעני, ובודאי
שדבר זה עשה רעש גדול בחדשות העולם באותם
ימים. ומאידך גיסא, מעשה דבלק ובלעם מן הסתם לא
היה בכותרות של אותם הימים, אלא היה נחשב ללעג
וקלס, דמה יוכל אותו זקן שהיה חיגר וסומא לעשות
במקום שסיחון ועוג לא הצליחו, אך בתורה חזינו
להיפך, וכנ"ל, וצ"ב.

וביארנו בקובץ 'זו"י העמודים והשוקים' (גליון קכו
עמ' צ), דסיחון ועוג באו להילחם עם ישראל בנשק
ובגבורה, וזוהו אין צריך להאריך, שהרי הקב"ה הוא
כל יכול, וברגע אחד מכלה אותם, ובכל זאת הוזכרו
בתורה כי הם היו קליפות טמאות וגם להם היו כוחות
רוחניים שהיה צריך לכבושם. אך הנה בלעם לא בא
להילחם גופנית עם ישראל, אלא להוכיח עוונותיהם של
ישראל, ולומר שאינם מתנהגים כמו בניס, שהרי חטאו
בעגל ושלחו מרגלים וכיו"ב, וכשבאים להילחם בצורה
רוחנית שכזו, זו סנה גדולה מאד, ולזה צריך להקדיש
פרשה שלימה. ואכן אותו רשע הצליח במזימתו
להטות את ישראל, כי זו העצה שנתן לבלק, שבנשק
לא יוכל להם, ורק על ידי חטאים יוכל להפילם ח"ו.

ובזה מבואר מה שאמרו חז"ל במסכת ברכות (דף יב
ע"ב), אמר רבי אבהו בן זוטרתא אמר רבי יהודה בר
זבדא, ביקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע, ומפני
מה לא קבעוה, משום טורח ציבור, וכמבואר בגמ'
שהטעם שרצו לקבוע פרשת בלק בק"ש הוא משום
דכתיב 'כרע שכם כארי וכלביא מי יקימנו', ופסוק זה
דומה ליבשכב ובקומך' שבפרשת שמע, שהקב"ה
שומרו בשכבנו ובקומנו. אך לפי מה שנתבאר יש
להוסיף עוד, דהחזיק הנלמד מפרשת בלעם הוא
שהמלחמה האמיתית היא לא בחיל ולא בכח, אלא
רק בצורה רוחנית, ורק על ידי תורה ותפילה ומעש"ט
ניתן לנצח את אויבנו, כי הנה עין ה' על ידאיו, ואילו
היו לנו עיניים בריאות ותורניות, החדשות היומיות לא
היו על איראן ועל הסכם כזה או אחר של ארה"ב, אלא
כמה תורה וחסד נוספו בכלל ישראל בימים האחרונים,
וכמה נתגברו על 'צער הרע', ומאידך כמה לדאבונו
נכשלו בחטאים ועבירות שמעכבות את הגאולה
וגורמים לקטרוג, כי שדה הקרב האמיתי נמצא בבתי
כנסיות ובתי מדרשות, ודו"ק.

• זוי העמודים והשוקים • שאלה משולחנו של מרן שליט"א

האם מותר לחלל שבת על מנת למנוע אכילת חלב אחר בשר

לכבוד מורי ורבי עמוד ההוראה

רבינו מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אציגה נא בפני רבינו שליט"א שאלה הלכה למעשה שהגיעה לידינו, ונבקש לשמוע הכרעתו, דעת תורה:

כליל שבת פרשת שלח הלכתי לביקור חולים בביה"ח 'מעייני הישועה', וכשיצאתי נפגשתי עם הרב האחראי על ענייני הדת
בביה"ח, כשלצידו שני בחורי חמד שבאו לבקשת אמם לשאלה דחופה, וכה היתה שאלת אמם: 'אחד מקרובי משפחתי ערך
שבת שבע ברכות משפחתית בעיר אשדוד, וביקשו מכל אחד להכין משהו, ואני הכנתי את הגלידה עבור הקינוח של אחר סעודת
השבת. וכעת גיליתי שבטעות במקום להכניס שמנת פרוזה, הכנסתי גלידה שמנת חלבית, כך שבגללי עומדים כל המסובין
להיכשל באיסור בשר בחלב, שיאכלו את הקינוחים אחרי הבשר'. ולכן ביקשה מבנייה שיחפשו גוי שיסכים לנסוע בתשלום
לאשדוד, ולהודיע להם שהגלידה חלבית.

ונשאלת השאלה, האם מותר לשלוח נהג גוי מבני ברק לאשדוד במקרה כזה, יש לציין שיש כאן שיקול נוסף, כי יש אנשים שיש
להם אלהיהם לחלב, ובשבילם לאכול גלידה חלבית זה עלול להיות פיקוח נפש [וחכ"א הורה שאין להתיר להם בזה אמירה לגוי
במלאכה דאורייתא].

בתורה וברכה

תלמידו המתאבק בעפרו

מרדכי בוגם זילברברג

תשובה. אפשר להקל לשלוח נהג נכרי לצורך הצלת רבים מאכילת בשר בחלב, ובפרט כדי למנוע את הצער כשייוודע להם שנמשלו
בזה, ובצירוף שאולי יש שם אלהיים לחלב.

מקורות ונימוקים

לכאורה מותר לשלוח נהג גוי כדי להציל אותם מאיסור אכילת גלידה חלבית לאחר בשר, שהרי כתב המשנה ברורה (סימן רע"ס"ק
כה) דמותר לומר לנכרי לתקן את העירוב שנתקלקל בשבת, כדי שלא יבואו רבים לידי מכשול, וכדאי הוא בעל העיטור [הסובר
שלא צורך מצוה מותר אמירה לנכרי גם במלאכה דאורייתא] לסמוך עליו להתיר שבות דאמירה אפילו במלאכה דאורייתא במקום
מצוה דרבים.

ואמנם בשערי תשובה (סימן תרכ"ה) הביא משה"ת נדע ביהודה (מהדו"ק סימן לג) שיש לבטל המנהג שהנכרי מדליק נרות ביום
הכיפורים לעת תפילת נעילה, וכתב שביטל המנהג בק"ק יאמפלא ובפראג, רק התירתי שיטלטל הנרות שכבר דולקות מערב יום
הכיפורים להעמידם בפניהם בכל בית הכנסת, דהיינו שבות דשבות במקום מצוה, ואם כבר גבר החושד קודם שהתפללו הציבור
נעילה בלחש, אז מיקר צורך גדול, והנה להם מוטב שיהיו שוגגים ולא יהיו מזידיים, אבל אם הציבור כבר התפללו... יש למחות
בידם ומוטב שלא יאמרו פיוטים וסליחות וישמעו מהש"ק, ולא יעשו דבר האסור לרוב הפוסקים, עכ"ד, והובא גם במשנה ברורה
(סימן תרכ"ה סק"ג).

ומבואר במשנ"ב שלא התיר בכל דבר לצורך רבים, רק להציל ממכשול, אבל לא כדי שיוכלו להתפלל אפילו לא תפילת נעילה,
אמנם יעוין בספר 'מלכים אמנו' (פ"א הערה יז) שהבאנו שהרבה מקילים גם בזה, כיון שהוא לצורך רבים, מותר גם במלאכה
דאורייתא.

אלא שבענייני יש לעיין אם יש מקום להתיר, שהרי מן התורה איסור אכילת בשר בחלב הוא רק אם הוא נתבשל יחד, ורבנן אסרו
לאכול יחד בשר וחלב גם שלא בדרך בישול, ועל זה הוסיפו להחמיר גם אכילת חלב לאחר בשר, והטעם הוא כמו שכתב בשו"ת
גינת ורדים (יו"ד כלל א סימן יז) מפני הרגל עבירה, שמא יבוא לאוכלם שניהם גם יחד, ועיקר איסור אכילת גבינה אחר בשר אינו
אלא הומרא דרבנן בעלמא.

וידועים דברי התיבות המשפט (סימן רל"ד סק"ג) שהאוכל איסור דרבנן בשוגג, אין צריך שום כפרה וכאילו לא עבר דמי. ואמנם
רבים חולקים עליו, אבל מסתבר שבחומרא דרבנן, גם יודו דכיון שאכלם בשוגג, שלא היה לו לחשוש לכלום, אין בו שום איסור,
וא"כ למה לנו להתיר אמירה לנכרי עובר אנשים שלא יכשלו באיסור.

ובפרט שכלל לא ידוע כמה חלב יש בגלידה חלבית, דאמנם זה חלבי אבל מסתבר שהחלב בטל ברוב, וזה תערוכת של חלב שאינו
ניכר שאפשר גם להקל בזה.

ולגבי החשש שמא בין המזומנים נמצא אדם הרגיש או אלהי לחלב, אשר עלול לאכול מהגלידה מתוך הנחה שהיא פרוזה
ולהסתכן, לכא' לא נראה להתיר בשביל כך איסור, שזה דבר שאינו מצוי, ובפרט שמי שאלרגי לחלב נוהד מאד ולא אוכל גם גלידה
פרוזה, שאינו מוכן להסתכן כלל.

אך אולי יש לצרף שאף אם אין שם אנשים שאלרגיים במצב מסכן חיים, מכל מקום ישנן תינוקות שאלרגיים ברמה נמוכה, וזה דבר
ששכיח יותר, והדבר גורם להם לצער גדול, וא"כ שמא נוכל להתיר ע"י נכרי למנועת דבר זה.

אך בכל זאת נראה להתיר מחמת צירופים אלו, שאמנם היתר אמירה לנכרי באיסור כזה אינו חלק, אבל בצירוף זה שאולי יש
אלרגיים לחלב, ובצירוף גם שהיה צער גדול לאנשים כשייוודע להם שנמשלו באיסור זה, ולרוב האנשים אכילת חלב אחרי בשר
חמור להם מאד, וכשישמעו אחר"כ שנמשלו באכילת חלב אחר בשר, הצער שלהם יהיה נורא, וגם ההלבנת פנים של האשה שהכינה
יהיה גדול, שידברו עליה שהכשילה ציבור גדול באיסור זה. והטוב ביותר שיאמר לנכרי שיאמר לנכרי אחר לנסוע לאשדוד ולומר
להם שהגלידה חלבית, ובצירוף כל הדבר הנ"ל הרי זה היתר חלק.

לרגל יום ה'צ"ה 85- לעלייתו בסעודה השמימה עקד"ה

שמעתי מ' משה בלוי שבכנסיה הגדולה הכריזו של מי שאינו רב או אדמו"ר יעזוב את האולם, ואכן כל הרבנים והאדמו"רים נשארו, והעסקנים נשמטו אחד אחד ויצאו, וגם ר' יעקב זונזייער רצה לצאת אך ביקשוהו שישאר. ולפתע פגש ר' מ' בלוי במסדרון את מרן הגר"א וסרמן, שאלו מה עושה כאן ריש מתיבתא דברנביץ, והגר"א השיב בענותותו הנוראה 'הרי ר' משה חיים לאו הכריז שמי שאינו רב או אדמו"ר יעזוב את האולם, ואני הלא אינני רב ואינני אדמו"ר...', וכמובן דאג ר' מ' בלוי שישביחו פניהם.

שמעתי מהגר"א ר' א' לופיאן זצ"ל, שמרן הגר"א וסרמן זצ"ל ביקשו באר"ב, ונדדמן אצלו רב אחד מיציא אישננו, וסח לו ששולח את בנו ללמוד בקולג' [אוניברסיטה], ואמר שאנחנו עז רצונו שיגדל בנו ת"ח, אך חייב ללמוד גם אומנות כמפורש בגמ' בקידושין (דף כט ע"א). א"ל הגר"א, מה יותר חשוב, לימוד אומנות או מצות מילה, והשיב אותו רב בודאי שמצות מילה, א"ל הגר"א, לו ידי כדברך שיש מצוה גדולה ללמוד את בנו אומנות, אבל גם אתה מודה שלא תהא גדולה מצוה זו במצות מילה, ובמצות מילה שהיא שקולה כנגד כל התורה, קי"ל שאם מתו אחיו מחמת מילה, אסור למלוו מחמת פיקו"ו... [וכ' בברכת שמואל (קידושין, סימן כז) שאם רואים בחוש שהאומנות מרחקת מהתורה, ודאי שלא לה נתכוננו חז"ל].

פ' א'באג השבועות הבחינו תלמידי ברנביץ בלשון אש המתפרצת מבית נכרי אחד, והעידוהו והצילו את כל משפחתו, ולאחר החג בא עם סכום נכבד לתרום ליישיבה. אך מרן הגר"א וסרמן סירב אע"פ שסכום זה היה יכול לשמש כעוגן הצלה לקיום הישיבה, ואמר דאמנם מקבלים קרבות מעכ"פ למזבח, אבל החזקת תורה שאני, ובזה אין לעכ"פ שייכות.

כידוע שלח"ח היה כולל קדשים ושם למדו בהתמדה גדולה בלי לבזבז רגע, ומרן הגר"א וסרמן זצ"ל למדו שם, והיה חברותא של מרן הרב מפוניב"ז זצ"ל, והניד ע"ע שב' שנים שלמדו בכלל זה, הוא מוכן למסור דין וחשבון בב"ד של מעלה שלא ביטל רגע אחד מלימודו. ופ' א' באמצע לימודו קיבל מברק שגולד לוב, קם בוידן שהחינו, והמשיך באותה תיבה בה עמד מקדש לכן. וקודם יום השמיני, נכנס לח"ח ושאלו האם ללכת לבית, ושאלו הח"ח אתה מוזה, וכשהשיב אל, א"ל הח"ח א"כ תשאר כאן ללמוד ותעשה שליח מכאן לאחד שימול את בנך.

וכע"ז שמעתי מהרב יהושע לייב גודלסקי זצ"ל שלמד בחברותא עם הרב נפתלי בייניש וסרמן זצ"ל ה"ד ביישיבת טעלז, ובהתקרב שמואל נישואיו הזמין החתן את החברותא שיבאו להשתתף בשמחת החתונה שנערכה בסלודקא, ובאותם הימים הגיע ר' אלחנן לבקר את בנו ביישיבת טעלז, ושאל את אביו כדת מה לעשות, ובפרט שהמדיבור הוא בנסיעה שתימשיך יום שלם. הגר"א וסרמן השיב: 'כיון שלמדת עמו בחברותא, הנה צריך להשתתף בחתונה, אבל רק בחופה, ומיד לאחר החופה תעלה לרדת ותשוב ליישיבה!'. שמעתי שמרן הגר"א וסרמן זצ"ל כשהיה מקבל תורה מרבו הח"ח היה מקפיד תמיד לעמוד (ע"י מכות דף ג ע"ב, ובער"ל וכן הוידע שם), עוד שמעתי שחזר על מסכת חולין חמישים פעם. והיה ר' אלחנן מייצג לתלמידים שבימי צעירותם כשהזכירו חזק לימודו הרבה, ורק לעת זקנותם כשהזכירו נחלש יעסקו ביישוב קושיות ראשונים. עוד שמעתי שפעם אחת הגיע ר' אלחנן לעיר אחת כדי ליסד שם ישיבה, באותה העיר היה רב שגם היה ת"ח ולמדן, וכשהגיע ר' אלחנן הלכו בני העיר ובאו אליו, וכשראה שהוא פוגם בכבודו של הרב נטל את הישיבה ונסע משם.

שמעתי מתלמידי הגר"א וסרמן, שכל מי שהביט פעם אחת בפניו הקדושות הרגיש שרואה פני השכינה, ותמיד היה ליבם מתמלא באימה ופחד. וסיפרו שהדרך מביתו עד הישיבה היתה כקילומטר, וכי"מ סירב שייסעוהו, והקפיד לעשות הדרך ברגלו, ותלמידים שעקבו אחריהו העידו שלא רביט כלל מחוץ לד' אמותיו, וינימו היו נתונות תמיד בקרקע, וראשו בשמי שמים. [שמעתי שהגר"ק ר' אהרן מבעלזא זצוק"ל אמר: 'תסתכלו על פניו של ר' אלחנן, ותראו שהוא אדם קדוש מאד'].

כמור"כ העידו תלמידי ששמעתי ולא ראו חיך על פניו, פרט לשבת שראו לפעמים בת-שחוק על פניו. ופעם אחת רשמו התלמידים בפנקס 'היום עשה הרבי חיך', היה זה כשהביא את דברי רשב"י בירושלמי (שבת פ"א ה"ב) שרשב"י אמר שאם היה במעמד הר סיני בשעה שניתנה תורה לישראל, היה מבקש מהקב"ה שירא שתי פיות, אחת לתורה ואחת לשאר הדברים הגשמיים שיעשה בה כל צרכיו, וכאן צחק מרן הגר"א וחיך. עוד שמעתי שפ' א' ראה ר' אלחנן בחור שצוהק באמצע השיעור, וביקשו שיעזוב את המקום. עוד שמעתי מתלמידיו, שפ' א' נסתלק לבית עולמו בחור מתוך שלמד בהתמדה עצומה ונחלשו כוחותיו, ומאז היה מגיע ר' אלחנן לאלום הישיבה בשעה 12 בלילה, והיה מצוה על התלמידים ללכת לישון.

עוד שמעתי שמרן הגר"א נסע באניה מאנגליה לצרפת לאסוף כסף ליישיבה, וגם נשיא אגו"י באירופה נסע עמו, ובאמצע הדרך היה רוח סערה גדולה והאניה היטלטה מצד לצד וחשבה להיטב, ורבים לא חשו בטוב, והקצאו וכו'. לאחר שהאניה עגנה בצרפת, שאל ר' אלחנן כיצד עברה עליו הנסיעה, והשיב 'מבויק'. והוא המה, והיה גליל נוראים שגרמו לכולנו תחושות אימות, וכבודו אינו איש צעיר. אך ר' אלחנן הביט בו, כמי שאינו יורד לסוף דעתו, ותמוה: 'הלא לפני שיצאנו לדרך אמרתי תפילת הדרך בכונה, וכיצד הנה רוצה שארגיש לא טוב?'. והאמונה אצלו היתה כ"כ מוחשית, וכמו אחד שלוקח תרופה ובטוח הוא שהיא תעזור למחלתו, ללא צל של ספק.

עוד שמעתי מעשה שביקש מרן הגר"א וסרמן מיהודי אחד בברנביץ שיעשה חסד עם אדם פלוגי, והוא השתמט ואמר שאין לו כח... ולאחר זמן פגש ר' אלחנן את אותו יהודי שהוא במצב של תשישות ועייפות נוראה, ונתאון אותו אחד בפני הגר"א על מה ולמה עשה לו אלקים כך. והשיבו 'אתה עצמך הבאת עלך חולי זה, שהרי ביקשתי ממך לעשות חסד עם פלוגי, ואמרת שאין לך כח, ולכן בשמים מילא את מוצא פיך ונטלו ממך את הכח מגופך'.

מעשה נורא אידע בליל פורים שבחור מיישיבת ברנביץ העיד והוכיח כמה פוחזים וריקים ששבו ממסיבה, והם רצו אחריה ונכנסו להילחל הישיבה בכדי להכותו, צוה עליהם הגר"א בקול תקיף שיעזבו את הילחל הישיבה, ואחד מהם שהיה קל דעת ביותר, אמר לו: 'אלחנן בלי ידיים...', ורבי אלחנן השיב 'אתה בלי ידיים', ולא עברו מימם מונטים וכל העיד נחרדה לשמוע שהנער קיבל שיתוק בידיו ונשאר ללא ידיים, רח"ל. [ועי' משי"כ בקובץ שיעורים (על כתובות דף סב ע"ב) שדיבורו של פה קדוש פועל בטבע ואפי' בלא שום כונה, וכמו הגר"ח החוצב מטבעו, אלא שאם טימא שפתי בדיבורים אסורים הוחלש כוחו, כמו הסכין שעלה עליו חלודה הרבה, יע"ש].

עוד שמעתי שישב אחד אצל הגר"א וסרמן, בתקופה שהי' אלמן ל"ע, ונכנס ילד של איזה שכן וביקשו קופסא ריקה של גפרורים לשחק בה, וקם ר' אלחנן מכסאו, הוציא שתי קופסאות שהיו חצוין ריקות, והעביר את הגפרורים מקופסא אחת והכניסה לשניה, ונתן לו את הריקן.

אחורה נא חידה

איך יתכן שמוותו לטלטל לכתחילה שש אמות ברשות הרבים [לא עבור חולה]?

(התשובה לחידה, א"ה בגיליון הבא, החידה מאת ידידנו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: כיצד יתכן שהסוחט ענבים לתוך כוס ריקנית בשבת, ובכל זאת לא יעבור על איסור תורה? **תשובה:** קי"ל שהסוחט ענבים לתוך כוס ריקה (ולא לתוך מאכל) חייב חטאת, משום מפרק, שהוא תולדה דמלאכת דש (שבת דף קמד ע"ב, וש"ע ו' א"ח סימן שכ). אבל הסוחט ענבים המחבורות לגפן, פטור, וכמבואר במאירי במסכת שבת (דף קמד ע"ב), ד"ה מפרק... מפרק... בתורתו הצרפתיים פירשו... שנותק דבר ממקום שגדל בו, ולא מן המחבור, אלא מן התלוש, כענין הדש שמפרק התבואה מקשים שלה, ע"כ. וכן כתב בחידושים המיוחסין לר"ן (שבת דף עג ע"ב), וכן כתב האגלי טל (מלאכת דש, סעי' ד ס"ט), וזהו דלא כמבואר ברש"י (שבת דף עג ע"ב, ד"ה מפרק) דהמפרק תמרים מן המכבדות שבאילן עובר על מפרק. ועיינו במנחת חינוך (מוסף השבת, מלאכת דש). ובאמת כשיש פיקו"ו וצריך לסחוט מיץ מענבים בשבת, מדין הקל הקל תחילה יש לסחוט מהאילן בעודו מחובר, ויהיה פטור לשיטת המאירי והר"ן.

כיצד יתכן שהמקבל עליו עול תורה מושלך לכלא?

בימים האחרונים נשאל מרן רבינו שליט"א מאת בעלי בתים, כיצד יתכן שבחורים הלומדים תורה מושלכים לכלא ב"ענו"ן לימוד התורה, הרי אמרו חז"ל במשנה (אבות פ"ג מ"ה) 'כל המקבל עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות, וכדפירש רבינו יונה, אחר שעושה תורתו עיקר ומלאכתו עראי, הקב"ה ישמרדו מכל דבר רע, שלא יצטרך ליבטל מלימוד התורה, ולא יתן בלב הערין הלוקח נפשות לעשות מלאכתו, יע"ש.

והשיב רבינו בקובץ 'ווי העמודים וחשוקיהם' (חורש סיון-תמוז תשפ"ו, עמ' ס), שכוונת קבלת עול תורה אין די ללמוד בישיבה, **אלא צריך להתמסר לגמרי לימוד התורה**, שהעול החידושי שיהיה לו זה רק עול התורה, וחזון מזה אינו דואג לכלום. ועוד הוסיף רבינו, שבאמת מי שנעצר זה מעלה גדולה, וע"ז אמרו 'אשריך שנתפסת על דברי תורה', ומי שנעצר זכה להצטער על התורה, וכי יש לך זכות גדולה מזו. וכמו שטורי ישראל שהיו במצרים, שזכו לקבל מכות על כך שנססו נפשות שלא להכות את אחיהם במצרים, ולכן זכו להיות זקני ישראל ונעשו בנאים.

וסיים רבינו: **אנו ממצאים ברגעים האחרונים של הגלות, ויש כעת ביור גדול במ"י לה' אלי, ואין לך זכות גדול מזה להראות את מסירותו לתורה, ולהצטער עבור הזכות שאינו רוצה להיטמאות בטומאת אלו שרוצים להיות ככל העמים, רוצה להישמר על קדושת ישראל, ורוצה להמשיך ללמוד תורה, והרי זה ברור שכל מי שמצטער בשביל זה, זה זכות גדולה בעבורו, ולא חזק לומר שצריך לה זה זכות, והמקבל עליו עול תורה - זוכה להיעצר בשביל התורה, ואחר כך לקבל שכר גדול על כך, וכל אלו שזכו לשבת בבלא בגלל שזכו ללמוד תורה, עוד יראו בגדולתם', עכ"ז רבינו.**

'נראה שמישיח צריך להגיע!' | מרן רבינו שליט"א מתייחס למהפך הדגמטי של נשיא ארה"ב

ביום חמישי (פ' חוקת), בסיום שיעורו של מרן רבינו שליט"א, נשאל רבינו ממשותפי השיעור: 'הציבור מאד מבובל, פה טראמפ מתהפך, וכאן יש צרות עם מעצרים של בחורי ישיבות, רוצים שהרב יגיד קצת דברי חיזוק...', שואלים איך זה שטראמפ התהפך פתאום לדעת עם ישראל, עד היום הוא היה לטובתנו, ופתאום הוא נהיה נגדנו? מה הרב אומר, איזה דבר חיזוק, אנשים מרגישים שכולם נגדנו...'

מרן שליט"א הפתיע והשיב בחדות: **'כן, כן, נראה שמישיח צריך להגיע, אנתו כולנו יודעים מה נאמר בקללות (דברים כח, לז): "וְהָיִיתִי לְשֹׁמֵר מִן הַיָּדָא עֵינֶיךָ אֲלֵיךְ תִּרְאָה".** כאשר רבינו מיד מסביר: **"זה נקרא שאנתו משוגעים ממראה עינינו, שרואים דברים תמוהים כאלו, לראות ידד כזה גדול שכל כך היה בעדנו, וכל כך עזר לנו, ואפילו הבת שלו התגייסה..., וכעת אידע דבר שנהיה נגדנו, וכל כזה מסיבות של מה שאומר בקללות 'והיית משוגע ממראה עיניך'".**

[לאחר השיעור ציין רבינו למה שכתב מרן הגה"ק רבי אלחנן וסרמן זצוק"ל ה"ד (קובץ מאמרים ואגרות, ח"א עמ' רצא) בפתח מאמר 'עקבתא דמישיחא, ח"ל: 'התקופה העוברת עלינו כעת היא תקופה מיוחדת במינה, בעיקר על במות חיי ישראל. עדי ראייה אנו להופעות אשר לא שערנום מעולם. המאורעות מתפרצים עלינו במהירות בזק מפליאה ואנו עומדים מוכי תמרון ומחוסרי רבנה לגבי המתרחש. "היית משוגע ממראה עיניך", יע"ש].

כאשר נשאל רבינו: 'האם יתכן שזה קשור לרדיפה שרודפים את עולם התורה? יש כאלו שאומרים שבגלל שכאן רודפים בני ישיבות, אז אין סייעתא דשמיא למדינה פה?', השיב: **'הכל יכול להיות אמות, צריכים פה לשאול את גדולי האומה'. ולסיים כשבקשו הנוכחים מרבינו: 'הרב צריך לתת פסק הלכה שיחיה שיעור קריבה', הגיב רבינו ואמר: 'זה ברור, כתוב בתורה והיית משוגע ממראה עיניך, זה עכשיו הזמן, בודאי שפה תהיה הישועה'.**

בקו' שיח צחק' מתורתו של רבינו הובא, כי כאשר שמע השבוע רבינו אחד שקילל את נשיא ארה"ב בקללה נמרצת בעקבות ההסכם עם איראן, גער בו רבינו ואמר: **'נזושתאות כאלו אני לא מוכן לשמוע, הוא עשה תמיד הרבה דברים טובים ליהודים, וגם לגוי יש הכרת הטוב, ולכן הגם שהתהפך כעת באופן תמוה, בכל זאת לא זו הדרך לדבר ככה'.**

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א, ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הג'ל, בא כתובות מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו' שיח צחק, 03-5130582 לעדכונים על דרשות ושיעורים, וכן על מיקומו של רבינו בשבת הקרובה בקו' דברי חמד 079-6077-468.

משנת הפרשה

— הערות וביאורים ע"ס פרשיות התורה —

מתורת רבינו ראש הישיבה
הגאון רבי **איתמר גרבוז** שליט"א

בביאור החילוק בין נבואת משה ונבואת בלעם לשאר כל הנביאים

ע"י משלים וחידות, וכן מבואר בגמ' (יבמות מ"ט ב') דכל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה ומשה רבינו נסתכל באספקלריה המאירה, וכן מבואר בספרי (במדבר פיסקא קנ"ג) דאיתא שם 'זה הדבר, מגיד שכשם שנתנבא משה בכה אמר, כך נתנבאו נביאים בכה אמר, ומוסיף עליהם זה הדבר', והיינו דכל הנביאים נתנבאו בלשון 'כה' שהוא כמו כ"ף הדמיון והיינו שראו דבר שהוא חידה ומשל להדבר שנתנבאו עליו, אבל משה רבינו נתנבא בלשון 'זה הדבר' שהוא כמורה באצבע, דהיינו שראה את הדבר שהתנבא עליו על בוריו בלא חידה ובלא משל.

ועפ"ז ביארו המהר"ל דסקין והגר"ח, די"ל דאף נבואת בלעם היתה באופן זה שקיבל נבואה באספקלריה המאירה ובלא משל וחידה, ובזה היה הנביא היחיד שקיבל נבואה באותה צורה שקיבל משה רבינו, ובזה בלעם טעה וחשב שגם הוא יקבל נבואה כמו כל הנביאים ע"י משל וחידה, וכך יוכל להתפרש אצלו הנבואה לפי נפשו הרעה, שהרי בנבואות שבאו ע"י אספקלריא שאינה מאירה, כל נבואה נתפרשה לפי איך שפירשה הנביא שקיבל אותה כיון שלא היתה הנבואה ברורה באספקלריה המאירה, וכמו שמצינו לגבי פתרון חלומות [דחלום הוא אחד משישים בנבואה וכמבואר בגמרא (ברכות נ"א א')] שאמרו חז"ל (שם נ"ב ב') דכל החלומות הולכין אחר הפה ולפי איך שיפתרם פותר החלומות כך יהיה פתרון החלום, וה"נ הנבואה ניתנה לנביא באופן שתתפרש אצלו לפי ראייתו ומידותיו.

ויש להוכיח לזה, דהנה בגמ' (מגילה י"ד ב') מבואר דיאשיה שלח לחולדה הנביאה ולא לירמיהו הנביא מפני שהנשים רחמניות הן, ובפשוטו צ"ב דהרי שלח לה כדי שתקבל נבואה מה', ומה משנה האם הנביא רחמן או לא, ומבואר בזה דכל נבואה מתפרשת אצל הנביא לפי איך שהוא רואה אותה, וכיון שהיא רחמנית, יתכן שתפרש את הנבואה יותר לטובה, וכן מצינו בנבואות רבות שניתנו לנביאים והם היו צריכים לפרש הסימנים לפי דעתם, וכגון בירמיהו שראה סיר נפוח (ירמיה פ"א פס' י"ג), ויחזקאל שנצטוו בנבואתו לאכול עגת שערים (יחזקאל פ"ד פס' י"ב), ועוד כה"ג.

[ובביאור ענין זה יעוי' במהר"ל דסקין שכתב וז"ל 'אף שמחזות הנבואה בעולמות עליונים, אף על פי כן המחזה שוב יורדת לאט לאט ומתגשמת, עד שהפתרון נמצא בהשגת הנביא על מה ירמזון בעולם השפל, וכמעט אז רוחו חוזרת אליו כמעט, כל הצירורים הארציים מתרשמים בנפש, ואינו ציור חוץ לנפש, והנביא מסתכל בנפשו ויודע הפתרון, ואעפ"כ הרי זה דומה למביט בזכוכית, אם הזכוכית צבועה ירוק, אדום, צהוב תכלת, כך נראין לו כל המובטין, ירוקים, אדומים וכו', אף שרואה הדברים בלי שינוי, כן הענין בנביא, כל שנפשו זכה ובהירה, רואה הפתרון צח ומצוחצח, וזה שאמרו במשה רבינו ע"ה שנפשו היתה בעוצם המעלה, ונסתכל באספקלריה המאירה ואעפ"כ, חלילה, גם שאר הנביאים לא נתנבאו שקר ח"ו וכו', שבאמת מתקיים בעולם השפל אחר כפי אשר נרשם הפתרון בנפשו עכ"ל].

הנה בגמ' (בבא בתרא י"ד ב') איתא, 'משה כתב ספרו ופרשת בלעם', והיינו דמשה כתב את ה' חומשי התורה וכן את פרשת נבואת בלעם, ופרש"י שם 'ופרשת בלעם, נבואתו ומשלו אף על פי שאינן צורכי משה ותורתו וסדר מעשיו', והיינו דהוקשה לרש"י שהרי פרשת בלעם היא חלק מהתורה, ואמאי הדגישה הגמ' שכתב פרשה זו מלבד מה שכתב את כל התורה, ולזה ביאר רש"י דכיון דאי"ז צורך משה ותורתו וסדר מעשיו, היה מקום לומר שפרשה זו לא נכתבה על ידי משה, וקמ"ל דאף את פרשת בלעם כתב משה.

אמנם אכתי צ"ב בזה, דהלא פרשת נח ופרשת העקידה וכיוצא בהם נמי לא היו צורכי משה ותורתו וסדר מעשיו, ואם כן במה נתיחדה פרשת בלעם שיש לה שם בפני עצמה ואינה כלולה בכלל תורת משה כשאר פרשיות שבתורה.

והובא בשם מרן הגר"ח צ"ל שביאר בזה, דבכל פרשיות התורה נהיה עליהן דין 'תורה' על ידי זה שמשה כתבם, וקודם לזה לא היה להם דין 'תורה', ומה שאין כן פרשת בלעם דאף קודם שנכתבה ע"י משה ג"כ היה לזה דין 'תורה', ולזה ס"ד שלא משה כתב פרשה זו, וקמ"ל דמשה כתב אף פרשה זו.

ובביאור החילוק בין שאר הפרשיות שבתורה לפרשת בלעם שהיה לה שם 'תורה' אף בלי שמשה כתבה ביאר הגר"ח וכן כתב בשו"ת המהר"ל דיסקין (בסוף חלק הכתבים ובמהדו"ח נדפס בסוף הספר), והעתיקו האבי עזרי (הל' יסודי התורה פ"ה ה"ו), דהקשה שם הקושיא הנ"ל דאמאי פרשת בלעם אינה בכלל כל התורה, ועוד הקשה שם המהר"ל ד, דהנה איתא בספרי (דברים פיסקא שנ"ז) 'לא קם נביא בישראל כמשה, אבל באומות קם, ואיזה זה, זה בלעם בעור', וצ"ב דהיאך יתכן שנביא גוי ורשע כבלעם היה הנביא היחיד שהיה שוה בדרגת נבואתו לדרגת נבואת משה, ומה כוונת הספרי בזה, ועוד הקשה שם המהר"ל ד, דהרי הקב"ה אמר לבלעם 'לא תאר את העם כי ברוך הוא' (פס"ב פס' י"ב), וא"כ מה עלה על דעתו של בלעם שיצליח לקבל נבואה לקלל את עם ישראל, והרי כבר נאמר לו שאין רצון הקב"ה שיקלל אותם, ואיך יקבל נבואה נגד רצון הש"ת, ויעו"ש מה שהקשה עוד בזה.

וביאר בזה המהר"ל דסקין, דהנה כתב הרמב"ם (פ"ז מיסו"ת ה"ו) 'ומה הפרש יש בין נבואת משה לשאר כל הנביאים, שכל הנביאים בחלום או במראה ומשה רבינו והוא ער ועומד, שנאמר 'ובבוא משה אל אהל מועד לבר אתו וישמע את הקול' (לעיל פ"ז פס' פ"ט), כל הנביאים על ידי מלאך לפיכך רואין מה שהן רואין במשל וחידה, משה רבינו לא על ידי מלאך, שנאמר 'פה אל פה אדבר בו' (שם פ"ב פס' ח'), ונאמר 'ודבר ה' אל משה פנים אל פנים' (שמות פל"ג פס' י"א), ונאמר 'ותמונת ה' יביט' (לעיל שם), כלומר שאין שם משל אלא רואה הדבר על בוריו בלא חידה בלא משל, הוא שהתורה מעידה עליו 'ומראה ולא בחידות' (שם), שאינו מתנבא בחידה אלא במראה שרואה הדבר על בוריו, ויעו"ש מה שהאריך הרמב"ם לבאר בזה.

ובבואר בדברי הרמב"ם דחלוקה נבואת משה מנבואת כל הנביאים, דמשה ראה הדבר על בוריו, ושאר הנביאים ראו רק

ולפ"ז מיושב היטב הא דהשוו נבואת בלעם לנבואת משה, דבלעם היה הנביא היחיד שקיבל נבואה באספקלריה המאירה כמו נבואת משה, וכן מיושב איך בלעם חשב שיוכל לקבל את עמ' ישראל, משום שהיה סבור נבואה באספקלריה שאינה מאירה, וכיון שהיתה נפשו רעה ממילא תתפרש אצלו הנבואה לרעה וכן יוכל לקבל את ישראל, אמנם הקב"ה עשה שתהא נבואתו באספקלריה המאירה ויראה דברים ברורים וכן לא יכל לשנות את הנבואה לרעה.

ומבואר היטב לפ"ז הא דפרשת בלעם חלוקה משאר פרשיות התורה, דכל שאר הפרשיות קודם שנאמרו למשה לא היה להם דין תורה, ורק ע"י שנאמרו למשה בנבואה ברורה באספקלריה המאירה נעשו בזה לפרשיות בתורה, ומשא"כ בנבואה בלעם שאף לפני שנאמרה למשה הרי כבר נאמרה לבלעם באספקלריה המאירה, וא"כ כבר לפני שנכתבה ע"י משה כבר היה לזה שם פרשה בתורה, ומשו"ה אינה בכלל שאר הפרשיות של תורה משה, וזהו שאמרו חז"ל דאעפ"כ אף פרשה זו נכתבה ע"י משה.

והגרמ"ד סאלאויציק זצ"ל הוסיף בזה, דהנה בילקוט שמעוני (רמז תשע"א) איתא, דכשברך בלעם את ישראל היה קולו הולך שישים מיל כמחנה ישראל, ובפשטות יש לתמוה לאיזה צורך נעשה כזה נס ששמעו את אותו רשע בכל מתנה ישראל, ובאר בזה ע"פ דברי הגר"ח דנבואת בלעם היה לה דין תורה, והרי התורה שייכא לכלל ישראל, וא"כ היו כל ישראל צריכין לשמוע את דברי התורה שאמר בלעם ולכן נעשה נס שהיה קולו נשמע לכל ישראל, [ויעוי' בשיעורי הגרמ"ד על התורה שפקפק בזה עיי"ש].

ובאופן אחר שמעתי לבאר דברי הילקוט שמעוני, דכיון שבלעם ברך את ישראל, משו"ה השמיע להם הקב"ה את הברכות כדי שהמתברכין ישתתפו בברכה שמברכים אותם, שע"ז הברכה מתקבלת יותר, וכמו שמצינו לענין ברכת כהנים שכתב החרדים [והובא בביאור הלכה ריש סי' קכ"ח] דהישראל העומדים מול פני הכהנים ומכונים לבם לקבל ברכתם כדבר ה' הם נמי בכלל המצוה, והיינו משום דכשהמתברך שומע את הברכה ומתכוין להתברך, עיי"ז

הברכה יותר מתקבלת.

[ובעיקר מעלת נבואת משה יש להוסיף, דמטו משמיה דהגר"ח זצ"ל לבאר מה שכתב הרמב"ם (פ"ט מתשובה ה"ב) על מלך המשיח 'שאותו המלך שיעמוד מזרע דוד, בעל חכמה יהיה יתר משלמה, ונביא גדול הוא קרוב למשה רבינו, והנה הא דדקדק הרמב"ם ונקט דבנבואה יהיה רק קרוב למשה רבינו ולא כמוהו ממש, הוא משום דהתורה העידה 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה' (דברים פל"ד פס' י'), וכמ"ש הרמב"ם בפ"י המשניות (סנהדרין פרק עשירי - חלק, בביאור העיקר השביעי) 'כי הוא אביהם של כל הנביאים אשר היו לפניו ואשר קמו מאחוריו כולם הם תחתיו במעלה, אמנם צ"ב דא"כ גם לענין חכמתו היה צריך להיות רק קרוב בחכמה לשלמה ולא יותר ממנו דהרי כתיב (מלכים א' פ"ג פס' י"ב) שאמר הקב"ה לשלמה 'הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא היה לפניך ואחריו לא יקום כמוך', והאך כתב הרמב"ם שהמלך המשיח יהיה גדול בחכמה יותר משלמה, [ויש שחילקו בין 'לב חכם' ל'בעל חכמה', וע"ע בפירוש הר"ד עראמה הודפס בספר הליקוטים ברמב"ם פרנקל].

ובאר בזה הגר"ח, דהנה כתב הרמב"ם (פ"ב ממגילה הי"ח) 'כל ספרי הנביאים וכל הכתובין עתידין ליבטל לימות המשיח', ולפ"ז אשה"ט, דהא כל הא דכתיב בנביא מלכים שלא יהיה עוד חכם כמו שלמה, היינו כל זמן שתהא נבואה זו קיימת, אבל לעתיד לבא שכל כתבי הקודש יהיו בטלין, א"כ גם נבואה זו תיבטל, וממילא יוכל לקום עוד חכם יותר משלמה, דכל הנבואה נאמרה רק לזמן שתהא הנבואה קיימת, ומשו"ה מלך המשיח יכול להיות חכם יותר גדול משלמה, ומשא"כ לענין להיות נביא גדול כמשה, שע"ז מפורש בקרא שלא יקום נביא כמוהו, והרי חמשה חומשי תורה לא יתבטלו לעולם, ולזה כתב הרמב"ם שיהיה רק קרוב בנבואה למשה רבינו, ומסופר שהגר"ד זצ"ל שמע ביאור זה מהרב מפוניבז' זצ"ל שהביא כן ממרן הגר"ח זצ"ל, וכשסיפר הגר"ד לאביו הגר"י זצ"ל שכך שמע משמיה דהגר"ח, אמר לו הגר"י דאמנם הוא לא שמע מאביו ביאור זה, אבל 'זהו ווארט שמתאים לאבא לומר'.

בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו

ע"ב) וחפץ להעירו שיבין ויטול קל וחומר, ומה הקדוש ברוך הוא מקפח בעד הכאת האתון בעל חי, קל וחומר ישראל, ועוד ועוד כהנה הסיעו אותו שילך על דרך הטוב, רק הוא בחר להיפך, עם כל זה כשהלך לקבל את ישראל, אז עשה הקדוש ברוך הוא שינוי הטבע, דאמרו ז"ל (ברכות ז' ע"א ועוד) לא כעס כל אותן הימים, רואין אנו מזה דבר נפלא, כי בעת שאין רצון הקב"ה שיקלל, למה לשנות טבעים דשינה הנהגת הבורא והנהגת הבריא בעד זה, לא מצינו בשום מקום שינוי סדרי הבריא כביכול, וכן האתון הוא שינוי הנהגת הבריא, היה לו לעשות שינוי טבע קטן מאוד לשנות, וזה מה שבדרך שאדם רוצה מוליכין אותו, וישנה זאת, רק רואין אנו מזה גדלות האדם, שכדאי לשנות שינוי הבורא והבריא, ולא לשנות שום פרט מעניי' בחירת האדם, נמצא כי קל וחומר, בדרך שאדם רוצה מוליכין אותו והבא ליטמא פותחין לו, קל וחומר מידה טובה מרובה, הבא ליטמא מסייעין אותו, אז הוא בהכרח כל כך חזק שאין שום דבר עומד לנגד זה, ואם רק מצד האדם הוא בא רק לטמא את עצמו, אין שום דבר מעכב ובוודאי יסייעוהו, ורק הא דאין אנו רואין זה, הוא רק מפני שאין אנו באין ברצון כזה חזק, שאלו בא אז בהכרח מסייעין לו, והעיקר הוא מצד האדם ההסכמה וההחלטה, ואז תהא ממילא הרצון, ע"כ.

והיינו דמבואר בדברי חז"ל, דעדיף לשנות סדרי הבריא ולפתוח פי האתון ולהטותה ולשלוח מלאך לפניו, ואף לשנות סדרי הבורא שלא יכעס כל אותן הימים, מאשר לשנות את בחירת האדם ולא להוליכו בדרך שהוא רוצה, דזהו שינוי יותר גדול בסדרי הבריא, וא"כ על אחת כמה וכמה שהרוצה לילך בדרך טובה, ודאי יוליכין אותו בדרך זו, דזהו שינוי סדרי הטבע שלא להוליכו בדרך זו, ואין מוליכין אותו מוכח שחסר ברצונו לילך בדרך זו.

ויאמר מלאך ה' אל בלעם לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אתו תדבר וילך בלעם עם שרי בלק (ככ, לה).

ופירש"י, 'לך עם האנשים, בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו', ומקורו מדברי הגמ' (מכות י' ע"ב) דא"ר הונא א"ר אלעזר מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, מן התורה דכתיב 'לא תלך עמהם' (לעיל פס' י"ב) וכתיב 'קום לך אתם' וכו' עיי"ש.

ובכתבי זקני הגר"ר אפרים זאב גרבוז זצ"ל מובא חילופי מכתבים בינו לבין החברותא שלו הגר"ר אהרן כהן זצ"ל [ראש ישיבת חברון] שכתבו בבחרותם בשלי שנת תרפ"ד בהיותם בסלבודקא [והיה זה כשהגרא"כ נסע לתקופה לעיריית ציטויאן למנוחה, ושלחו מכתבים זה לזה, ובאחד המכתבים כתב הגרא"כ להגרא"ז שיבא גם הוא לנוח בעיירה זו, וענה לו הגרא"ז שכיון שרצונם לעלות בקרוב לארה"ק הוא צריך להכין ולהכשיר את עצמו ברוחניות ולכן אינו יכול ליסע למנוחה, ובמכתב אחר כתב לו שמה שחסר זה ימלא זה ומה שחסר זה ימלא זה והיינו דהגרא"כ ינוח גם בשביל הגרא"ז והגרא"ז יכין עצמו גם בשביל הגרא"כ], והביא שם לימוד נפלא מענין זה כפי ששמע מהגר"ר אייזיק שר זצ"ל וז"ל 'ואכתוב לך דבר נפלא שדיבר הרא"ש שליט"א בשבוע העברה בביתו אודות ענין סייעתא דשמיא וז"ל הנה ראה גדולה לגדלות האדם, הלא רואים אנו מבלעם דכששאלו הקדוש ברוך הוא מי הם וכו' אמר לו הקדוש ברוך הוא אל תלך וכו', אמרו ז"ל בדרך שאדם רוצה מוליכין אותו, הנה הקדוש ברוך הוא לא רצה ליטול מאיתו הבחירה רק עשה עצות להחזירו, כמו שאמרו ז"ל המלאך שחרב שלופה בידו נגד האתון הוא מלאך של רחמים היה (זהו"ק פרשת בלק דף ר"ז

מעדני כתא

משיעורי הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

גליון 345 • שנה שביעית

פרשת בלק תשפ"ו

בענין הריח מהבשמים קודם הבדלה לבדוק אם יש בהם ריח אם יוכל לברך אח"כ על הבשמים בהבדלה

ויש לדון בזה עוד מטעם אחר, דהנה לא מצינו שיש מצווה להריח בשמים במוצ"ש, אלא לברך על הבשמים במוצ"ש, וכמובאר בשו"ע (סי' רצ"ז סעי' א'), שכתב מברכין על הבשמים במוצ"ש, ולכאורה היה צריך לומר מצווה להריח בבשמים במוצ"ש ומברכין עליו כמש"כ בסימן רט"ז, ונראה מלשון המשנה והגמ' והפוסקים דהמצווה היא עצם הברכה על הבשמים.

וביותר מזה דנפסק בשו"ע (שם סעי' ב') דאין מברכים על בשמים של מותם, וכן על בשמים של בית הכסא, כיון שאינם עשויים להריח בהם אלא לעבורי ריחא, וצ"ב נהי שאינו מברך על הבשמים כשאינם עומדים אלא לעבורי ריחא, אבל למה לא יריח בהם להשיב את נפשו ביציאת השבת, כיון דסוכ"ס הוא מריח בהם, ומה איכפת לן במה שאינם עשויים לריח ואינם ראויים לברכה.

ונראה מכל זה, דהמצווה היא לברך על הבשמים, ולא דווקא להריח את הבשמים, ולכן בשמים שלא נועדו לריח שאין מברכים עליהם אין מקיימים בהם את המצווה לברך על הבשמים במוצ"ש, דאין מצווה להריח בלא ברכה.

והיינו, דמאחר וכך הוא כבוד השבת שמראה את החיסרון בצאת השבת שנזקק הוא להריח בשמים להשיב נפשו, המצווה שיקח בשמים ויברך עליהם, ועי"כ מינכר שנזקק הוא לבשמים להשיב נפשו, אבל אם הוא מריח לבד בלא ברכה אין ניכר הצורך בבשמים כל כך, ועל כן ברכת הבשמים היא חלק מקיום המצווה שאינה רק להריח את הבשמים אלא לברך עליהם.

ויל"ד לפ"ז במי שבירך קודם פלג המנחה על הבשמים (שבזה בודאי דאינו יוצא יד"ח הבשמים של מוצ"ש), ולא הסיח דעתו עד מוצ"ש שאינו צריך לברך על הבשמים, האם יש לו להריח בשמים בהבדלה, דאפשר דכיון דאינו מברך תו אין שייך אצלו מצוות הבשמים במוצ"ש, דהרי עיקר המצווה הוא לברך על הבשמים שמריח בהם, וצ"ע.

יבואר האם ברכת הבשמים במוצ"ש היא ברכת השבת או ברכת הנהנין

אכן אכתי יש לעיין בזה, דהנה יש להסתפק אם ברכת הבשמים בהבדלה היא כברכת השבת או ברכת הנהנין, ונפ"מ בזה אם אפשר להוציא אחר יד"ח כשאינו מריח לעצמו.

ובשו"ע (סי' רצ"ז סעי' ה') כתב, 'מי שאינו מריח אינו מברך על הבשמים אלא א"כ נתכוין להוציא בני ביתו הקטנים שהגיעו לחינוך או להוציא מי שאינו יודע'.

ובמשנ"ב שם (ס"ק י"ג) כתב דכל האחרונים חולקין ע"ז וסוברין דדוקא להוציא ב"ב הקטנים הוא דשרי שמוטל עליו כדי לחנכם במצות, אבל לא להוציא מי שאינו יודע, דכיון שהוא אינו חייב בדבר אינו יכול להוציא אחרים ידי חובתן, דאף דבעצם קידוש והבדלה יכול להוציא לאחרים אף על פי שאינו חייב בדבר כגון שיצא מכבר, שאני התם שהן חובה על כל איש ישראל וכל ישראל ערבים זה בזה, משא"כ בזה שהוא רק מנהג החכמים ואין צריך לחזור אחריו וכדלעיל בס"א, הוא דומה לכל ברכת הנהנין שאינו יכול להוציא אחרים בברכתו אם אינו נהנה אז בעצמו וכדלעיל בסימן קס"ז ס"ט, וע"כ ה"ה מי שהבדיל כבר ויש לו חוש הריח ויברך על הבשמים ובא להבדיל פעם אחרת בשביל אחרים יריח עוד בעצמו פעם אחרת כדי שיוכל עוד הפעם לברך בורא מיני בשמים, ע"כ דבריו.

ומשמע כי השו"ע שכתב דיכול להוציא את הרבים יד"ח סבר דהוי ברכת השבת, ולכן יכול להוציא את הרבים מדין ערבות, אבל המשנ"ב כתב דכל האחרונים חולקים ע"ז משום דסביר דהוי כברכת הנהנין ואם אינו יוצא

נשאלתי ממי שבמוצ"ש עמד לברך על הבשמים בהבדלה והיה מסופק אם יש ריח מאותם הבשמים שעמד להריח, ולכן הריח מהם מעט קודם הבדלה לראות אם יש בו ריח, ואח"כ נסתפק אם יוכל לברך ברכת בשמים באמצע ההבדלה, דשמא כבר יצא יד"ח במה שהריח קודם ההבדלה ותו אינו רשאי להפסיק בהבדלה לצורך ברכת הבשמים.

ומה שהריח תחילה בלא ברכה, לכאורה מותר לו להריח לבדוק אם יש ריח באותם הבשמים כמו שאמרו בברכות (דף י"ד) דמטעמת אינה טעונה ברכה, וכן נפסק בשו"ע (סימן ר"י), אלא שנחלקו הראשונים אם איירי בטועם ובולע או בטועם ופולט, ולענין ריח לכאורה דמי לבולע, וצ"ע.

יבואר דיש לדון כהאי גוונא במי שהריח בשמים מפלג המנחה בכדי להשלים לק' ברכות

עוד יש לדון במי שהיה צריך להשלים מאה ברכות והריח בשמים בזמן סעודה שלישית, האם יוכל לברך אח"כ בהבדלה ברכת הבשמים, כיון שמצד הדין אפשר להבדיל כבר מפלג המנחה, וא"כ יש לומר דכבר יצא יד"ח במה שהריח בסעודה שלישית.

אלא שיש לדון דשמא ברכת הריח אינה שייכת כלל כל זמן שלא יצאה שבת, שהרי הבשמים נועדו להשיב את הנפש אחרי שנסתלקה הימנה הנשמה יתירה, וכל זמן שלא שקעה החמה לא נסתלקה הנשמה יתירה, וא"כ עדיין צריך לברך על הבשמים במוצ"ש, ואינו יוצא במה שהריח בשבת מפלג המנחה.

יבואר אם המבדיל מפלג המנחה מברך על הבשמים

אכן באמת יש להסתפק במי שמבדיל מפלג המנחה האם הוא מברך גם על הבשמים או אינו מברך מהטעם הנ"ל, והנה מה שמברכים על הבשמים במוצ"ש להשיב את הנפש אחרי שנסתלקה הימנה הנשמה היתירה, אינו מפני שכל זמן שלא יריח עלול הוא להינזק*, אלא הטעם שמברכים הוא בכדי להראות את גודל קדושת השבת, כי ההבדלה בין שבת לחול היא כ"כ גדולה עד שצריך בשמים להשיב את הנפש, וא"כ יל"ד דכבר מפלג המנחה אפשר להריח את הבשמים, אכן אפשר שכל זמן שלא יצאה השבת אינו מראה את קדושת השבת בזה, וצ"ע.

שוב הראוני בפמ"ג (א"א סימן רצ"ט א') שנסתפק בזה, וטעמו משום שמיד בהבדלה נסתלקה הנשמה יתירה אע"פ שלא יצאה השבת, (ולא כתב הטעם הנ"ל דמראה את ההבדלה בין השבת לחול גם באותו הזמן), ובסימן רצ"ז במשנ"ב ס"ק ג' כתב שיברך על הבשמים כשמבדיל מפלג המנחה, והגר"ז (סימן רצ"ט ס"ו) כתב שלא יברך על הבשמים.

ונידהר לנידון דידן האם היכא דכבר הריח לבדוק אם יש ריח בבשמים או שבירך מפלג המנחה להשלים מאה ברכות אם יוכל לברך בהבדלה.

והנה יל"ד דהיכא דלא כיון לריח של הבדלה שמא אינו יוצא יד"ח, דמאחר והמצווה לברך על הבשמים היא מצורך ההבדלה להראות את ההבדלה בין השבת לחול עד שצריך לבשמים להשיב את הנפש, א"כ היכא דלא כיון לכן לא מהני, ולכן בנידון הראשון שהריח לבדוק אם יש בבשמים ריח והיה רק בגדר מטעמת, וכן בנידון השני שהריח בכדי להשלים מאה ברכות אפשר דאינו מועיל למצוות הבדלה, וצ"ע.

יבואר האם עיקר המצווה במוצ"ש היא להריח את הבשמים או גם לברך עליהם

בירך, ואמר יתכן. וכנראה שטעמו הוא, מפני שחשש שמא לא יריח את הבשמים ותיהי ברכתו ברכה לבטלה.

* ידוע כי מרן הרב מבריסק זצ"ל לא היה מברך על הבשמים, וכששאלו אותו מדוע אינו מברך, אמר כי גם אביו מרן הגר"ח זצ"ל לא בירך, ואמרו לו שמא אביך לא הריח ולכן לא

לעצמו אינו יכול לברך להוציא את האחרים.

ולכא' אי אמרינן דברכה זו היא כהיכר לגדול ההבדלה בין הקודש לחול דצריכים לבשמים בכדי להשיב את הנפש מן הנשמה היתירה של השבת, נראה דהוי כברכת השבח, ומדברי המשנ"ב שכתב דכל האחרונים חולקים ע"ז נראה דהוי כברכת הנהנין, וזה קצת סותר למשנ"ת שהברכה עצמה היא המצוה.

יבואר דאפשר דמחמת שאין מחזרין על ברכה זו הרי היא כברכת הנהנין שאין מוציא בה אחרים מדין ערבות

אכן יש לומר דטעמו של המשנ"ב הוא דכיון דאין צריך לחזור אחר הבשמים (כמו שכתב השו"ע שם) לכך הוי כברכת הנהנין, וא"כ אפשר דאע"פ שהוא ברכת השבח, אבל מ"מ דינה כברכת הנהנין, דכיון שאין צריך לחזור אחריו הוי כברכת הנהנין, אע"פ שנתקנה ברכה זו כברכת השבח להראות את ההיכר מן השבת לחול.

אכן בחזו"א (סימן ל"ה סק"ז) כתב כי ברכת הבשם וברכת האור במוצ"ש הם ברכת הנהנין וא"א להוציא בה את האחרים יד"ח, וראייתו מהא דנתקשו רבינו יונה והרא"ש דמוציאין יד"ח ברכות אלו בלא הסיבה, ואי הוי ברכת השבח הרי אין צריך הסיבה, וע"כ דחשיבי כברכת הנהנין, ונראה מדבריו שאינו כברכת השבח כלל, ולמשנ"ת הרי ברכות אלו הם ברכת השבח שמשבח בהם השבת וכדלעיל.

ולדבריו הוצרך לפרש מה שאמרו בגמ' שרבי חזר לברך עליהם להוציא בניו

ובני ביתו אע"פ שלא היה מחוייב בזה, ואי אינו אלא ברכת הנהנין הרי אינו יכול להוציא את הרבים יד"ח אם אינו מחוייב בברכה זו וכתב דע"כ כוונת הגמ' דלא הוציא אלא בני ביתו קטנים, ובאמת הוא דוחק גדול שהרי אמרו להוציא בניו ובני ביתו, ובני ביתו הכוונה אשתו בכל מקום כמבואר בתוס' ריש ערבי פסחים.

יבואר אמאי היה צריך הסיבה בברכת המאור ובשמים והבדלה אע"פ שאין חשובים ברכת הנהנין

ואפשר דמש"כ רבינו יונה והרא"ש דברכות אלו צריכים הסיבה הוא משום שקובעים אותן על היין הוי כברכת הבדלה, שגם בזה כתבו התוס' ברכות (דף מ"ג ע"א) שצריך הסיבה ובחזו"א (סימן י"ט ס"ק ח') תמה בזה דברכת הבדלה אינו אלא כברכת המצוות שאין צריך הסיבה, ואפשר דכוונת התוס' דכל שקובעים המצוה על היין דינו כברכת הנהנין שצריך הסיבה.

ובאמת בתוס' עצמו אפשר לפרש שהכוונה איך מוציא בברכת היין של הבדלה כיון שצריך לצאת בו יד"ח, אבל לשון התוס' נראה שגם בהבדלה גופא אי אפשר לצאת בלא הסיבה.

ונמצא דבנידו"ד שהריח מקודם את הבשמים לבדוק אם יש בהם ריח ולא בירך, מסתבר דמאחר ומברך אח"כ ברכת הבשמים שפיר יוכל לברך בתוך ההבדלה, ואע"פ שאין ברכה זו כברכת השבח לענין להוציא את האחרים יד"ח אם אינו מריח, היינו משום שאין מחזרין על ברכה זו אינו נחשב למחוייב בדבר לענין שיוכל להוציא את האחרים יד"ח, אבל מכל מקום הוא מצוה ככל ברכת השבח, וכמשנ"ת דהמצוה היא הברכה עצמה.

חשבון הנפש הוא המעמיד את המצב הרוחני של האדם

קט על זרכיהם, ודאי שמדי היו מתחילים להנחם ממעשיהם, והיתה החרטה הולכת ומתגברת בהם עד שהיו עוזבים החטא לגמרי.

ולכך העסק במוסר חייב להיות בעקביות מוחלטת וביטול העקביות יכול להכשיל את האדם ולהפילו לבאר שחת רח"ל, ומי שיעמוד במעשיו בעקביות הוא יגיע לכל השלימות.

מלבד לימוד המוסר יש חובה על האדם להתבונן בדרכיו

ויש מכאן לימוד גדול, כי מלבד לימוד המוסר שהוא הכרחי לאדם, צריך גם התבוננות, היצר הרע אומר לאדם לשמוע שיחות וללמוד מוסר אבל רק שלא יתבונן, ולזה צריך זריזות וחריצות להתגבר על היצר ולהשיב אפי' זמן מועט להתבונן על עצמו, שהאדם לא ירמה את עצמו, אלא יתבונן כיצד הוא לומד תורה, וכיצד הוא בתפלה, במה הוא התעלה ובמה הוא נכשל. ולימוד המוסר עם התבוננות לראות איך נראין מעשיו ודרכיו פריה רב למואד, ושמעתי מאמרו"ר זצ"ל שהיה ראש ישיבת בית התלמוד לצעירים בשנות תשל"ג תשל"ו והגה"צ ר' שלום שברדון זצ"ל היה משגיח בישיבה והיה יושבים בצוותא חדא ושמע ממנו דברים נפלאים ושמע מר' שלום זצ"ל שבחור שאל אותו מתי הרב ימסור את הדרשה השבוע, והוא אמר לו אני לא מוסר דרשה אלא מוסר שיחה, ופירש את דבריו ואמר דרשה היא ששואלים ממאמר חז"ל על השני ועונים תשובה, ושיחה ששואלים ממאמר חז"ל עליו כלומר על השומעים והשומעים עונים תשובה, כלומר עושים תשובה.

ובהקדמת המס' כתב וז"ל, "אם לא נסתכלנו ולא עיינונו מה היא היראה האמיתית ומה ענפיה, איך נקנה אותה ואיך נמלט מן ההבל העולמי המשכח אותה מלבנו. הלא תשכח ותלך אף על פי שידענו חובתה. האהבה, כמו כן, אם לא נשתדל לקבוע אותה בלבבנו בכח כל האמצעים המגיעים אותנו לזה איך נמצאה בנו, מאין יבוא הדבקות וההתלהטות בנפשותינו עמו יתברך ועם תורתו אם לא נשעה אל גדולתו ואל רוממותו אשר יוליד בלבנו הדבקות הזה".

והיינו כי אם האדם אינו מתבונן בעצמו לקנות קנינים רוחניים לא יועיל לו כלום, והאדם מדמה בעצמו שכשיתבגר הוא יהיה צדיק יותר ובאמת אם אין לימודים מוסר אפי' בגיל שבעים ויותר לא ישתנה כלום, לכן צריך לראות ללמוד מוסר בכל יום בקביעות עם התבוננות עמוקה, אפי' זמן מועט, האם מהלך חיינו מנוהלים כראוי ובמה יש מקום לתיקון.

ונזכר בעז"ה לערוך את מעשינו על פי התורה והמצוה כפי רצון הבורא ית', ולהתבונן על מעשיו ודרכיו, ועי"כ נזכה להתעלות למדרגות גבוהות לעשות רצון הבורא כל הימים, ולא נכשל חלילה.

מועילה, ולכן גם תפלה על השני היות באה על ידי בעל בחירה היא מועילה ומתקבלת, והתפלה היא מטה עוז ביד האדם כלשון החזו"א באיגרותיו (ה"א איגרת ב'), מכל מקום דווקא כשהאדם עושה ופועל בעצמו, ולא יועיל אם יתפלל בכל לב שיפתח ד' ליביו בתורה ובתפלה אם לא ילמד ולא יתפלל. והפחץ חיים כתב ע"פ דברי הגמ' בב"מ (דף ל"ב ע"א) לענין מצוות פריקה שאם הלך וישב לו ואמר הואיל ועליך מצוה אם רצונך לפרוק פרוק, פטור, שנאמר עמו, דהכא נמי לענין התפלה מהקב"ה שאם האדם אומר הואיל ועליך ואינו מסייע מעצמו לזה אין התפלה מועילה, ורק כשהוא פועל בעצמו ומתפלל התפלה מועלת לו והקב"ה מקרבו ומשפיע עליו שפע עצום ממורם.

והתורה מביאה לידי זהירות וזהירות מביאה לזריזות וכן הלאה, אבל הזהירות היא דווקא אם האדם מתבונן בעצמו על מעשיו, והתורה היא רק מעוררת את האדם לזה, אבל אם הוא לא יפעל בעצמו לא יועיל לו כלום.

קרח איבד חשבון הנפש יום אחד ולכן נכשל

יש להעיר, מאחר וכפי שנתבאר דרך זו של התבוננות וחשבון הנפש היא יסוד מוסד לאדם השלם, הרי בודאי קרח השלים עצמו בזה, שהרי היה אדם גדול והיה ראוי להיות 'לוי גדול' כמו 'כהן גדול' אילו היה עומד בנסיון כמו שכתב השפ"א בשם זקנו החידושי הר"ם, והיה מהמובחרים שבעם, שהרי שבט לוי נבחר מכל ישראל כמו שכתוב (דברים י"ח ה') כי בו בחר ד' מכל שבטין לעמוד לשרת, ומשבת לוי היו המובחרים קהת שהיו נושאי הארון, וקרח היה מהם, וא"כ בודאי לא היה חסר לו חשבון הנפש יום ביומו, וכיצד בכל אופן נכשל ולא שב בתשובה עד שהפסיד כל מעלתו.

ושמעתי מבארים ע"פ דברי רש"י (פס"ז פ"ט) על הפסוק ויקהל עליהם קרח, שכתב, 'ויקהל עליהם קרח - בדברי ליצנות, כל הלילה ההוא הלך אצל השבטים ופתה אותם כסביון אתם שעלי לבדי אני מקפיד, אני מקפיד אלא בשביל כלכם, אלו באין ונטולין כל הגדולות, לו המלכות ולאחיו הכהונה, עד שנתפתו כולם'.

והיינו כי מתחילה באותו היום עינו הטעות ונכשל במה שביקש גדולה שלא כדת, אבל אם היה באותו הלילה מתבונן ועושה חשבון הנפש היה ניצל, אך באותו הלילה הוא הפסיד את חשבון הנפש מחמת שעסק בדברי ליצנות כל הלילה ופיתה את כל העדה, ומחמת כן לא הועילו לו המוסרים ולא חזר בתשובה.

היצר הרע משקע כל חילו לעצור את התבוננות מן האדם, כמו שהרחיב המס' כי יודע הוא שאלולי היו שמים לבם כמעט

אחד מקניני האדם השלם הוא על ידי עריכת חשבון הנפש דבר יום ביומו, וכמו שכתב המסילת ישרים כי העיצה שנותנים החכמים להגיע אל השלימות היא על ידי 'באו חשבון'. וכלשונו הטהור, 'בואו ונחשב חשבוננו של עולם, כי כבר הם ניסו וראו וידעו שזה לבדו הוא הדרך האמיתית להגיע האדם אל הטובה אשר הוא מבקש ולא זולת זה, כללו של דבר, צריך האדם להיות מתבונן בשכלו תמיד בכל זמן ובזמן קבוע לו בהתבודדו, מה הוא הדרך האמיתי לפי חק התורה שהאדם צריך לילך בו. ואחר כך יבוא להתבונן על מעשיו אם הם על הדרך הזה אם לא, כי על ידי זה ודאי שיהיה לו נקל לטהר מכל רע ולישר כל דרכיו'. וכן כתב הרמח"ל בספרו דרך עץ חיים וז"ל, 'ולמה לא ישים אל לבבו אפילו שעה אחת גם לזאת לחשוב מחשבת ממש מה הוא ולמה בא לעולם או מה מבקש ממנו מלך מלכי המלכים הקב"ה, ומה יהיה סוף כל עניניו, זאת היא התרופה היותר גדולה וחזקה שתוכל להמציא נגד היצר, והיא קלה, ופעולתה גדולה, ופריה רב שיעמוד האדם בכל יום לפחות שעה אחת פנוי משאר כל המחשבות לחשוב רק על הענין הזה שאמרתי, ויבקש בלבבו מה עשו הראשונים אבות העולם שכן חשק ה' בהם, מה עשה משה רבינו ע"ה, מה עשה דוד משיח ה', וכל הגדולים אשר היו לפנינו, ויעלה בשכלו, מה טוב לאדם כל ימי חייו לעשות כן גם הוא וטוב לו, אז יתורו מחשבותיו לדעת, באיזה מצב הוא נמצא ועומד, לפי הנרצה בדרך אשר דרכו אנשי השם אלה אשר מעולם המה ואם אין, וכי והאדם החושב על זה קרוב אליה מאוד, והחכמים הולכים הלך וחשוב תמיד, לא יפנו דעתם מזאת, ולכן יצליחו בכל מעשיהם, אך הממעיט לא ימעיט מלהיות לו קביעות זמן לפחות לשים אל לבו אם מעט ואם הרבה, כי אז יצליח את דרכו ואז ישיג'.

אם האדם אינו מפקח בעצמו לא יועיל לו כלום

אמנם דבר נוסף לימודו המסילת ישרים, שכתב (בפ"ב) כי אם האדם לא יפקח על עצמו הקב"ה לא יפקח עליו, ז"ל, 'וחכמינו ז"ל אמרו (מועד קטן דף ה') כל השם אריותינו בעולם הזה, זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה, ופשוט הוא שאפילו אם יפקח האדם על עצמו, אין בכחו ליצול אלולי הקב"ה עוזרו, כי היצה"ר תקיף מאוד, וכמאמר הכתוב (תהלים ל"ז) צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ה' לא יעזבונו וגו', אך אם האדם מפקח על עצמו, אז הקדוש ברוך הוא עוזרו וניצול מן היצה"ר, אבל אם אינו מפקח הוא על עצמו, ודאי שהקב"ה לא יפקח עליו, כי אם הוא אינו חס, מי יחוס עליו'.

והיינו כי אע"פ שתפלה להקב"ה היא חלק מדרכי ההשתדלות, וכמו שכתב החזו"א דכל תפלה של בעל בחירה

CHAYEINU

IS PART OF OUR LIVES. MAKE IT PART OF YOURS!

TRANSFORMATIVE TORAH-TRUE READING.

**AV ISSUE COMING SOON
SUBSCRIBE TODAY!**

\$36
6 ISSUES

\$30
GIFT DISCOUNT
6 ISSUES

☎ 732.301.4043 OPT. 8-1

💬 TEXT "SUBSCRIBE" TO 732.301.4043
AND FOLLOW INSTRUCTIONS

✉ SUBSCRIBE@CHAYEINUOFFICE.ORG

SUBSCRIPTION DEADLINE:

WEDNESDAY, JULY 1, 2026

FOR ADVERTISING CALL: 732.806.7044

CHAYEINU ANNUAL EVENT

FOR WOMEN AND POST HIGH-SCHOOL GIRLS

עקבתא דמשיחא

FILLING THE VOID *Within*

EXPLORING THE CHALLENGES OF TODAY,
REVEALING HOPE FOR TOMORROW

Featuring AN ENLIGHTENING PANEL

Mrs. Sori
Schechter

Rebbetzin
Suri Gibber

Mrs. Chevy
Klein

PLUS

Teaming Up Moderator Presentation

WEDNESDAY
JULY 15
ג' ח"א

8:00 PM
Doors Open
\$10 Admission

ATERES
REVA HALL
500 Summer Ave,
Lakewood NJ

SPECIAL GIVEAWAY!
Teaming Up Book

Find Out
ABOUT THE
TEAMING UP
PROGRAM!

COMPLETING YEAR 4!

OUT-OF-TOWN HOOKUP AVAILABLE

FOR DETAILS: 605.801.1117 OPT 2-1-2 OR TU@CHAYEINUOFFICE.ORG

CHAYEINU
HOTLINE

732.301.4043

Eretz Yisrael: 072.370.1816
UK: 44.330.350.5700

CHAYEINU
Subscriptions

732.301.4043 opt 8-1

chayeinusubscribe@gmail.com